Bonifert

Anna

Állatvédők Könyve

Bonifert Anna:

Állatvédők Könyve

2013.03.03.

Tartalom

Előszó gyanánt: Reménytelen?

1.Az állatok jogai
- Az állatok jogai
- Beszélgetés egy jogásszal
- Albert Schweitzer: Az élet tisztelete

2. Állatok a családban: Kutyák és Cicák
- Vásárlás vagy örökbefogadás?
- Bobó Happy Endje
- Menhelyek és gyepmesterei telepek
- Pároztatás, avagy szaporítás
- Ivartalanítás
- Cicatappancs FC
- Tanácsok örökbefogadóknak
- Teendők a talált kutyával
- Teendők, ha állatkínzást fedezünk

3.Állatok a szórakoztatóiparban
- Állatkertek
- A medvetánc vége
- Úszás a delfinekkel
- Cirkuszok
- Díszállatok
- Vadászat, halászat, bikaviadal, rodeó…

4.Állatok a kísérletekben
- Informált beleegyezés
- Egy laborból mentett kutya története
- Kutatók, akik szembeszálltak az állatkísérletekkel
- Megbízhatóak-e az állatkísérletek?
- Alternatívák

5.Állatvédelem és környezetvédelem
- Egy csónakban evezünk
- Környezetvédelem az állatvédőknek
- Mit tehetek én?
- Állatvédelem a környezetvédőknek

6.Állatok a tányéron
- Kettős mérce

- Fogalmam sem volt…
- Halászat
- Állatjóléti mozgalmak
- Levél egy vegán világból
- Vegán

7.Változni és változtatni: Egy és ugyanaz!
- Változás
- Brúnó története
- Mi tart vissza?
- Egészséges a vegán étrend?
- Nem vagy egyedül
- Vegán háztartás: bőr, gyapjú, méz és egyéb állati összetevők

8.Az állatvédelem pszichológiája
- Állatkínzók vizsgálata és kezelése
- Az elhárítás
- Az emberi felsőbbrendűség ideológiája
- Az erkölcsi fejlődés
- A változás lélektana
- Saját kutatásaim

9.A jövő hangjai
- Vegán gyerkőcök és kamaszok
- Így lettem vegán – rövid beszámolók felnőttektől

Felhasznált anyagok

Köszönet

„Minden pillanat lehet fordulópont. A megszokás illúzió, a szabadság valóság.”

Feldmár András

Reménytelen?

Egy nagy bögre forró kakaó mellett kezdem írni ezt a könyvet. Eszembe jut egy hideg január elseje, sok-sok évvel ezelőttről, amikor először határoztam el, hogy vegán leszek. Pár hét után feladtam és az ok véletlenül épp a kakaó volt. Nem bírtam ki nélküle. Akkoriban nem lehetett még minden közértben növényi tejet kapni és nem volt internet sem, hogy utána olvassak az egész témának. Az első próbálkozásom kudarcba fulladt. A második rá egy évvel nem kevésbé. Évek teltek el, mire összeállt minden, ami kellett: egy könyv, ami megrázott, felrázott és elindított, emberek, akik segítettek - és persze az internet. Kis semmiség ma már az, ami valaha nehézséget okozott. Ami akkor lehetetlennek tűnt, ma már természetes.

Tény, hogy nem minden jó irányú próbálkozást koronáz siker. De amíg újra és újra próbálkozunk, esélyes, hogy egyszer mégis csak sikerül. Ugyanígy van ez az állatvédelemmel is. Ma még hatalmas akadályok tornyosulnak előttünk. Lebonthatatlannak tűnő falak. De lesz majd egy nap, amikor ezekre úgy tekintünk vissza (vagy mi, vagy a jövő nemzedékek), mint én ma a kakaóra.

Egy időben sokat hallottam sokaktól: „hiába teszel akármit, nem fogod megváltoztatni a világot”. S én magam valószínűleg tényleg nem. Nem vagyok az a karizmatikus alkat. De sokan vagyunk és egyre többen. Soha ilyen ütemben nem változott még a világ, mint napjainkban. Soha ilyen irdatlan tempóban nem terjedt még az információ, mint manapság. Ha van korszak, ami változást hozhat, akkor ez az a korszak.

Meggyőződésem, hogy a világszerte felfoghatatlan méreteket öltő brutális állatkínzást, mely ma még legyőzhetetlennek látszik, meg lehet szüntetni. Egyelőre nem sikerült. Egyelőre képtelenségnek tűnik. De nem az. Próbálkozunk, beleadjuk a legtöbbet, ami tőlünk telik – és nem adjuk fel.

1.Az állatok jogai

Elképzelem, ahogy belépnek a szülőszobába. Egyikük jobb felől mellém lép és egyetlen gyors mozdulattal az ágyhoz szíjaz. Nem értem, mi történik. A másik balról közelít, s egy kemény, de közönyös mozdulattal kiveszi a kezemből az újszülöttet, megfordul, s a következő pillanatban már csak a háta mögött becsapódó ajtót látom. A legszörnyűbb történt velem, ami csak anyával történhet. Úrrá lesz rajtam a pánik, de tehetetlen vagyok. Senki nem törődik az ordításommal...

Mindez soha nem történhet meg. Soha senki nem veheti el tőlem a gyermekemet. Biztonságban vagyok, törvények védenek, mert ember vagyok. Ám ugyanez a jelenet nagyjából napi szinten lejátszódik a tejiparban. A tehenektől a hozzánk hasonlóan 9 hónapos terhesség után - mind a nagyiparban, mind a kis tehenészetekben - szülés után azonnal elveszik a borjakat. Tehetetlenek és senki nem törődik az ordításukkal. Hogy lehetséges ez?

Számunkra – emberek számára - a jogrendszer garantálja, hogy sem fogva tartani, sem elhurcolni ne lehessen minket. Nem lehet minket beleegyezésünk nélkül dolgoztatni. Nem lehet minket eladni vagy megvenni. Nem lehetünk senki tulajdona. Olyan magától értetődő dolgok ezek, amikre többnyire nem is gondolunk. Akár a napfény vagy az oxigén. De mégsem olyan. A nap és az oxigén tőlünk függetlenül jelen van körülöttünk. A jogrendszert azonban évezredek alatt alakítottuk ki, és korántsem garantált mindig ilyen biztonságot, ahogy ma sem garantálja mindenütt mindenkinek. Arra szeretnék rámutatni, hogy egyformán adottnak, természetesnek veszünk dolgokat, noha van, amit mi alkottunk, és van, amit nem. Van, ami természetes és van, ami pillanatnyilag itt tart. Van, amin nem áll módunkban változtatni és van, amin tudunk és kell is változtatni.

A jogrendszert azért alakítottuk ki, hogy biztonságot adjon. De kinek?
Amióta csak ember az ember, alkot törvényeket. Ám ezek a törvények soha nem vonatkoztak mindenkire egyformán. Mióta mi irányítunk, ebben a világban még nem volt egyenlőség. Az ember alkotta törvények mindig a megalkotóikat védték. A hatalmi pozícióban lévőknek több jogot ítéltek meg, mint az alávetett helyzetben élőknek. Hosszú-hosszú munka és küzdelem eredménye, hogy ma már a mi kultúránk jogilag nem tesz különbséget sem rassz, sem nem, sem társadalmi réteg szerint. Az egyenlő jogokat garantáló szabályrendszer természetesen nem működik tökéletesen, de elvi szinten minden emberi lénynek azonos jogokat ítél meg.

1998 óta léteznek Magyarországon állatvédelmi törvények. Ez azonban nem tévesztendő össze a jogokkal. A törvények értelmében az embereknek kötelességeik vannak az állattartásban, de az állatoknak jogai nincsenek. Az állatvédelmi törvények egy amolyan közép árkategóriás alapozóhoz hasonlóan takargatnak egy alapjaiban elrontott helyzetet. Ha holnap felteszem a vaterára a kutyát, akivel 7 éve élünk együtt…

…és eladom őt 50 ezer forintért, akkor ezzel sem szabálysértést, sem bűncselekményt nem követek el. Ha a 7 éves fiamat teszem fel ugyanezzel a céllal a vaterára, annak természetesen súlyos következményei lesznek. Noha számomra mindkét példa egyformán abszurd, a jogrendszer mégis éles különbséget tesz. Az emberek esetében jogilag lehetetlen, ami az állatok esetében elfogadott: a birtoklás és a kereskedelem. Mindez azon alapszik, hogy az ember a jogi személy kategóriába tartozik, míg az állat *ingóság*.

Volt idő, amikor az Afrikából származó emberek a világ egy részén nem számítottak személynek. Ingóságok voltak. Legálisan lehetett őket adni-venni, fogva tartani, megölni vagy elválasztani egymástól, akárcsak ma az állatokat. A bőrszínük miatt? Nem, dehogy. Sokkal inkább azért, mert annak idején az ő kultúrájuk technikai fejlettsége jóval az európai alatt volt. Tehát gyengébbek voltak. A fehér ember kihasználva erőfölényét könnyedén foglyul ejtette és saját érdekei szerint használta őket. Utána természetesen jöttek az érvek: az afrikai őslakosok nem olyan intelligensek, nem is tudnak beszélni, valójában nem is emberek. Hamarosan többeknek feltűnt: ez nem így van. Akkor jött egy másfajta érvelés, miszerint nélkülük összeomlana a gazdaság, sőt olyan érveket is hangoztattak akkoriban, hogy nekik, mármint a rabszolgáknak, nem is lenne jó szabadnak lenni, sőt, tulajdonképpen a többségnek kifejezetten jó így, csak persze nem kellene őket korbácsolni, természetesen emberségesen kellene bánni velük. Megdöbbentő, de jól dokumentált források bizonyítják, hogy valóban ilyen érvek hangoztak el rendszeresen az akkori vitában.

Nem olyan intelligensek, nem tudnak beszélni, nélkülük összeomlana a gazdaság, nem is olyan rossz nekik, csak emberségesebben kéne bánni velük… - ugyanezeket az érveket halljuk az állatjogi aktivisták ellenlábasaitól. Akárcsak egykor az afrikai őslakosok, úgy az állatok a mai napig: ingóságok. Valamik és nem valakik. De miért?

Erre a kérdésre tudósok és nagy gondolkodók egész hada kidolgozott már válaszokat. Nos, igen, az állatok intellektusa bizony-bizony alulmúlja az emberekét, amennyiben az emberi intelligencia kritériumaival mérjük őket. Az állat nem épít felhőkarcolót, nem alkot sem verset, sem okos telefont. De biztos, hogy ez az oka? Ezért kezeljük őket ingóságnak?

Úgy vélem, nem. Az, hogy kit nevezhetünk valakinek és kit valaminek, valójában nem az intelligencián múlik. Ha így lenne, akkor sem az értelmi fogyatékosoknak, sem a kisbabáknak, sem a szenilis öregembereknek nem lennének alapvető emberi jogaik. Még ha az állatok kevésbé intelligensek is, mint egy egészséges felnőtt ember, ez nem elégséges ahhoz, hogy alátámassza azt, amit teszünk: erőfölényünket felhasználva saját céljainkra használjuk az állatokat, arra az önkényesen kialakított alaphelyzetre alapozva, hogy jog szerinti tulajdonosaik vagyunk. Azt mondják, az állatok az emberekért vannak. Leginkább ahhoz a régi világnézethez hasonlít ez, mely szerint a Nap és a többi bolygó a Föld körül kering. Csakis a Föld, a Mi saját bolygónk lehet a középpont! Tévképzet - mi más lehetne? Akár csak az, hogy minden nálunk gyengébb lény értünk van. Olyan ez, mintha egyenlőségjelet tennénk az erő és a fontosság közé. Attól, hogy több az erőnk, több a hatalmunk, miért lennénk felsőbbrendűek?

Minél többet gondolkodom ezen, annál inkább úgy tűnik, hogy ez az egész emberi felsőbbrendűséget hangoztató ideológia végső soron csak azért született, hogy kimagyarázza, amit végtelen mohóságunkban a természettel tettünk. Valamikor réges-régen az emberi

történelem hajnalán fokozatosan, de egyre gyorsabban képessé váltunk uralni, kontrollálni, irányítani a többi élőlény életét és halálát, s valahogy menet közben nem jutott eszünkbe feltenni a kérdést, hogy helyes-e.

Ahogy az angol mondás frappánsan kifejezi: „might is right”, vagyis ha képes vagy rá, akkor a jogod is megvan hozzá. Az erőfölény feljogosít. Valójában természetesen nem jogosít fel, de úgy teszünk mintha. Az oviban a nagyobb gyerek is elveszi a kisebbtől a játékot, pusztán azért mert megteheti. Jó esetben az óvó néni észreveszi és korrigálja a helyzetet. A nagy baj az, hogy emberiségnek nincsen óvó nénije, aki rászóljon, hogy nem szabad. Elszaladt velünk a ló és elszabadult a pokol. Mivel visszafordulni már nem tudtunk, nem maradt más megoldás, mint megalkotni az emberi felsőbbrendűség ideológiáját, ami alapján az embert ma is személynek, az állatot ingóságnak kezeljük. Ilyen alapon azt teszünk velük, amit akarunk.

„*Elfogadhatjuk-e azt az érvelést, hogy mivel az ember okosabb más fajoknál, jogai és érdekei is mások, mint amazoké? Hiszen a felsőbbrendű értelem éppen hogy nagyobb felelősségre kötelezi: ahogy a felnőtt felelősséget vállal a gyerekért, úgy kell az embernek felelősséget vállalnia az állatokért. Nemigen látunk okot rá, hogy a fajok közötti fizikai különbségek más erkölcsi következményekkel járjanak, mint a fajon belüli különbségek. Kegyetlenül bánni a gyengével és behódolni az erősnek – ez a gyávák és a kíméletlen zsarnokok erkölcse*.” Richard D. Ryder

Ahogy Ryder is írja: erkölcsi szempontból különbséget teszünk pusztán arra alapozva, hogy különböző fajokhoz tartozunk. Az embert egy erkölcsileg értékesebb, magasabb rendű, felsőbbrendű élőlénynek tekintjük. Ezt egyáltalán nem intellektuális képességekre alapozzunk. Hogy úgy mondjam: kamu, hogy azért tekintjük az embert felsőbbrendűnek, mert okosabb. Azért tekintjük felsőbbrendűnek, mert hatalmunkban áll és számunkra így kényelmes. Mert gyermekkorunktól fogva megszoktuk, vagyis ezt tanultuk.

A jelenlegi jogrendszer minden ember jogát elismeri arra, hogy szabad legyen, és ne lehessen tulajdona senkinek. Az állatok ezen alapvető, minimális jogát a társadalmunk - ma még - nem ismeri el. Ha csak a rabszolgaság intézményére tekintünk vissza, be kell, hogy lássuk: bizony van az úgy, hogy a jogrendszer nincs rendben. Bizony van az úgy, hogy amiben felnőttünk, amit természetesnek vettünk, az nincs rendben. Van az úgy, hogy mi felismerjük azt, amit korábbi generációk nem ismertek fel és minden tőlünk telhetőt meg kell tennünk, hogy változtassunk azon.

Beszélgetés egy jogásszal

Gary L. Francione jelenleg a Newark-i Rutgers Egyetem jogi és filozófiai karának professzora. Ő volt az első, aki állatjogot tanított egy amerikai jogi iskolában. Emellett tanít emberi jogokat, büntetőjogot, büntetőeljárásokat és jogi filozófiát. Állatjogi témában több könyve jelent meg, pl.: Animals, property and the law (1995); Rain without thunder(1996); Animals as persons (2008).

BA: Amikor az állatok jogairól beszélünk, pontosan milyen jogokat szeretnénk nekik kiharcolni?
GLF: A magam részéről ez alatt az arra való jogukat értem, hogy ne kezeljék őket valaki tulajdonaként. Másként fogalmazva: a jogukat arra, hogy non-humán személyekként tekintsünk rájuk. Ennek az egyetlen jognak az elismerése maga után vonja az állatok használatának teljes beszüntetését.
BA: Miért olyan fontos, hogy tulajdonként vagy személyként tekintünk az állatokra?
GLF: Amennyiben valakire tulajdonként tekintünk, az azt jelenti, hogy az értékét mi határozzuk meg, s nem ismerjük el annak saját, önmagáért való értékét, ami független a mi megítélésünktől. Amikor egy élőlényre tulajdonként tekintünk, akkor az illetőt úgy fogjuk fel, mint „tárgyat", mint „valamit". Pontosan ez az a tényező, ami lehetővé teszi az állatok kizsákmányolását. Továbbá abból fakadóan, hogy az állatok az emberek tulajdonai és hogy az érdekeik védelme pénzbe kerül: az állatjóléti törvénymódosítások és reformok által szolgáltatott védelem mindig nagyon-nagyon alacsony szintű lesz.
BA: Mi lenne a következménye annak, ha az állatok megkapnák azt a jogot, amiért küzdünk?
GLF: Ha felismernénk, hogy az állatok non-humán személyek, akkor felhagynánk a kizsákmányolásukkal. Ennyi. Többé nem fogyasztanák és viselnénk őket, s nem használnánk többet tudományos, szórakoztatási vagy egyéb célokra. Gondoskodnunk kellene minden már élő háziállatról, de nem szaporíthatnánk őket többé – ebbe a kutyák, macskák és egyéb házikedvencek is beletartoznak. Ami pedig a vadonélő állatokat illeti, békén kellene hagynunk őket és az élőhelyeiket.
BA: Milyen akadályok állnak ennek a változásnak az útjában?
GLF: Sok akadály áll az útban: önzés, kapzsiság, hatalmas erőszak-tolerancia és az a vélekedés, mely szerint az ember felsőbbrendű. Ez a négy jut elsőként az eszembe. Szeretjük az állati eredetű élelmiszereket és ruhadarabokat, és azt hisszük, morálisan elfogadható állatok milliárdjainak szenvedését és halálát okozni a mi messze nem létfontosságú igényeink érdekében.
BA: Mi az az abolicionista mozgalom?
GLF: Az abolicionista álláspont az állatok használatának teljes eltörlését támogatja és elutasítja az állatok kizsákmányolásának szabályozását. Azon alapszik, hogy az állatok érző lények és nem tartja mérvadónak, melyik milyen értelmi szinten áll. A vegán életmódot tartja

erkölcsi minimumnak. Végül, de nem utolsó sorban elutasítja az erőszak minden formáját, tehát az állatjogi aktivizmus terén is kizárólag a kreatív, erőszakmentes vegán ismeretterjesztést támogatja. Akik szeretnék jobban megérteni az abolicionista mozgalmat, látogassák meg a honlapomat! (abolitionistapproach.com)
BA: Mit tanácsolsz azoknak, akik segíteni szeretnének az állatokon?
GLF: Három dolgot tanácsolok: (1) váljanak vegánná, vagyis hagyjanak fel az állati eredetű élelmiszerek, ruhák stb. fogyasztásával, (2) vegyenek részt kreatív, erőszakmentes vegán felvilágosító munkában formális (pl.: iskolákban) és nem formális keretek között is (családi és baráti körben), (3) fogadjanak örökbe egy hontalan állatot (vagy akár állatokat, ha módjukban áll).

Albert Schweitzer: Az élet tisztelete

„Az élet tiszteletének egyetemes erkölcse a minden teremtmény iránti szánalmat, ezt az oly gyakran szentimentálisnak csúfolt magatartást valóságos kötelezettséggé teszi, amely alól egyetlen gondolkodó ember sem vonhatja ki magát. (..) Az igazán erkölcsös ember szemében minden élet szent, még az is, amely emberi szempontok szerint alacsonyabb rendűnek tűnik.”

A. Schweitzer

Schweitzer etikai rendszere abból indul ki, hogy minden élőlényben egyformán ott van az, amit ő úgy hív: egyetemes életakarat. Etikusnak lenni azt jelenti, hogy minden életakarat felé ugyanazzal a tisztelettel fordulok, mint a sajátom felé, függetlenül attól, hogy emberi szemmel nézve mennyire fejlett vagy értékes. Az élet tiszteletének egyetemes erkölcse két rendkívül egyszerű premisszát mond ki: életet védeni és segíteni: jó, annak ártani: rossz.

A világ nagy tragédiája - amit Schweitzer az életakarat meghasonlásának hív - az a tény, hogy az élőlények ezen a bolygón egymást elpusztítva maradnak csak életben. A két életakaratnak egymással szemben csak akarata van, tudása nincs. Ezért nem sajnálja az oroszlán az antilopot, sem a pandamedve az eukaliptuszt. Fájdalmas rejtélynek nevezi, hogy olyan világban kell élnünk, ahol minden élő menthetetlenül pusztítja a másikat, ha életben akar maradni, ahol minden teremtés egyúttal pusztítás is.

Az embertől azonban elvétetett a tudatlanság. Mi, az oroszlánnal ellentétben, látjuk és átérezzük az elpusztított életakarat fájdalmát és személyes, egyedi tragédiáját. (Még ha sokak

viselkedését figyelve azt is hihetnénk, hogy ez csak az emberek egy részének képessége, a pszichológiai fejezetben meg fogjuk látni, hogy valójában nem az érzékenységünkben különbözünk egymástól, hanem abban, hogy mennyire *merjük* megélni, bevallani a bennünk dolgozó hatalmas empátiát.)

Elvétetett tehát a tudatlanság, ami egyúttal azt jelenti: az ember szabaddá vált az életakarat meghasonlásának kényszerűségétől. Mert amikor felismeri, hogy fájdalmat, pusztulást okoz, akkor egyúttal dönthet is úgy, hogy ezt nem teszi meg. Döntési szabadságunk hatalmas felelősségként nehezedik a vállunkra. Mert amíg az állat nem dönthet ölés és nem ölés között, az ember dönthet.

Más etikai rendszerek különböző szabályok meghatározásával próbálnak enyhíteni a fájdalmon, amit az ember a többi élőlénynek okozni képes. Az ilyen fajta etikát Schweitzer a kompromisszumok erkölcsének hívja, s nem tartja elégségesnek. Schweitzer az élet semmilyen indokkal történő pusztítását nem tartja elfogadhatónak, beleértve azt is, amit a közjó oltárán követnek el, külön kiemeli itt az állatkísérleteket az emberi egészség szolgálatában. Semmilyen pusztítás nem helyes - ez egy olyan alapelv, amit annyira kell betartania mindenkinek, amennyire csak lehetséges. Tisztában van vele, hogy talán sosem fogunk tudni 100%-ig megfelelni a nem ártás elvének, ám képességeink határáig igyekeznünk kell és soha nem szabad lankadnia igyekezetünknek, nem szabad eltompulnia empátiánknak. „*A nagy titok úgy végig járni végig életutunkat, hogy ne kopjunk el.*” – írja.

Schweitzer nem ismerte a vegán mozgalmat, de azt hiszem, hihetetlenül boldoggá tette volna mindaz a tudás, amit a vegánok felhalmoztak arról, milyen könnyen és egészségesen lehet állatok fogva tartása, dolgoztatása, megcsonkítása és leölése nélkül élni. Itt is az jelenik meg, amiről ő írt: a tudás felelősséget ruház ránk. Attól kezdve, hogy eljutott hozzánk az információ, hogy dönthetünk állatokat bántó és nem bántó életmód között, már felelősséggel tartozunk mindennapos döntéseinkért. A tudás szabadságot ad, a szabadság felelősséget.

Bár vannak már törvényeink az állatok védelméről, azok a pusztítás jelentős részét még nem tiltják. A törvénykezés az abszolút jó és rossz helyett csupán a nagy többség erkölcsi szintjét mutatja. A társadalom erkölcsi fejlődése ezért az egyéni felelősségérzet fejlődésén áll vagy bukik. Mernünk kell fejlődni, még akkor is, ha ezzel kilógunk a sorból. Elvégre minden igazságnak az a sorsa, hogy elismerése előtt nevetségessé válik, írja ő is, mint annyi más nagy elme. S hozzáteszi, hogy nem szabad félnünk attól, hogy szentimentálisnak és nevetségesnek tartanak majd. Az etika három nagy ellensége voltaképp nem más, mint a meggondolatlanság, az önző magatartás és a közvélemény.

2. Állatok a családban: Kutyák és Cicák

Vásárlás vagy örökbefogadás?

Ahogy az előző fejezetben is írtam, ha holnap felteszem a 7 éves kutyámat a vaterára és eladom 50 ezer forintért, azzal sem szabálysértést, sem bűncselekményt nem követek el. Mégis a legtöbb jó érzésű ember elítélne érte. Valahogy úgy érezzük, olyan ez mintha egy rokonunkat adnánk el.

„*EU-konform országokban nem szokás családtagot vásárolni*” Winkler Róbert

Mégis bevett, legális, normális dolog kutyát, macskát, nyulat, vadászgörényt venni. Az én első kutyámat is megvásároltuk annak idején 20 ezer forintért. Kicsi voltam ugyan, de tudtam, hogy vannak menhelyek. Minden héten néztem Kudlik Júlia műsorát a tévében, ahol – ha jól emlékszem - heti 10-15 kutyát mutattak be, akik gazdira vártak a Herosz menhelyen. Miért vásároltunk mégis egy fajtatiszta 8 hetes uszkárt?

Egyrészt, **mert fajtatiszta**, másrészt **mert kölyök**. Ez a két fő érv, amiért az emberek többsége ma sem menhelyről fogad be kutyát. Bár kölyökkutyák is várnak gazdára, túlnyomó többségük játszótéri szerelemgyerek. S bár fajtatiszta kutyák is bekerülnek a menhelyekre, többségük nem fiatal. S mindezt tetézve a menhelyen gazdira váró kutyák 99%-a sem nem kölyök, sem nem fajtatiszta.

No de miért is akartunk mi annak idején fajtatiszta kutyát annak ellenére, hogy a keverék kutyák köztudottan egészségesebbek, tovább élnek és az idegrendszerük is kiegyensúlyozottabb?

Azt hiszem, félelemből. Féltük attól, hogy a menhelyi keverékből jó ég tudja mi lesz. Nem lehet biztosra tudni, mekkorára nő és milyen lesz a természete. Nem lehet tudni, milyen viselkedésre ható vagy betegségekre hajlamosító géneket hoz magával. Esetleg nem ismerjük a korai élményeit.

Mielőtt Dodi - az első kutya társam - hozzánk került, kiolvastunk egy egész könyvet az uszkárokról, megismerkedtünk az anyjával és a családdal, ahol született. Hosszas mérlegelés után döntöttünk az uszkár mellett, annak alapján, amiket olvastunk és annak alapján, amilyennek más uszkárokat megismertünk. Mindent tudtunk az uszkárokról, amit csak tudni lehetett. Mégis így visszagondolva azt mondom: semmit nem tudtunk Róla. Semmi olyat, ami számítana. Tizenhét évet éltünk együtt Dodival és nem hiszem, hogy bármit is számított, amit tudtam róla előtte. Ugyanolyan egyedi és beskatulyázhatatlan személyiség volt, mint bármelyik másik kutya vagy ember. Nem volt különösebben okos – noha az uszkárokat rendszerint a legokosabb kutyafajták között tartják számon. Szenvedélyes gödör-gyártó volt, sose hozta vissza a labdát, szeretett a kocsiban a kalaptartón utazni, utálta a vizet, szerelmes volt a szomszéd kutyába és idős korában rémesen idegesítették a macskák. Lehetett volna bármilyen kutya.

Ha az ember fél az ismeretlentől, ha el akarja kerülni azt, hogy „zsákbamacskát vegyen”, azt a leginkább úgy érheti el, hogy felnőtt kutyát fogad örökbe. Ha elmész egy menhelyre és megismerkedsz kutyákkal, sétálni viszed őket, összebarátkozol velük, egészen biztos, hogy sokkal több esélyed lesz olyan karakterű kutyát találni, akivel összeilletek, akivel, hogy úgy mondjam, „nyerő páros” lesztek.

Ezzel el is érkeztünk a másik fő ellenérvhez, mely szerint előnyösebb kölyökkutyát venni magunkhoz, mint felnőttet. Ennél nagyobb hülyeséget, azt hiszem, még soha nem hallottam. Mégis, fájdalom, rendkívül elterjedt nézet. Valamiért azt hiszik az emberek, hogy a kölyökkorától velünk élő kutya jobban alkalmazkodik, jobban ragaszkodik a gazdájához és természetesen kevesebb vele a probléma. Ez egészen egyszerűen buta tévhit, amit bárki meg tud cáfolni, aki felnőtt kutyát fogadott örökbe.

Itt van példának okáért zsémbes öreg barátom, Tálti, aki saccra legalább 8 éves volt, mikor elhoztam a menhelyről. Ötödik közös évünket tapossuk. Hozzám kutya még így nem ragaszkodott soha. A szerelem nem korkérdés – szülessen bár emberek, kutyák vagy emberek és kutyák között. Utóbbi alatt természetesen nem valami perverz vonzalmat és kapcsolatot értek, de azt hiszem, egy igazi kutya-gazda kapcsolat bőven van olyan erős és komoly érzés mindkét fél részéről, mint egy szerelem. Bucknak például (a Vadon szavában) John Thornton már a sokadik gazdája volt, de az első igazi.

De nézzünk ennél racionálisabb érveket:

- A felnőtt kutyán már egyértelműen látszik, milyen karakter. Izgága, vagy nyugodt, rámenős vagy megalkuvó, szófogadó vagy öntörvényű, labdás vagy inkább kajás, szeret-e úszni, szeret-e autózni, bújós-puszis vagy amolyan clint eastwoodos lelkületű. Ezek mind fontos kérdések lehetnek, amikor társat választunk. Mert a kutya társ. Nem játék és nem hobbi.
- A felnőtt kutyával lényegesen kevesebb a gond. Ezt nem azért mondom, mintha bárkit is arra bíztatnék, hogy igyekezzen minél kevesebb gondot venni a nyakába, amikor kutyát választ. De tény, ami tény: egy kölyökkutyával rengeteget kell foglalkozni, különben hajlamos maga keresni elfoglaltságot, ami nem feltétlenül előnyös a berendezésre, cipőkre, könyvekre és egyéb elérhető magasságban lakó tárgyakra nézve.
- A felnőtt kutyák rendszerint maguktól szobatiszták, lévén hogy egyáltalán nem természetes számukra, hogy a lakásban végezzék el a dolgukat. Előfordul, hogy egyszer megpróbálják, de ha leszidod őket, megértik – ellentétben az ovis korosztállyal. Amennyire csak tudják, inkább visszatartják, amíg valami bokrot, füves részt nem találnak. A kölykök szobatisztaságra nevelése ezzel szemben nem mindig egyszerű ügy. Sok kutya fordult már meg nálam, mint gazdikereső átmeneti vendég, de bepisilni csak az pisilt, aki vagy túl fiatal volt, vagy nagyon-nagyon öreg és beteg.
- A felnőtt és menhelyről örökbefogadott kutya számára a biztonságos otthon nem valami természetes, adott dolog, hanem olyan ajándék, amit nagyon-nagyon meg tud becsülni, amiért nap mint nap hálás. Pontosan tudja, milyen, mikor nincs otthona és nincs ember társa. Úgy él melletted, hogy tudja, te hiányoztál, téged várt egész életében és ezt nap mint nap ki is mutatja.

Tőlünk nyugatabbra, például a németeknél, teljesen normális dolog Magyarországról, Törökországból, Romániából fogadni örökbe felnőtt kutyákat menhelyekről vagy gyepmesteri telepekről. Miért kell nekik külföldi kutya? Mert náluk már alig van kóbor kutya. A lakosság odafigyel arra, hogy ne szaporítsa, hanem ivartalanítsa a kutyákat. Vehetnek ugyan tenyésztőtől kutyát, de sokan inkább segíteni akarnak egy vagy több rászoruló kutyán vagy cicán. Itthon ma még ritkaság számba megy, ha valaki 5 évesnél

idősebb kutyát fogad örökbe. De már mi is kezdünk ebben felzárkózni. Kezdenek a magyar emberek is rájönni, milyen hatalmas dolog egy felnőtt kutyát megmenteni, otthont és családot adni neki. Ennek bizonyítására egy gyönyörű igaz történetet választottam, ami egy nagyon kedves ismerősömről, Bobóról szól.

Bobó Happy Endje

Bobóról elöljáróban annyit kell tudni, hogy az első években, amíg kijártam arra a menhelyre, ahol ő lakott, azt mondták, ahhoz a kutyához ne menjünk közel, mert „harapós". De mikor mégis közel mentünk hozzá, kiderült, hogy Bobó egyáltalán nem harap, sőt, egészen érdeklődő és barátságos kutya. Szép fokozatosan megtanultunk nem félni az érintéstől, nem félni a póráztól, kimenni a kennelből. Fotókat csináltunk a mezőn, majd feltettem a gazdikereső hirdetését ahova csak tudtam, s egy nap csodák csodája: megcsörrent a telefon. De talán jobb lesz, ha átadom a szót a gazdinak…

„Amikor férjemmel több év albérlet után lehetőségünk nyílt saját házat vásárolni, végre eljött a pillanat, hogy lehet kutyánk. Márciusra terveztük a költözést, és én már decemberben lázban égtem, hogy végre újra kutyám lesz! Esténként a neten böngészve kerestem a leendő kutyánkat. Mivel a kert is viszonylag tágas, mindenképp nagyobb testű kutyát szerettem volna. S mi másban gondolkodtam volna, mint az emberek többsége: hát, természetesen kölyökkutyában, akit majd úgy nevelek fel, ahogyan azt én jónak látom… Végignéztem a lehetséges kutyafajtákat, kenneleket, sok időt és energiát áldoztam a tökéletes kutya kiválasztására, míg egy nap rádöbbentem: tele vannak a menhelyek olyan kutyákkal, akik ugyanúgy tudnak szeretni, mégis sokuk évek óta kis ketrecekben (igen!), esélytelenül, hidegben és szegényes koszton él, télen sokuk ketten osztoznak egy kutyaházon és még így is dideregnek…

Innentől kezdve csak menhelyi kutyákat néztem, és nem számított a kor, csak az, hogy valami megszólaljon belül: igen, ő az! Újra gép elé ültem, és ahogy időm engedte, kerestem újra a leendő kutyánkat, és amivel szembe találtam magam, arra nincs jobb kifejezés, mint a bőség zavara. Hiszen minden képnél éreztem: „Engem vigyél!". Nehéz úgy választani, hogy tudod, a többiek még maradnak, ki szerencsésen rövid, ki akár nagyon hosszú ideig.

Nem hiszek a véletlenekben, így amikor megláttam a Bobó nevű kutya fényképét, tudtam, hogy ő az igazi. Még ott, rácsok mögött is áradt belőle valamilyen mély derű, pedig akkor már, mint kiderült majdnem 6 éve volt ott, az egyik legrégebbi menhelylakó volt ő.

Másnap felhívtam a megadott telefonszámot, ahol egy önkéntes lánnyal beszéltem. Megbeszéltük, hogy kijön velünk erre a vidéki menhelyre megismerni személyesen is Bobót. Kihoztuk a menhely melletti rétre, és én csak sírtam, úgy mindenen összességben. A körülmények, a láthatóan orvosi segítséget igénylő kutyák, a zsúfoltság, a szag.. és Bobó kutya, aki egy vékonylábú bokszolóra hasonlított, ez a szép, nagy kutya, erős mellkassal, de a 6 év hideg betonon ülés miatti cingár, gyenge hátsó lábaival, és még csak most jött a tél leghidegebb része… A házba csak két hónap múlva tudunk beköltözni, albérletbe nem vihettük, így még ott kellett hagynunk őt. Tudtuk, hogy visszajövünk érte, ő a mi kutyánk lesz,

csak várnunk kell kicsit a körülmények miatt. Kértük, hogy ne adják őt oda másnak, és bíztunk benne, hogy ha 6 évig nem kellett senkinek Bobó, akkor ez alatt a két hónap alatt csak nem előz meg senki bennünket.

Eljött a várva várt tavasz, beköltöztünk az új házba, még szinte ki sem csomagoltunk, már mentünk Bobóért. Az autóban még soha nem utazott kutya egész jól viselte az autózást, csak néha kellett nyugtatgatni őt a hátsó ülésen. Szállt a szőr mindenfelé, és olyan szaga volt, hogy a kb. 50 km-es utat hazáig végig lehúzott ablakokkal tettük meg. Hazaérve egyből a kádba tettük, és szó nélkül tűrte, hogy megfürdessük.

Kivétel nélkül mindenki le akart beszélni, akinek mondtuk, hogy felnőtt korú, menhelyi kutyát fogadunk be. Sőt, amikor félve elárultuk, hogy 6 évet volt menhelyen, többen rémisztgettek is, hogy biztosan elvadult ennyi év alatt, és rémálom lesz, és egy ekkora kutya a fél karunkat le fogja harapni… és hogy elment az eszünk, annyi kölyökkutya van menhelyeken, miért nem inkább azt hozunk.

Nekem viszont ő kellett, attól a pillanattól fogva, hogy rám nézett a nagy barna meleg szemeivel, és éreztem, nem tudnám őt otthagyni. Természetesen tudtuk, hogy már egyáltalán nem fiatal, egészségügyi problémái is vannak, fogai lekopva, hátsó lábai gyengék, néha elesik, de a szíve annál nagyobb. Ő nem adta még fel, ő bízott, és várta a leendő igazi gazdit, ha már csak a hátralévő pár évre is. Bobó, vagy ahogyan én később hívtam Bobó maci, a legcsodálatosabb kutya volt, akit valaha ismertem. Nagyon nem lett igazuk a bár jóindulattal, de hozzáértés nélkül okoskodóknak.

Első pillanattól kezdve otthon érezte magát nálunk, bejárta a kertet, és mivel évekig alig volt kint a 4x4 méteres kennelből (ahol további 4 olykor 5 kutyával élt együtt), az első pár napban újdonságként hatottak rá a növények, nézegette a virágokat, a füvet szagolgatta, és lassan birtokba vette a kertet. Mi is tiszteletben tartottuk őt, hagytuk, had szokja az új környezetet, figyeltük a reakcióit, az első pár napban letettem elé az ételt, és hagytam nyugodtan enni, nem közelítettem meg közben, soha nem tudni alapon…

Kivettem pár nap szabadságot, hogy több időt lehessünk együtt a kezdeti szakaszban, egész nap vele voltam. Már a második napon elkezdett követni. Tettem-vettem a kertben, takarítottam a teraszt, de ő fáradhatatlanul huszadjára is felállt, és felcammogott utánam a teraszra, majd vissza le, árnyékként követett mindenhova. Próbáltam neki annyi szeretetet adni, amennyit csak tudtam, így ahányszor baktatott utánam és beért, egy simogatás, dögönyözés volt a jutalma. Később rájött, hogy ez mennyire jó dolog, és öreg mackó kutya létére szinte futott utánam, macskaként bújt hozzám, és ha nem vettem észre, hogy mellettem van, puszit adott a kezemre vagy eldobta magát a fűben, és mellső lábával jelezte, hogy simit akar. Nagyon-nagyon megszerettem, de őt nem is lehetett nem szeretni! A jó tápnak és a sok-sok szeretetnek köszönhetően lényegesen javult a fizikai állapota, a korábban meg-megcsúszó kutya futott, megugatta a járókelőket és a kutyákat, elkezdte őrizni az otthonát. Egyik reggel hemperegni láttam a fűben, háton fekve, nyitott szájjal hempergett, szinte mosolygott, és akkor már biztos voltam benne, hogy boldog nálunk.

A kezdeti óvatosságot pár hét múlva felváltotta a bizalom. Hihetetlenül jó természetű és idegrendszerű kutya volt, nem viselte meg komolyabban a sok év bezártság, a valószínű bántalmazások. Kézből olyan finoman vette el a falatokat, mintha külön tanítottuk volna rá. Még viszonylag az elején egy alkalommal kapott egy nagy csontot, és miután egy ideje már rágta, gondoltam letesztelem a reakcióit, el lehet-e tőle venni, vagy morogni fog. Először csak egyre közelebb mentem, majd a fejét simogattam, ő meg csak rágta a csontot, rám sem nézett, de semmilyen rossz reakciója nem volt, nem féltette tőlem. Majd egyszer csak megfogtam a csont végét, ő rám nézett, és elengedte a másik végét. A csont az enyém lett, elvettem tőle, majd pár perc múlva visszaadtam neki. Innentől kezdve bármit ki mertem venni a szájából. Ugyanígy zokszó nélkül tűrte az orvosi vizsgálatokat, az injekciókat. Soha nem múlt el a félelme a seprűtől, ásótól, ezért abban alkalmazkodtunk hozzá, hogy ezekkel mi nem lóbálva és nem magasra emelve közlekedtünk, de ez normális. Mint megtudtam, a menhelyen ezek voltak a fenyítésre használt eszközök.

Minden nap kitörő örömmel fogadott, amikor hazaértünk. Valószínűleg az egész utca tudta, mikor jövünk haza, mert Bobó már felismerte az autó hangját, és még csak bekanyarodtunk az utcába, amikor hallottuk ezt a csak rá jellemző csaholás-vonítást, amit akkor hagyott csak abba, ha már beértünk a kapun. Imádta, ha sétálni mentünk, ilyenkor szinte olyan lelkes volt, mint egy kölyök, s korát meghazudtolóan pattogott az örömtől. Ha valakivel a kapunál beszélgettem, nem egy alkalommal megállt mellettem, és szinte hörgött, hogy ne tovább, az én gazdimat nem közelíted meg. A vendégeinkkel vagy nem foglalkozott, vagy nagyon kedves volt velük, főleg a hölgyekre nyomult mindig simogatásért, a férfiakkal tartózkodó volt.

Egy év múlva társa is lett egy kölyökkutya személyében, akit eleinte valamilyen furcsa szerzetnek vélt, tartózkodóan viselkedett vele, de később nagyon jó barátok, szinte elválaszthatatlanok lettek. Előszeretettel tanítgatta például darazsat fogni és házat őrizni.

Rengeteg szeretetet kapott tőlünk Bobó, de mindig úgy éreztem, hogy ezt a duplán visszaadja, mintha tudatában lenne annak, hogy mi onnan megmentettük őt. Továbbra is árnyékként, levakarhatatlanul követett a kertben, fájós csontjai ellenére újra és újra felkelt utánam, ahogy jöttem-mentem. Eleinte csak télre engedtük be, mert a kora miatt nagyon fázós volt, de később már nyáron is bent aludt. Soha nem nyúlt semmihez a házban, csak a bejárat és a fekhelye közti részt tette meg.

Imádott minket és mi is őt. Amikor eljött a perc, hogy lejárt az időnk és el kellett engednünk, életem egyik legkegyetlenebb napja volt. Végig mellette voltam, simogattam, úgy aludt el, hogy végig tudta: szeretik és biztonságban van

Több mint fél éve már, hogy nincs velünk. Nagyon hiányzik. Az elején szinte hallottam, mintha még mindig baktatna utánam, pedig ő már valahol az örök vadászmezőkön szaladgál

boldogan. Fáj az elvesztése, de hiszek benne, hogy a szeretet energiája nem múlik el, és hiszem azt, hogy egyszer még akár ebben az életben, vagy valahol odaát, de találkozni fogunk.

Ha úgy adódna, gondolkodás nélkül újra megtenném, és felnőtt kutyát hoznék el, a szeretetben nem számít a kor."

Menhelyek és gyepmesteri telepek

A gyepmesteri telep egy vállalkozás. Egy vállalkozó saját vagy bérelt telepre gyűjti össze azon települések gazdátlan állatait, akikkel szerződése van. Törvénybe van foglalva, hogy minden település önkormányzata köteles megbízni valakit azzal a feladattal, hogy a felesleges kutyákat tárolja. A gyepmesternél lehet leadni a megunt állatokat és a gyepmestert lehet kihívni, ha kóbor állatot akar befogatni az ember. Azokat a kutyákat, akikről nem lehet tudni, hogy hiányoznak-e valakinek 14 napig köteles a gyepmester életben tartani. Ha 14 napig nem jelentkezik érte senki, akkor nyugodtan elaltathatja. A telep kapacitása véges. Ha teltház van, és új kutya érkezik, muszáj altatnia. Az altatás pedig a jobbik eset. Sajnos nincs keret annak ellenőrzésére, hogy a kutyák likvidálása valójában hogyan történik az egyes telepeken. Az erre használt anyag is pénzbe kerül. A kutyáktól azonban meg lehet úgy is szabadulni, hogy az ne kerüljön pénzbe, pusztán egy megkérgesedett, sérült lelkű ember és valamilyen ütőszerszám kell hozzá. Jobb helyeken természetesen altatnak, lévén, hogy ez a szabályos eljárás, de nem mindenütt. Az etetés szintén nem feltétlen érdeke a vállalkozónak. Csupán 14 napig köteles kutyákat épségben tartani. Nem állítom, hogy minden gyepmesteri telep rettenetes. Jártam már olyan gyepin, ami jobb volt, mint sok menhely, de ezek az elismerésre méltó kivételek. A gyepmester tehát egy vállalkozó, akit a település azért fizet, hogy a kidobott, eltévedt, gazdátlanul kóborló kutyákat összeszedje, hogy azok ne zavarják a közösséget. Ez az a szolgáltatás, ami közpénzből, vagyis az adófizetők pénzéből történik.

A menhelyek ezzel szemben civil szervezetek, tehát tisztán adományokból tartják fenn magukat. Komoly a verseny köztük az szja 1%-ért. Nagyon sok féle menhely van, az egészen kulturálttól kezdve az olyanig, ahonnan menteni kell a kutyákat. A jobb helyek arról ismerszenek meg, hogy van orvosi ellátás, igyekeznek csak ivartalanított állatot örökbe adni, megnézik, hova és kinek adnak örökbe és ellenőrzik is a már örökbeadott kutyákat, de mindennek az alapja az, hogy van egy létszám limit, amit nagyjából betartanak. Ha 60 kutyát tudnak ellátni, mert ennyire van hely, pénz, munkaerő, akkor nem fogadnak be ennél több rászorulót. Sokszor haragot érez az ember, amikor felhív egy menhelyet, mert talált egy kutyát, de a menhely nem tud segíteni. Nem azért nem segítenek, mert nem jó állatvédők. Hanem mert a menhely kapacitása véges és szinte non stop teltház van. Ha rendszeresen létszámkereten felül fogad be kutyát, ahogyan azt nagyon sok rosszul működő menhely teszi, azzal látszólag segít, de valójában mindenkivel kiszúr, mert így nem lesz elég pénz, hely, idő, önkéntes arra, hogy minden gondozásába került kutyát rendesen ellásson. Muszáj betartani a létszámkeretet. Ha közönyösnek tűnnek a telefonban ezek az állatvédők, annak csupán az az oka, hogy naponta több tucat ugyanolyan telefont kapnak. Persze hogy szeretnének minden kutyán és cicán segíteni, de az okos és felelősségteljes állatvédő tudja, mennyi a kapacitása és

tud nemet mondani, akkor is, ha a telefonáló az állatvédők édes anyukáját emlegeti, vagy netán azzal zsarolja, hogy menten kidobja a kutyát a kocsiból, ha nem fogadják be.

Nem egy olyan menhelyen jártam, ahol nem volt létszám limit és ezek azok a helyek, amire azt mondom, akkor inkább maradjon az utcán, ott még esélye van rá, hogy megtalálja egy jó lelkű ember, aki magához veszi. Ezeken a helyeken 2-3-400 kutya van, orvosi ellenőrzés, ivartalanítás, elfogadható minőségű táp és törődés nélkül. Sőt, van, ahol takarítás nélkül. Sok-sok kutya van egy helyre összezárva, így a vérre menő verekedések elkerülhetetlenek, különösen párzási időszakban. Mindezt ilyenkor azzal indokolják, hogy nincs pénz. Pedig valójában ott követték el a hibát, hogy több állat megmentését vállalták el, mint amennyire pénzt tudtak előteremteni, s így végül minden bekerült állatra rémes sors vár, s a kikerülés esélye nagyon kicsi.

Menhelyi önkéntesség: A szűkös anyagi keretek miatt ma hazánkban kevés hely van, ahol az ott dolgozók a takarításon és etetésen túl még sétálni is ki tudják vinni a kutyákat vagy szeretgetni a bent lakó cicákat. Ezért is van szükség rengeteg önkéntesre minden menhelyen. Mind egyedülálló, mind családos embereknek a lehető legjobb hétvégi program a menhelyi önkéntesség. Nem kerül semmibe, nem is tűnik éppen nagy dolognak, de annak a pár állatnak, akikre időt és energiát tudsz szánni, rengeteget jelent az a kis séta, az a kis simogatás, az a pár jó szó, amit adni tudsz. Ha önkénteskedni szeretnél egy menhelyen, de nem tudod, hova menj, az allatmenhely.lap.hu segítségével megnézheted, melyik menhely esik hozzád a legközelebb. Nézegesd meg a honlapukon a lakókat, jó érzés lesz, hogy ismerős arcokra bukkansz majd a menhelyen. Mielőtt mész, érdeklődj a nyitvatartásról. Amikor gondozó voltam egy pest megyei menhelyen, nagyon nem szerettük, mikor etetés idején állítottak be vendégek, mert evés közben vagy evés után közvetlenül nem éppen előnyös, ha ugrálni kezdenek a kutyák – márpedig a látogatóknak nagyon örülnek. Ha szeretnél vinni nekik valamit, kérdezd meg, milyen ajándékot fogadnak szívesen, a legjobb szerintem a száraztáp, ám menhelye válogatja, mit tud legjobban felhasználni. Olyan ruhába menj, amiért nem kár. Ha gyerekekkel mész, nagyon figyelj oda, hogy a gyerek betartsa a szabályokat, például ne etessen, ha nem szabad, és ha eteti őket, akkor úgy tartsa a falatot, hogy ne keverjék össze a kezét a falattal. Mielőtt sétára indultok, ellenőrizd, hogy elég szoros-e a nyakörv, jól zár-e a póráz kapcsa, nehogy elveszítsd a kutyát, akit sétálni viszel. Ha esetleg készítettél fotókat az állatokról, küld el a menhelynek, hátha tudja őket hasznosítani a gazdikeresésben.

Rengeteg embertől hallottam már, hogy nem megy menhelyre, mert csak elsírná magát és haza akarná hozni mindet. Az utóbbitól nem kell félni, nyilván nem fogsz hazavinni senkit, ha nem olyan az életed, hogy ezt felelősséggel vállalni tudd. Ami a sírást vagy a fájdalmat illeti, az bizony velejár. Lehet, hogy első alkalommal picit elpityeredsz, ha olyan típus vagy, lehet, hogy elő jönnek majd álmodban is ezek a képek és biztos, hogy nagyon fogod sajnálni azt a sok csupa-szív kutyát, cicát. De arra gondolj, hogy hatalmadban áll segíteni nekik. Sőt, szükségük van rád. Azzal nem segítsz, ha félsz a szomorúságtól. Igaz, nem tudod megmenteni mindet, de örömet tudsz okozni, segíteni tudsz nekik, hogy elviseljék a bezártságot és tartsák magukban a reményt, hogy egyszer kikerülnek. Nem is beszélve arról, ha tudsz jó fotókat készíteni róluk, és később megosztani ismerőseiddel a gazdikereső kutyákat, cicákat. Tudsz segítni, hogy otthonra találjanak! Erre gondolj!
Menhelyekről lista: www.allatmenhely.lap.hu

Pároztatás, avagy szaporítás

Olyan ez, mintha egy nagy teremben több tucat ember azon dolgozna, hogy minden borítékot felbélyegezzen. Nincs elég bélyeg, vagy nem ragadnak elég jól. A helyzet már önmagában reménytelen, de te belépsz és beadsz még 5 darab üres borítékot. Igaz, a hatalmas teremben a tengernyi boríték között az az 5 új elenyészően kevésnek tűnik, de ha leülsz a sarokba és kicsit figyeled, mi történik, azt fogod látni, hogy percről percre újabb emberek nyitnak be és dobnak be még 5-10 felbélyegzésre váró borítékot. Bélyegből alig-alig érkezik több, de boríték egyre csak több lesz. A dolgozó önkéntesek fáradtak, elkeseredettek, de nem hagyják abba. És tudod miért nem? Mert ezek nem borítékok, hanem magányos, nyüszítő kutyák, akik gazdikra (bélyegre) várnak. Olyan kutyák, akik mind szerető otthonra vágynak és egy emberre, akihez tűzön-vízen át ragaszkodnának, csak jönne el végre értük.

A menhelyek és a gyepmesteri telepek tele vannak. Jóval több a kutya és macska, mint amennyinek a jelenlegi társadalom otthont tud adni.
Szereted a kutyádat és tudod, hogy az a természetes, ha lehetősége van párosodni egy fajtársával. Ez természetesen így is van. Vannak viszont ellenérvek, amiket fel kell tennünk a mérleg másik oldalára. Amikor a kutyád világra hoz, mondjuk 5 elragadó kis csöppséget, és te lelkiismeretesen gazdit keresel nekik, azzal 5 olyan ember „kutyatartó kapacitását" kötöd le, akik menhelyről, utcáról vagy gyepmesteri telepről is befogadhattak volna egy amúgy esetleg halálra ítélt kutyát. Az az 5 ember már nem fog elmenni örökbe fogadni, így 5-tel kevesebb lesz a gazdijelölt annak a sok-sok ezer gazdátlan kutyának, akiket előbb-utóbb utolér az altatás, vagy nevezzük nevén: a halál.

Hát persze, hogy jobb lenne, ha minden kutya párosodhatna, és minden család nevelgethetne bájos kis kölyköket. De ha ennek az az ára, hogy milliók élnek és halnak meg úgy, hogy soha nem is volt gazdájuk, otthonuk, családjuk, akkor azt hiszem, újra kell gondolni a helyzetet! Mérlegre kell tenni a dolgokat.

Ahogy sokan mások, én is ezt tettem és arra jutottam: inkább az én kutyámnak legyen egy kicsivel kevésbé tökéletes az élete, mint hogy további 5 másiknak elvegyem a lehetőségét attól, hogy egyáltalán Élete legyen. Erről szól az állatvédők szlogenje: *„Ivartalaníts, ne szaporíts!"*

Állatjogi szempontból felvethető, mennyiben van jogunk megfosztani a kutyákat és macskákat a szaporodás lehetőségétől. Itt is erőfölényünket felhasználva teszünk velük valamit, amit ők egészen biztosan nem akartak. Azonban itt – szemben a haszonállattartással – nem a saját érdekünkben cselekszünk. Inkább úgy, mint egy okos szülő, aki nem engedi, hogy a gyereke olyasmit csináljon, ami rá vagy másra nézve veszélyes lenne. Átlátjuk a helyzetet – mert felelős állatbarátként ez a dolgunk, – és a kisebb rosszat választjuk. Az ivartalanítást.

Ivartalanítás

Emlékszem, gyerekként mélyen elítéltem a barátnőmet és családját, akik ivartalaníttatták a lány kutyájukat. Mert természetellenes, mert csonkítás, mert szegény kutya nem tud védekezni, satöbbi. De nekik volt igazuk.

Ha nem ivartalaníttatod a kutyádat, annak két oldalon lehet következménye: a gazdátlan kutyák hatalmas táborában és a saját kutyád egészségében.

Túl sok a kutya, ezt sajnos minden állatvédő alátámaszthatja. Egyetemista koromban sok szabad időm volt és ennek egy tetemes részét kutyamenhelyeken töltöttem önkénteskedéssel, főleg egy bizonyos menhelyen. A vezetőjének az volt az elve, hogy minden behozott kutyát befogad, és senkit nem altat el. Első hallásra ez egy valódi állatvédő hozzáállása lenne, ám a valóságban ez borzalmas túlzsúfoltságot és kezelhetetlen túlterheltséget eredményezett. Szerte a környéken születtek a nem kívánt kiskutyák, s nagy részük előbb-utóbb a menhelyre került. Egyszerűen nincs annyi állatbarát ember, hogy mindnek otthon adhasson. Három-négyszáz kutya élt olyan körülmények között, aminél sok utca jobbat kínál. Orvosi kezelést nem nagyon kaptak az évi egy oltáson kívül, éttermi moslékot ettek és helyben főzött olcsó húsokat, amik nyaranta hűtés nélkül álltak a napon, a menhely közepén. Takarítás akkoriban elvétve volt. Amikor volt, akkor is a kennelek végében ásott gödörbe temették a kutyakakit. Hihetetlen büdös volt. Olyan hely volt ez a menhely, ahova az ember sírni jár. A kutyák között rendszeres volt a durva verekedés, nem egy fényképet őrzök abból az időből olyan kutyákról, akik ott haltak meg a menhelyen verekedésben vagy betegségben. Önkénteskénti akkoriban eleinte takarítani jártunk ki, később azért, hogy fotót készítsünk a kutyákról az internetes gazdikereső hirdetésekhez. Mikor egy német állatvédő szervezet esélyhez juttatta a kutyákat, sokszor azért is kimentünk, hogy azokat a kutyákat megfogjuk, és kivigyük pórázhoz szoktatni (vagy egyáltalán emberi érintéshez szoktatni), akikre jelentkezett külföldi gazdijelölt. Emellett a legjobb megmozdulásunk önkénteskénti azt hiszem az volt, amikor elkezdtünk pénzt gyűjteni ivartalanításra. Több tucat nőstény kutyát vittünk el műtétre. Miért?

Mert a 10-15-ös csoportokban élő kutyák évente kétszer szerelmes hangulatba keveredtek és a kegyetlen verekedések időszaka után 2 hónappal mindenütt megszülettek a kiskutyák. Még ha a környéken mindenki vásárlás helyett erről a menhelyről akart volna kiskutyát szerezni, akkor sem lett volna elég ember, hogy mindnek otthont adjon. Halomra születtek és a körülményeknek köszönhetően halomra haltak meg a bébik. Nem egy kiskutyát láttunk görcsösen vonaglani és visítani a fájdalomtól, majd végül meghalni. Akik nem haltak meg, azok közül egy párat örökbefogadtak, s attól fogva nem tudjuk, hogy alakult a sorsuk. Nem volt rá idő és ember, hogy tartsa a kapcsolatot az örökbefogadó családokkal, ahogy azt a jól működő menhelyeken szokás. Aki pedig se nem halt meg, se nem került ki a menhelyről, az ott nőtt fel és őszintén szólva nagy az esély rá, hogy ott is hal meg.

Ha lenne pár millió ember ebben az országban, aki felnőtt, keverék kutyát fogad örökbe menhelyről, akkor ki lehetne talán üríteni a menhelyeket. **De ha nem ivartalanítjuk a kutyáinkat, akkor a menhelyek néhány éven belül újra megtelnek a szaporulattal és azok utódaival és azok utódaival…**

Ha az ivartalanítást ellenezzük, ám felfogjuk, hogy hiba szaporítani a kutyánkat, az sajnos még elég rosszul is elsülhet. Az első kutyatársamat, Dodit, nem ivartalaníttatunk, mert azt – ahogy már írtam - kegyetlen és természetellenes dolognak tartottuk. Felelős gazdiként sokat olvastam a kutyabetegségekről és tisztában voltam vele, hogy a nem ivartalanított és kölyköket nem szült lány kutyáknál nagy a gennyes méhgyulladás nevű betegség kockázata. Ahogy idősödnek, egyre nagyobb. Tudtam, hogy ennek egyik legfeltűnőbb tünete, amikor a kutya elkezd hirtelen nagyon sokat inni. Ennek az információnak köszönhetően többször voltunk állatorvosnál méhgyulladás gyanújával, mert amikor úgy tűnt nekem, hogy picit többet iszik, rögtön rémeket láttam.

Amikor 14 évesen valóban begyulladt a méhe, az orvos az ultrahangon nem vette észre. Egy menő budai klinikára vittem, dr Elismert Szakember vizsgálta, mégis elnézte. Valami mással magyarázta a panaszait, másfajta gyógyszereket adott. A méhgyulladást azonnal műteni kell. Ez nem történt meg. Szombat éjszaka volt, amikor hirtelen felszökött a láza. Lázgörcsei lettek, ami leginkább az epilepsziás rohamokhoz hasonlítható. Rémisztő, sokkoló és bénító volt. Alig tudok visszaemlékezni arra az éjszakára. Berohantam Dodival az állatorvosi ügyeletre, ahol az ügyeletes orvos ultrahanggal azonnal diagnosztizálta a már mondhatni végstádiumú méhgyulladást. Legkorábban hétfőn tudták műteni. Hazamentünk. A vasárnap csak arról szólt, hogy életben maradjon, cseppenként kapta a vizet, lábra állni sem tudott. Végül hétfő reggel megműtötték. Zokogva engedtük be a műtőbe, mert nem volt rá sok esély, hogy túléli. Hajszálon múlott, de túlélte. Még 3 évet éltünk együtt. De semmiképp nem nevezném happy endesnek a sztorit. Soha nem épült fel teljesen.

Mondhatjuk, hogy ez egy ritka nagy orvosi műhiba volt, de az ilyesmi mindig előfordulhat, a méhgyulladás alattomos betegség. Ahogy ezt mi a saját bőrünkön megtapasztaltuk, egy jó állatorvos is elnézheti, és csak akkor válik egyértelművé, amikor már életveszélyes állapotban van a kutya.

A méhgyulladás egy fiatal korban végzett rutin műtéttel megelőzhető, ami semmilyen formában nem rontja a kutya életszínvonalát. Ez a műtét az ivartalanítás. Biztonságos és humánus. Ma még sok helyen hallani, hogy az ivartalanítás után elhíznak az állatok. Ez hülyeség. Nyilván változik a hormonális egyensúly egy ilyen műtét után, ám ez csak egy faktor a sok száz közül, ami befolyásolhatja egy állat testsúlyát. Dodi óta minden velem élő állatot ivartalaníttattam és soha egyikük sem küzdött túlsúllyal.

Nem csak a méhgyulladás miatt, de a tüzelés okozta hormonális tűzijáték és az esetleges álvemhesség miatt is ez tűnik a leghumánusabb megoldásnak. Képzeljük el, milyen érzés lenne, ha soha nem élhetnénk nemi életet, de közben a hormonjaink minden évben kétszer úgy tombolnának, mint egy kamasz fiúnak, aki éppen belopódzott egy női öltözőbe. Az álvemhességről pedig megint csak hosszan tudnék mesélni. Dodi rettentően komolyan vette anyai kötelességét a játékállataival kapcsolatban minden tüzelés után 2 hónappal. Kívülről nézve bájos volt, de valójában végig stresszben volt, mert a babák nem mozogtak, nem szoptak. Érezte, hogy ez nem normális, de nem tudta, mit csinál rosszul. Teljesen össze volt zavarodva, nem aludt, nyüszögött és ez így ment minden évben kétszer. Így visszagondolva már nem is értem, hogyan gondolhattam, hogy az ivartalanítás egy ennél kegyetlenebb lépés lett volna.

Ez történik női oldalon, mi történik az urakkal? Ők nem csak évente kétszer szerelmesek, hanem állandóan, amikor épp van kibe. A tüzelési időszakban a kan kutyák megbolondulnak,

kerítést másznak, alagutat fúrnak, verekszenek, autóúton és vonatsínen rohannak át, s ha célba érnek, újabb nem tervezett, nem várt kiskutyákat nemzenek. Ha pedig nem, akkor ott halnak meg az út szélén, mert nem voltak olyan állapotban, hogy eszükbe jusson körülnézni. S akkor még azt nem is említettük, amikor esetleg balesetet okoznak, mert az emberek inkább elkapják a kormányt, mint hogy elüssenek egy kutyát. Mindezért valójában Te vagy a felelős, aki nem műttette meg.

Ha lehetőségünk van egy rutinműtéttel megelőzni a menhelyen élők nyomorúságos halálát, az álvemhességet, a méhgyulladást a kan kutyák baleseteit, miért ne tennénk?

Cicatappancs FC

Cicatappancsék nem alapítvány vagy egyesület, csupán egy elkötelezett önkéntesekből álló csoport. Támogatás helyett saját erőforrásból dolgoznak. A 2012-es évben 128 cicát mentettek, és ebből 124 került év végéig gazdihoz. Érdemes kicsit bepillantanunk példaértékű működésükbe. Tapasztalatai hasznosak lehetnek kezdő állatvédőknek. A csapat vezetőjével, szervezőjével beszélgettem:

BA: Milyen gyakran kerül hozzátok új árva cica?
CICATAPPANCS: Változó, de a cicamentésben is van „szezon”, például tavasszal, amikor felcseperednek az első almok, hirtelen nagyon sok cica lesz az utcákon, parkokban, üres telkeken, buszmegállóba dobozban kitéve, sőt kukába kidobva is. Télen sokkal kevesebb van, mert a nőstények nem szülnek, illetve az almok elpusztulnak a hidegben. Ilyenkor lehet esetleg más projekteket felvenni, például egész kolóniák ivartalanítása, csapdázással, orvoshoz juttatással.
BA: Mi a rutin menetrend, amikor új cica kerül a gondozásotokba?
CICATAPPANCS: Komoly belső szabályaink vannak, amikhez igyekszünk a lehető legszigorúbban ragaszkodni. Első a 8-10 napos karantén, és azonnali parazitamentesítés (bolhairtás, féreghajtás). Amennyiben szükséges, irány az állatorvos (ritka, hogy egy mentett cica makkegészségesen kerül a gondozásunkba). Minden önkéntesünk a saját orvosához viszi a cicákat, általában mindenki kap kisebb-nagyobb kedvezményt a mentett cicák kezelésének árából. A cica bekerülését szinte rögtön posztoljuk az oldalunkra. Ezt még akkor is megtesszük, ha a gazdikeresés még nem kezdődik el, és rendszeresen beszámolunk róluk. Amint a cica készen áll az örökbeadásra, elkezdjük hirdetni. Külön emberünk van a hirdetések megírására, és a képek előkészítésére, szerkesztésére. A stabil feladatok, a munkamegosztás a hatékonyságunk egyik kulcsa. A hirdetések feladása, és a jelentkezők szűrése az én dolgom. Amikor egy jelentkező minden szempontból megfelelő gazdijelöltnek bizonyul, akkor továbbítom őt az adott cicus ideiglenes befogadójához. A végső döntést ő fogja meghozni.
BA: Honnan kerülnek elő az új gazdik? Ismerősök, netes vagy újság hirdetés?
CICATAPPANCS: Kizárólag neten hirdetünk az alábbi fórumokon, körülbelül ebben a fontossági sorrendben:

(1) Saját facebook oldalunk. Ez messze a legsikeresebb fórum. Hosszú ideje építgetjük, aránylag tudatosan. Sokat dolgozunk azon, hogy a cicákat bemutassuk, rendszeresen beszámolunk róluk, megismertetjük, megszerettetjük a támogatóinkkal. Ők bőszen osztják a fotókat, velünk drukkolnak, velünk örülnek a sikereknek, és örökbefogadás után is sokan maradnak, küldik a fotókat, beszámolókat. (2) Külsős hirdetési felületek. Innen is sokan jelentkeznek, de sokkal több az olyan jelentkező, aki nem felel meg a szigorú feltételeknek, amiket megszabunk. (3) Egyéb facebook oldalak, csoportok. Ezekből rengeteg van, ki kell tapasztalni, hol mennyire aktívak, mennyire osztják a hirdetéseket. Mi csak úgy 8-10-et használunk rendszeresen.
BA: Mit értesz előszűrés alatt?
CICATAPPANCS: Nagyon komoly szűrésen megy át minden egyes jelentkező, teljesen mindegy, hogy milyen cicára jelentkezik.
Első az általános szűrés. Vannak kérdések, amiket mindenkinek felteszünk. Mi a véleménye az ivartalanításról, van-e másik cicája, benti vagy kijárós cicát szeretne. Ha valaki ellenzi az ivartalanítást, eleve kizárta magát a lehetséges befogadók közül. Célunk az, hogy csökkentsük a rengeteg megszületett, kidobott, az utcán éhen haló, betegen a többi macskát fertőző szerencsétlen állatok számát. Amíg több ezer cica lesz felelőtlen emberek, sokszor szadisták, kutyák áldozata, addig az ivartalanítás a leghumánusabb módszer.
Második körben a cicák egyéni jellemzői és igényei alapján is szűrünk, hiszen különböző egyéniségű kölyköknek különböző igényeik vannak. Van, akit nem adunk kutya mellé, van, akit csak lakásba, van, akinek kifejezetten nyüzsgős családot keresünk, van, akit csak nyugis helyre adunk, egyedüli állatnak, van, akit nem adunk gyerekek mellé, van, akinek direkt gyerekes családot keresünk, és még sorolhatnám. Ha a gazdijelölt és a cica nem passzolnak, azért még a jelentkező lehet remek gazdijelölt, ajánlunk másik állatot neki.
Harmadik körben már a cicával is találkozhat az illető. A végső döntést, mint már mondtam, az ideiglenes befogadó hozza meg, hiszen a személyes találkozáskor kiderülhetnek kizáró indokok, pl. a cicával nem jön ki az illető, nem tetszik neki, itt még vissza lehet lépni mindkét félnek. Ha minden rendben, akkor aláírják (Ő íratja alá) az örökbefogadási szerződést is.
BA: Mi okozza a legnagyobb nehézséget a cicamentésben?
CICATAPPANCS: Tudom, hogy itt most a pénzt kellene első helyre tennem (és talán ez is a legfontosabb), én mégis valami mást említenék meg, mint legnagyobb nehézséget, vagy talán úgy fogalmaznám, hogy a legnagyobb hátráltató erőt.
Rettenetesen nehéz olyan csapatot szervezni, ahol megvan az egyetértés. Mi egy nagyon régi társaság vagyunk, ismerjük és elfogadjuk egymást. Sokszor gondolkodtunk a bővülésen is, néha meg is próbáltuk, de sajnos sokszor rosszul sül el. Az ideiglenes befogadók néha megbízhatatlanok, az új tagok néha nem tudnak beilleszkedni, ezért maradtunk meg továbbra is ilyen "kicsinek". Tehát, ha egy dolgot kiemelhetek, akkor az emberi tényezőt emelném ki. A helyzet még sokkal rosszabb, ha a csoportok, magánemberek közötti kapcsolatokat nézzük. Sokkal több a fúrás, mint az összetartás, több a kritika, mint a segítő szándék, több a vita mint a türelem. Sok jó embert elveszít az állatvédelem emiatt.
BA: Elmesélnél egy sikersztorit?
CICATAPPANCS: Sok volt, de ez szinte minden szempontból az egyik „leg”. Egy bejelentéssel kezdődött, ahova én mentem ki. Amikor beléptem a lakásba, majdnem elájultam. Összesen 14 cica fogadott, sziámi babák a szivárvány minden színében. Végül 8 cicát tudtunk elhozni és elhelyezni, az is iszonyat meló volt, a kicsik még szopiztak, velük el kellett hozni

egy mamát. A mamát vissza akarták kérni, de nem adtuk. Azonnal elkezdtük a gazdikeresést (természetesen azzal a feltétellel, hogy elválasztásig várni kell rájuk) és ezzel soha nem látott gazdijelölt dömping szakadt a nyakunkba. Hirtelen azt se tudtuk, hogyan kezeljük, végül mindenféle szigorítást találtam ki, csak lakás, csak Budapest, stb., de így is iszonyatosan nehéz volt eldönteni, ki lesz felelősségteljes gazdi, és ki akar csak divatból sziámit, vagy ne adj' isten szaporítani. Majd, amikor kezdtek megnyugodni a dolgok, a kicsik nagyon betegek lettek. Majdnem elvesztettük mindet. Az egyik sajnos el is ment, a többiekért hetekig küzdöttünk. Persze örökbeadás leállítva, aggódás ezerrel. Össze-vissza költöztettük őket, aszerint, hogy ki hogy van, ne fertőzze vissza a többit (fertőző bélgyulladásuk volt, ami a mamát is érintette). Ez volt az első és eddig egyetlen eset, amikor pénzt kellett kunyerálnunk, a költségek messze meghaladták azt, amit mi még ki tudtunk volna fizetni. Nagyon sokan segítettek, olyan összefogás volt, ami azóta is megismételhetetlen. Végül eljött a nap, amikor végre költözhettek, örültünk, de aggódtunk is, jól lesznek-e, jól döntöttünk e a gazdikkal. Végül persze az elmaradhatatlan happy end, mára Walter, Szófia hercegnő, Szimba, Szirom, Szigfrid, Shadow és Malvinka is boldog, egészséges, elkényeztetett anyuci szeme fénye, s természetesen mind ivartalanított!
BA: Ha valaki szeretne nektek segíteni, mit tehet?
CICATAPPANCS: A gazdikereső posztok rendszeres osztása facebook-on nem kerül semmibe, mégis nagy segítség. Sokan talán azt gondolják, hogy ez nem jelent sokat, pedig de! Adományokat mindig szívesen veszünk. A tárgyi adományokat is remekül tudjuk használni. Mégis a legnagyobb segítség az, ha valaki örökbefogad egy állatot. Mert ezzel segít, hogy a helyére egy újat tudjunk menteni, és segít, mert egy kis védencünket már biztonságban tudhatjuk. Aki valóban támogatni akarja a munkánkat, és megteheti, az fogadjon örökbe árva állatot vásárlás helyett.

Tanácsok örökbefogadóknak

Szerencsés vagy, hogy olyan élethelyzetben vagy, hogy örökbefogadáson gondolkozhatsz. Életed egyik legjobb lépése lesz, azt elhiheted. Ám örökbefogadni hatalmas felelősség, ezért jól gondold át és okosan dönts! Végletekig elcsépelt mondat, de nem lesz ettől kevésbé igaz: „*egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél*". Ha a szívébe zárt egy állat, akkor kutyakötelességed élete végéig a gondját viselni, érdekeit védelmezni, családja, játszótársa és gondviselője lenni. Egy család vagytok és az élet rázós időszakait is együtt, egy csapatként kell átvészelnetek, legyen az költözés, új férj, új feleség, kisbaba, betegség vagy munkanélküliség. Mindezek miatt rendszeresen megválnak az emberek a kutyáiktól, de Te ne tedd!

- Nézz körül az internetes gazdikereső oldalakon, az legjobb szerintem az allatok.info nevű oldal. Ide igyekszik mindenki feltenni a kutyáit és cicáit, s itt találsz a legtöbb információt az állatokról.
- Ha olyan kutyába szeretsz bele, aki nem menhelyen van, hanem ideiglenes befogadónál, az azért jó, mert jobban be tud számolni a kutya jelleméről, igényeiről, mint a menhelyi gondozók, akik esetenként nagyon sok kutyát látnak el naponta, másrészt, ha örökbefogadod a nála lakó valakit, akkor felszabadul egy hely az ideiglenes befogadónál és ő már akár másnap befogadhat egy altatásra ítélt vagy utcán éhező ebet vagy macsekot.

- Amennyire csak teheted, ismerd meg választottadat. Ha lehetőség van rá, menj el hozzá többször, sétáljatok, barátkozzatok!
- Amikor választasz, légy nagyon őszinte magadhoz. Ne válassz olyan kutyát, akinek nálad energikusabb, fiatalabb, vagy határozottabb gazdira van szüksége.
- Gondold át precízen, hogyan tudtok majd együtt élni a hétköznapokban, a hétvégéken, ünnepeken, nyaraláskor, rokonlátogatáskor, próbálj minden eshetőséget figyelembe venni!
- Amikor elmész érte, figyelj, hogy elég szoros legyen a nyakörv, mert a nagy változás, az utazás, az új hely megijesztheti, s ha elszökik, sokkal rosszabb helyzetben lesz, mint amilyen helyzetből elhoztad.
- Ha kertes házban laksz, még örökbefogadás előtt ellenőrizned kell a kerítés állapotát. Vannak kutyák, akiknek sose jut eszükbe egyedül indulni sétálni, de van, akit nagyon nehéz lebeszélni róla. Legyen a kerítés szökés-biztos, ez alap.
- Vidd el dokihoz akkor is, ha makkegészségesnek látszik. Ártani nem árt, ha megnézik.
- Dokinál regisztráltasd a mikrocsipet a kutyában, mert hiába van az benne, ha az adatbázisban nem a te neved és elérhetőségeid szerepelnek a száma mellett. Ez a rendszer azért van, hogy titeket védjen. Ha elveszne és valaki megtalálná, a mikrocsip és az adatbázis segít, hogy téged megtaláljanak. Biztosabb, mint egy biléta.
- Csináltass bilétát is a telefonszámoddal ellátva, mert nem mindenki tud ma még erről a mikrocsip dologról. Lehet, hogy a biléta fogja egyszer megmenteni a helyzetet.
- Amikor megérkeztek haza, hagyd őt nyugodtan ismerkedni a hellyel, hagyj neki időt egyedül is lenni, megnyugodni.
- A szabályokat jó, ha az elejétől betartod, például ha az első nap még bejöhet az ágyba, de máskor nem, azzal csak összezavarod.
- Vigyázz, nehogy túl sok kajával próbáld kifejezni a szereteted, mert a túlsúly komoly egészségügyi problémákhoz vezet náluk is.
- Akármilyen jól megismerkedtetek örökbefogadás előtt, a viselkedése, habitusa még mindig változhat, amikor végre biztonságba kerül. Előfordul, hogy visszafogott, félős kutyák hamar akaratos kis anyuci kedvenceivé válnak egy stabil otthonban, de ez már mind kettőtök kapcsolatán múlik. Ha bármi gondod van, ne szégyellj hozzáértő segítségét kérni! Vannak nagyon szuper kutyasulik (félre ne értsd: a jobbak főleg a gazdit tanítják), honlapok, könyvek, tv sorozatok, fórumok, sőt, akár házhoz jövő terapeutát is hívhatsz.

Teendők a talált kutyával:

- Első utad az állatorvoshoz vezessen, aki megnézi, van-e benne mikrocsip, amivel a gazdi egy országos adatbázisban megtalálható, amennyiben a mikrocsip regisztrálva van. Elvileg már kötelező, de persze ez semmire nem garancia. Az állatorvos megsaccolja, mennyi idős lehet és felületesen megvizsgálja, ad féreghajtót, bolhairtót és alapoltásokat, ha kéred.
- A legnagyobb gondot a kutya ideiglenes elhelyezése szokta okozni. Legjobb természetesen, ha az ember a saját otthonában szállásolja el a kutyát, amíg nem lesz meg a

régi vagy az új gazdi, de van, hogy ez nem kivitelezhető. Ilyenkor ismerősöknél, rokonoknál vagy kutyapanziókban lehet átmeneti szállást találni. Semmiképp ne vigyük olyan helyre, ahonnan ki tud szökni, mert úgy előfordulhat, hogy többet ártottunk, mint segítettünk. Panzióba csak úgy veszik be, ha tiszta, kívül-belül parazitamentes és nincs fertőző betegsége. Természetesen próbálhatunk menhelyekre is telefonálni, de az állandó teltház miatt számítsunk rá, hogy várólistára kerülünk.
Kutyapanziók: kutyapanzio.lap.hu

- Gondoskodni kell a következőkről: nyakörv/hám, póráz, etető és itató tál, fekhely, pokróc vagy kutyaház, féreghajtó tabletta, bolha és kullancs elleni csepp, alapoltások, kutyaeledel.
- Ha megoldott az ideiglenes szállás és kipipáltuk az állatorvost is, elkezdődik a gazdi keresése. Első körben az eredetit próbáljuk megtalálni, ha az nem jár sikerrel, akkor az újat.
- Készítünk egy-két igazán jó fotót a kutyáról, majd szövegszerkesztővel egy plakátot kreálunk, melyet 10-20 példányban kinyomtatva a megtalálás helye környékén kiragasztgatunk, rajta telefonos elérhetőségünkkel.
- Ahogy a megtalálás helyét teleplakátoltuk azzal, hogy kutyát találtunk, úgy az interneten is minél több helyen meg kell hirdetni, hátha keresi valaki – ez a ritkább eset, de mindig meg kell próbálni megtalálni az eredeti gazdit.
- (Találtunk egyszer egy üreg kutyát, aki a vonatsínen feküdt ájultan. Azt hittük direkt tették oda és nem is kerestük az eredeti gazdit. Később kiderült, hogy elkóborolt és egy betegség miatt esett össze pont a legrosszabb helyen, a gazdik égen-földön keresték és csak a vakszerencse segített, hogy megtalálták nálunk, s végül minden rendeződött.)
- Ha reménykedünk is az eredeti gazdi jelentkezésében, jobb minél előbb elkezdeni a gazdikereső hirdetéseket, mert bizony hónapokba is telhet, míg jelentkezik egy alkalmas gazdijelölt. Kell pár jó fotó, szívhez szóló bemutatkozó, elérhetőségek. A hirdetésből az alábbi infókat ne hagyjuk ki, ha tudjuk: nem, kor, méret, szobatisztaság, jól kijön-e más kutyákkal, macskákkal, gyerekekkel, mennyire energikus, domináns, akaratos, tud-e autóban utazni, inkább otthonülős vagy inkább sportos gazdihoz passzolna, határozott gazdit igényel vagy nagyon alkalmazkodó természet. Természetesen sose hazudjunk a kutyáról, de ha saccoljuk az életkorát, igyekezzünk inkább kevesebbet saccolni, mert általában annál könnyebb gazdit találni, minél fiatalabb egy kutya.

Gazdikereső oldalak például:

www.allatok.info
www.gazditkeresek.hu
www.gazditkeres.hu
www.gazdikereso.hu
www.kutyakell.hu
www.gazdikereso.com
www.kisherceg.net
www.haziallat.hu
www.kutyakereso.zug.hu

- Érdemes külön online fotóalbumot nyitnunk védencünknek, melynek linkjét beletesszük a hirdetésbe, így nem kell minden oldalra külön feltenni sok képet és videót, elég csak az albumába. Erre nagyon jó például a gallery.site.hu oldal, de lehet az egy facebook album is, ha úgy állítjuk be, hogy publikus legyen, tehát mindenki számára hozzáférhető.
- Örökbeadás előtt a felnőtt kutyákat ivartalanítsuk. (Egyszer régen adtam örökbe egy jókora keverék kan kutyát ivartalanítás nélkül, majd pár évvel később hívott a gazdi, hogy szeretne elkérni tőlem pár menhely elérhetőséget, mert a kutya teherbe ejtette a szomszédot, és most ott állnak 8 kölyökkel és persze a babák nem kellenek senkinek.)
- Az örökbeadásánál mindig nézzük meg a helyet, ahova adjuk és javasoljunk 1-2 hetes próbaidőt, ami után mind a gazdi, mind mi, az örökbeadók visszavonhatjuk az örökbeadást, ha megoldhatatlan probléma merül fel. Nem árt az ilyesmit örökbefogadási szerződésben rögzíteni és még ezek után is 2-4-8 hét után újra felhívni a gazdit, hogy minden rendben van-e. Kérjük meg, küldjön fotókat, videókat a kutyáról. Ha minden jól alakul, életünk legszebb emlékei lesznek ezek a mentések.
- Ha 1 év alatt van a kis védencünk és nem ivartalanítva adjuk örökbe, nagyon fontos, hogy elmagyarázzuk a gazdinak az ivartalanítás jelentőségét.

Teendők, ha állatkínzást fedezünk fel

Két eset van: vagy állatkínzás történik, ami bűncselekmény, vagy pedig az állatvédelmi törvény megszegése, ami szabálysértés.

Állatkínzásnak számít, amikor valaki gerinces állatot bántalmaz, illetve úgy bánik vele, hogy az annak maradandó egészségkárosodást okoz. Ha ilyet észlelünk, akkor bűncselekménynek vagyunk szemtanúi. Az esetet a rendőrkapitányságon kell jelentenünk telefonon (061-427-46-00) vagy a kapitányság honlapján: police.hu/bejelentesek/. Kérhetjük személyazonosságunk bizalmasan kezelését, így az elkövető nem tudhatja meg, hogy ki jelentette fel. Érdemes a bejelentést írásban és szóban is megtenni.

Az állatvédelmi törvény megszegéséről van szó, amikor egy gazda nem biztosít az állatának az alábbiak közül akár csak egyet is: mozgásteret, az időjárás viszontagságai elől menedéket, megfelelő élelmet, állatorvosi ellátást. Továbbá ha engedély nélküli beavatkozást hajt végre az állaton vagy az állatnak indokolatlanul fájdalmat, szenvedést, sérülést okoz. Ha ilyen esetnek vagyunk szemtanúi, a jegyzőnél kell bejelentést tennünk. Szintén érdemes szóban és írásban egyaránt és itt is kérhetjük személyazonosságunk bizalmasan kezelését.

Természetesen kérhetjük állatvédő szervezetek segítségét, de mivel a legtöbb szervezet folyamatos túlterheltséggel küzd, ne azt kérjük, hogy helyettünk oldják meg a dolgot, inkább a tanácsukat vagy segítségüket kérjük.

3.Állatok a szórakoztatóiparban

Ha minden olyan témáról írnék, ami ide kapcsolódik, az maga megtöltene egy teljes könyvet. Igyekeztem azokat beválogatni, amikről reméltem, talán új megvilágításba tudom helyezni.

Állatkertek

Múlt hónapban betörtek hozzánk. Fegyverük volt, sokan voltak, esélyünk sem volt védekezni vagy elmenekülni. Láttam, ahogy az apámat megölték, és az anyámat elvitték. Engem és a testvéremet elhoztak ide, ahol más idegenekkel együtt bezárva tartanak. Enni adnak minden nap, de foglyok vagyunk, nem mehetünk ki. Nem értem, miért történt ez…

Ahogy a könyv elején leírtaknál, itt is ugyanaz az a helyzet: ilyesmi velünk, emberekkel nem történhet meg. Még akkor sem, ha történetesen egy kihalóban lévő embercsoportról lenne szó, teszem azt: dzsungelben vadászó-gyűjtögető bennszülöttekről. Nem lehet az embert anélkül rácsok mögé zárni, hogy egy objektív bírói testület alapos vizsgálat után arra a következtetésre ne jutott volna, hogy az illető súlyosan vétett a fennálló normák ellen és veszélyes a társadalomra nézve. Az állatok esetében ilyen feltétel nincs. Bármikor, bármilyen állatot lehet rácsok mögött tartani, nem kell rá külön indoklás.

Mi van, ha mi, állatvédők mégis feltesszük a kérdést: miért van bezárva az a bizonyos elefánt egy belvárosi épületbe a pályaudvar mellett, Európa közepén? Nem ez a természetes élőhelye, itt egészen biztosan nem jó neki. Mégis itt van. Miért?

(1) A válaszadók egy része azt fogja mondani, hogy másképp hogyan ismerhetnék meg az európai gyerekek a vadállatokat?

(2) A válaszadók egy másik része azzal fog érvelni, hogy a saját élőhelyén az elefántot esetleg kihalás fenyegeti és így tudjuk csak garantálni, hogy fennmarad ez a faj. Tehát a saját fennmaradásának érdekében van a világ másik részén, egy város közepén egy rendkívül kicsi épületbe és kifutóba bezárva.

Amiért ezek az érvelések nem állják meg a helyüket:

(1)Szuper dolog, ha a gyerekek meg szeretnék ismerni a világ más részein élő vadállatokat. A magam részéről imádom az állatbarát gyerekeket és fontosnak tartom, hogy segítsük őket és minden lehetőt megadjunk nekik, hogy kibontakoztathassák ezt az adottságot. Minden lehetőt. Ártatlan állatok rács mögé dugása, nem tartozik a „lehető”, a megengedhető dolgok közé.

Ezzel szemben szuperebbnél szuperebb természetfilmek állnak rendelkezésünkre, amik a természetes élőhelyükön teljes életet élő állatokat mutatják be. Megmutatják, milyen okosak, izgalmasak, bájosak és szórakoztatóak valójában ezek az állatok, szemben az állatkertekben élőkkel, akik lelkileg gyakran súlyosan sérültek, s akikre egy érzékeny gyereknek ránézni is fáj – és neki van igaza.

Még ha nem létezne ma már olyan elképesztő technika, mely lehetővé teszi a vadállatok megfigyelését természetes élőhelyükön, még ha úgy is kellene leélnünk az életünket, hogy

sosem láttunk elefántot: akkor sem lehet az egyik élőlény szórakozása vagy tudásszomja fontosabb, mint egy másik élőlény szabadsága.

(2)Nézzük a második érvelést. Tegyük fel, hogy az illető elefánt valóban komoly veszélyben van abban az afrikai vagy éppen indiai térségben, ahol megszületett. Amennyiben valóban segíteni akarunk neki, hogy életét békésen, biztonságban, elefánthoz méltó színvonalon élhesse, két dolgot tehetünk és kell tennünk: megakadályozni a vadászatát és nem tenni tönkre az életfeltételeit. (Utóbbira a környezetvédelmi fejezetben visszatérünk.) Magától értetődő, hogy a vadászatot törvényileg tiltani kell, s ennek a tilalomnak érvényt is kell szerezni. A vadászat azonban nem csupán egy rossz szokás, hanem egy igen jól jövedelmező biznisz. S mint minden üzleti vállalkozás, ez is a felvevő piacra épül. Amennyiben mi, a gazdag országok lakói nem tartunk igényt például elefántcsont holmikra és más vadászatból származó árucikkre, akkor az üzleti vadászat a szabadpiac törvényeinek megfelelően meg fog szűnni. Ehhez kapcsolódik, hogy a vadászokat más megélhetéshez kell segíteni. Erről szól egy remek példa a távol keleti medvetáncoltatás megszüntetéséről, amit mindjárt elmesélek.

Az állatkertek javítása, bővítése nem segít az állatokon, csupán azoknak hoz több profitot és kevesebb támadást, akik ebből a bizniszből élnek. Az állatkertek bezárásáért kell küzdenünk, nem a fenntartásukért. Nem annak kell örülnünk, amikor egy állat kicsinyét az állatkertben hozza világra, hanem annak, amikor visszakerül eredeti életterébe – azon belül is egy olyan létesítménybe, ami arra szakosodott, hogy a fogságban élő vagy ott felnőtt állatokat szoktatja vissza az önellátó életmódra, hogy képesek legyenek a vadonban élni, szabadon.

A medvetánc vége

Az EU-ban ma már természetesen tilos a medvetáncoltatás. 2007-ben az utolsó 3 mackót is menhelyre szállították Bulgáriából. Misó, Mima és Szvetla egyaránt hosszú állatorvosi kezelésre szorult, míg végül fokozatosan be tudták őket szoktatni a nekik fenntartott rezervátumba. A szemészeti, bőrgyógyászati, fogászati problémáik talán meg sem közelítik azt, amilyen sebeket a lelkükön hordoznak. A három megmentett medve láncait az orrukon fűzték át, mert minél nagyobb fájdalmat okoznak neki, annál könnyebben lehet ezeket a hatalmas állatokat megfélemlítve tartani. Misónak, a fiúmedvének a fogait is kihúzták, így tulajdonosa a mutatvány során szájába tehette a kezét. Az állatokat korábbi fogva tartóik zeneszó közben tűzforró vasra állították, hogy kapkodják a lábukat, így szoktatva őket arra, hogy később ugyanarra a zenére mindig „táncoljanak”.

A medvetánc nem egy olyan dolog, ami ellen mi itt Magyarországon tenni tudunk. Azért került mégis be ebbe a válogatásba, mert nagyon jó példája annak, hogy igenis lehet valódi sikereket elérni az állatvédelemben. Ha ésszel tesszük. Ha nem szabályozni, hanem megszüntetni akarjuk. Ha akkor is emberszámba vesszük az állatkínzás elkövetőit, ha azok borzalmas dolgokat követtel el. Erre szeretnék egy nagyon különleges példát hozni Indiából:

„A medvéket egészen kicsi korukban fogják be a hegyekben. – meséli Kartick Satyanarayan, az indiai mackómentő csapat vezetője – *Az anyamedvét megölik. A kölyköket kiképezik. Az orrukon tüzes vassal lukat csinálnak a láncnak, ami egész életükben ott lesz. A fogaikat kiverik. S utána kezdenek táncolni tanulni.*

1995-ben kezdtük. Elmentünk egy családhoz, mintha vevők lennénk. Rejtett kamerával rögzítettük, amit a medvékkel tettek. Iszonyatos volt. Ha feljelentjük őket, akár 7 év börtönre is ítélhetik a családfőt, mivel a medvetáncoltatás 1972 óta tilos Indiában. De amikor családfőt mondok, egy 18 éves fiút kell elképzelni, akinek a felesége sem idősebb. Négy gyermekük van és egyedül a medvékből élnek. Ezért ahelyett, hogy feljelentettük vagy bántottuk volna őket, segítettünk nekik változtatni az életükön. A célunk nem az volt, hogy megbüntessük ezeket az embereket, hanem az, hogy más megélhetéshez segítsük – azzal a feltétellel, hogy átadják nekünk a medvéket. Közben védett medve parkokat hoztunk létre, hogy legyen hol elhelyezni és rehabilitálni szegény mackókat. Aki leadta a medvéjét, az segítségre számíthatott. Van, aki azóta riksával fuvarozik, van, aki italokat árul, van, aki gabonával kereskedik. Jövő hónapban az utolsó táncoló medvét is menhelyre szállítjuk, ahol állatorvosi kezelés után újra a vadonban élhet majd.” (az idézet 2011-ből származik)

Szerbiában, Ukrajnában és Oroszországban még mindig akadnak olyanok, akik medvetáncoltatással keresik kenyerüket. Pakisztánban az állatvédők tévéreklámmal próbálkoztak, ám a hirdetést, amelyen egy megégetett, az orrába fűzött karikánál fogva kikötött, üvöltő ember szerepel, kitiltották az állami tévé műsorából, mert túlságosan sokkolónak találták.

Úszás a delfinekkel

A medvetáncoltatáshoz hasonlóan brutális, de még ma is virágkorát élő iparág: a delfinárium biznisz. Állatbarát gyerekek és felnőttek milliói tartják fenn ezeket a létesítményeket azzal, hogy elmennek és kifizetik a belépőt. Ezek a parkok is állatkertek, s mint olyanok, az emberek szórakoztatásáról és a profitszerzésről szólnak. Az ott szolgáló delfinek nem fogságban születtek, hanem valahol a szabad vizeken. Volt családjuk is, akiket az orruk előtt végeztek ki. Erről a témáról készült egy elképesztően színvonalas, hiteles és megrázó film: Az Öböl (The Cove). Könnyűszerrel megtalálható az interneten is magyar felirattal. Nem véletlen, hogy 2012-ben Oscar díjra jelölték dokumentumfilm kategóriában. Honlapja: www.thecovemovie.com

Ric O’ Barry, a film készítője, valaha maga is delfintrénerként dolgozott. Világhírű filmek delfinszereplőit képezte ki és saját bevallása szerint hülyére kereste magát. Mígnem egy nap a karjaiban lett öngyilkos egyik szeretett delfinje. (A delfinek köztudottan képesek erre, szimplán azzal, hogy szándékosan nem vesznek levegőt. Ritka, de ismert jelenség.) Aznap Ric megfogadta, hogy élete végéig küzdeni fog a delfinek szabadságáért.

Évente körülbelül 20 000 delfint ölnek meg főként a szórakoztatóipar és kisebb részben az élelmiszeripar kedvéért. A filmben bemutatott japán halászok a vadon élő delfineket szonár használatával összezavarják és becsalogatják egy rejtett kis öbölbe, ahol fogságba ejtik őket.

A filmben jól látható, ahogyan az apa delfinek köröznek az anyák és a gyerekek körül. Védeni próbálják őket, de nincs esélyük. Az öböl vizét a nap végére a szó szoros értelemben pirosra festi a delfinek vére. A gyerek delfineket nem ölik meg, őket eladják delfináriumoknak, hogy ott kiképezve mulattassák a közönséget. A többit leölik, húsukat eladják.

A delfinbefogást a show business tartja fönn, a delfinhús kereskedelem a kisebb hajtóerő. Amíg pénz van belőle, mindig is lesznek ilyen parkok és ilyen mészárlások. A delfin produkciók milliárdos üzleteket hoznak a tulajdonosoknak. Egy delfin ára elérheti a 150 ezer dollárt is.

Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy a filmekben és show műsorokban szereplő delfinek arckifejezése, vagy „mosolya" boldogságot fejez ki, de valójában hatalmas bánatot és fájdalmat takar. Soha nem fogják elfelejteni, ami velük történt és azt, ahogyan azelőtt éltek.

„*Ezek az állatok az emberhez hasonlóan intelligens és érzékeny lények*. –meséli Ric egy interjúban- *Szabadnak születtek*."

Cirkuszok

A delfináriumok példája szépen átvezet minket a cirkuszok témaköréhez. Nem fogok erre sok szót vesztegetni, hiszen egy magát állatvédőnek tartó embernek ezt nem kell magyarázni. A cirkuszokban látható aberrált állatszámok mögött fájdalmas, kíméletlen idomítás van, a kulisszák mögött pedig iszonyatos körülmények. Láncok, szűk ketrecek, bántalmazás és életfogytig tartó szenvedés. A jövő az állatokat nem használó cirkuszoké. Még ha a hazai cirkuszokat nézve nem is találunk sok okot a bizakodásra, a változás már jó ideje megindult a világban. Külföldön az élvonalbeli cirkuszok egy része már beszüntette az állatszámokat.

Néhány az állatokat nem használó cirkuszok közül:

- Bindlestiff Family Cirkus www.bindlestiff.org
- Circus Garden www.circusgarden.com
- Circus Italiano www.circusitaliano.com
- Circus Millennia www.circusmillennia.com
- Circus Oz www.circusoz.com
- Circus Smirkus www.circussmirkus.org
- Cirque du Soleil www.cirquedusoleil.com
- Cirque Eloize www.cirque-eloize.com
- Cloud Seeding Circus www.cloudseedingcircus.com
- Earth Circus www.earthcircus.com
- Fern Street Circus www.fernstreetcircus.org
- Lazer Vaudeville www.lazervaudeville.com
- Les Productions Cirque Éos inc. www.cirqueeos.com
- Mexican International Circus www.mexicancircus.com
- Moscow State Circus www.moscowcircusstars.com
- Neil Goldberg's Cirque www.cirqueproductions.com
- The New Pickle Circus www.circuscenter.org

- New Shanghai Circus www.acrobatsofchina.com
- Russian American Kids Circus www.rakidscircus.org
- Gamma Phi Circus www3.ftss.ilstu.edu/gpcircus
- The Great All-American Youth Circus www.ycircus.org
- Gregangelo & Velocity Circus Troupe www.gregangelo.com
- Hiccup Circus www.hiccupcircus.com
- The Flying High Circus circus@www.fsu.edu
- Circus Ethiopia www.lefourneau.com/artistes/circus/index.htm
- Circus Zapparelli www.zappme.com
- Cirque Lili www.jerome-thomas.com
- No Fit State Circus www.nofitstatecircus.co.uk
- Swamp Circusn www.swampcircus.com

„A szórakoztatóiparból kiszállt állatoknak egyre több menhelyet létesítenek. A Tennessee-beli Hohenwaldban elefántmenhely kínál otthont a durva bánásmódban részesült elefántoknak.

Amikor Shirley ötvenkét éves korában a menhelyre került, a harmincéves Jenny melletti bokszba került. Mikor találkoztak, rendkívüli örömöt mutattak. A gyomruk mélyéről jövő hangos, morajló bőgéssel cirógatták egymást az ormányukkal, és szorosan egymás mellett maradtak, ellenállva minden szétválasztási kísérletnek. Jenny megpróbált bejutni Shirley bokszába. A szokatlan jelenség miatt a gondozók utánanéztek az elefántok múltjának. A feljegyzések átnézésekor kiderült, hogy a két állat ugyanabban a cirkuszban élt 22 évvel ezelőtt, amikor Jenny még csak nyolc éves volt.”

Jane Goodall & Marc Bekoff: Az utolsó pillanat (46. oldal)

Csodás dolog, hogy emberek létrehoztak ilyen menhelyeket. Rengeteg energiát és pénzt fordítottak rá, amit, ha nem lennének a szórakoztatóiparban állatok, akár arra is fordíthattak volna, hogy a vadon élő állatok élőhelyét és nyugalmát védjék. Szomorú, hogy itt is, mint oly sok más területén az állatvédelemnek: a tűzoltás felemészti az aktivisták erejét, s alig marad kapacitás az oly rettentő fontos megelőzésre. Jelenleg csupán abban reménykedhetünk, hogy a kiöregedett állatok egy picurka százaléka talán eljut egy ilyen menhelyre.

Amikor és ahol csak tehetjük, szólaljunk fel a cirkuszi állatszámok ellen, hogy egyre kevesebb ember megy be olyan cirkuszba, ahol állatokat használnak s idővel a megszűnő kereslet nyomán eltűnjenek ezek a rémségek.

Díszállatok és hobbiállatok

Egy pár színes hal egy szépen berendezett akváriumban ugyanúgy éke egy szobának, mint egy jó festmény vagy egy szép szőnyeg. Dekoráció. Ha elpusztul – mert megesik az ilyesmi – veszünk másikat. Egy állatvédő szemében ez felháborító. Ebből kiindulva hajlamosak lennénk azt hinni, hogy csupán a haltartás okával, s módjával van a probléma, s nem magával a haltartással. Dísznek venni és hozzáértés nélkül kialakítani az akváriumot vagy terráriumot: helytelen. Eddig egyet értünk, semmi kétség. De mi van azokkal, akik értenek a halakhoz, kígyókhoz, tengerimalacokhoz és törpe nyulakhoz? Nem dísznek veszik őket, s nem is karácsonyi ajándékul gyerekeknek, hanem állatszeretetből. Szeretik őket, törődnek velük és nem érzik őket lecserélhető, pótolható lényeknek. Ők vajon helytelenül cselekszenek?

Nem szeretnék megbántani vagy megharagítani senkit, de ami engem illet, ma már szégyellem, hogy gyerekkoromban halakat és tengerimalacokat tartottam. Bármennyire szerettem őket, bármennyire igyekeztem jól bánni velük, két fontos tényen esélyem sem volt változtatni: (1) a vásárlásukkal egy olyan bizniszt támogattam, ami az állatokat éppen úgy a profitszerzés eszközének tekinti, mint egy marhatelep vagy egy cirkusz, (2) bezárva tartottam őket egy számukra természetellenesen kicsi helyen.

Hosszan lehetne ecsetelni, milyen rosszul bánnak s állattenyészetben az állatokkal, és milyen sok állat meghal, még mielőtt eladhatták volna. A nagy rabszolgaszállító hajók fenekén is sok afrikai ember meghalt a szállítás során, de ez a veszteség bele volt kalkulálva a bizniszbe. Szóval lehetne erről sokat írni. De ha jobban belegondolunk: nem is lehet ezt úgy csinálni, hogy az helyes legyen. Nem lehet állatokat ketrecekben és akváriumokban tartani úgy, hogy az nekik jó legyen. Lehet úgy csinálni, hogy kevésbé legyen rossz. Nagyobb helyen, jobb táplálékkal, fajtársakkal együtt, vagy például olyan berendezéssel, hogy el tudjanak bújni, ha akarnak. De mindenképp fogva tartjuk őket anélkül, hogy bármit is vétettek volna. A pókoknak, a kígyóknak, madaraknak az erdőkben van a helyük, ott jó nekik. A halaknak a vizekben. A nyulaknak, rágcsálóknak erdőn-mezőn. Szabadon.

"*30 db tengerimalac eladó! Egyben 300 Ft/db. Az utolsó vevőnek 10 db aranyhalat ajándékozok!*" (aprod.hu)

Ha megoldást keresünk, nem találjuk meg ott, ahol a nagyobb akváriumot árulják, de ott sem, ahol azt hirdetik, vásároljuk fel vagy lopjuk el az összes állatot és engedjük el a szabadban. Többségük elpusztulna, hiszen nem tanult meg szabadon élni. A megoldás: fogyasztói bojkottal tiltakozni a dísz-, és hobbiállat biznisz ellen, hogy az egy nap végleg megszűnhessen. Utópiának tűnik - mint annyi más a történelem során - de nem lehetetlen. S ha igazán belegondolunk: az egyetlen megoldás.

Addig pedig, aki mégis úgy érzi, nem élet az élet egy bájos kis vadállat nélkül, nézzen körül a gazdikereső állatok között! Vannak menhelyek, ahol megunt, kidobott nyuszik, teknőcök és hasonló kis szerencsétlenek is otthonra várnak. Nekik már nem lenne sok esélyük a vadonban, de ha már itt vannak, ha már mi emberek kitenyésztettük és szaporítottuk őket, kötelességünk gondoskodni róluk, amilyen jól csak lehetséges. Senkit nem bíztatok arra, hogy engedje szabadon akváriumlakó, terráriumlakó vagy kalitkalakó állatait, hiszen legtermészetesebb

kötelességünk gondoskodni róluk, s minden tőlünk telhetőt megtenni értük. Csak új vásárlással ne támogassuk ezt az iparágat.

Minden üzletet a fogyasztói igény tart fenn. A legnagyobb hiba azt hinni, hogy mindennapos fogyasztói döntéseink nem számítanak. Ha mi, a fogyasztók, nem mondunk nemet, akkor ki? Vagy a probléma részei vagyunk, vagy a megoldás részei.

Vadászat, horgászat, bikaviadal, rodeó...

A vadász, a horgász, a torreádor, a megvadult állatot megülő ember: mintha a természeti erőkkel dacoló, a természetet újra és újra legyőző ember tradicionális színjátéka lenne. Visszatérés a gyökerekhez, amikor még az életben maradásért és az élelemért kellett küzdenünk. Leteríteni a nagy vadat, dacolni az elemekkel, része lenni a kíméletlen természetnek. A természet hatalmassága és végtelen békéje újra a miénk. Settenkedni és fülelni, várni és gyorsnak lenni, puszta kezünkben egy késsel ölni meg a vergődő halat. Újra azzá a lénnyé válni, aki még inkább állat, mint ember, de már erősebb… - Csak próbálom megérteni őket. Megérteni, mit keresnek. Valami romantikus vadon-mítoszt, békét és izgalmat, elemi vadságot és győzelmet?

Talán ha ők maguk is megpróbálnák megérteni, valójában miért teszik, belátnák, mennyire *becsapják magukat.* A technika, a tudás, a stratégia, a kontroll: mind az ő kezükben van. Az állatnak maradt, amije mindig is volt: a szaglása, a hallása, az izomereje, a látása. Így amikor az ember visszatér az erdőbe, nem válik újra a természet részévé. Csupán gyilkol.

Műanyag dobozban, előre csomagolva, félkészen is kapható a halál. Afrika egyes elkerített részein a vadonnak (a valaha-vadonnak) arra tenyésztenek és tartanak állatokat, hogy azokat emberek jó pénzért leteríthessék és trófeát csinálhassanak belőlük. Milyen borzalmas dolog – gondoljuk mi itt Európában. A városunk szélén van egy tavacska, ahogyan nyilván más városok szélén is akad itt-ott. A helyi horgászklub bérli és használja. (mellesleg: Kutyáknak belépni tilos!) Nemrég mesélte a gondnok bácsi, hogy minden évben új adag halat hozatnak a tóba. Haltenyészetekből rendelik és valami nagy járművel ideszállíttatják. „Há' hogy legyen mit kifogni" – teszi hozzá és értetlenül nézi az én értetlenkedésem…

Halál

Néha elképzelem, milyen lehet kifogni egy halat. A száját átlukasztó horognál fogva kiemelni a vízből, ahol lélegezni tud. Vergődik. Fuldoklik. Ugyanúgy a haláltusáját vívja, ahogyan a szeretteink, amikor a karjainkban halnak meg. Ugyanúgy halál. Miért tragédia az egyik és miért közömbös a másik? Az ember halála tragikus veszteség, az állat halála: „már csak így megy ez". Amikor a saját kutyánk, vagy macskánk hal meg, ez a kategóriarendszer felborul. Olyankor tragikus, pótolhatatlan veszteség az állat halála is, akárcsak bármely más családtag halála. Pillanatok az életben, amikor büszke férfiak is sírnak, s nyíltan példázzák: a halál, az halál, mindegy milyen fajt ért utol.

Hogy milyennek látjuk a halált, sokkal inkább attól függ, hogyan láttuk azt, aki élt. Ha ismertük őt, mint egyetlen, megismételhetetlen lényt, akkor a halála sosem lesz közömbös.

Legfeljebb természetes, de sosem közömbös. Ha viszont nem ismertük őt, akkor az alapján dől el, sajnáljuk-e, hogy mit tanultunk róla. A vergődő halat nem ismeri a horgász, aki megöli. S azt tanulta, hogy ez a halál nem olyan halál, mint amikor egy családtagunk hal meg. Nem ismerte őt, tehát csak azt tudja róla, amit másoktól hallott. Történetesen azt, hogy a hal „arra való”, hogy nem érez, hogy ez a természet rendje, hogy ez egy jó szabadidős elfoglaltság, esetleg egy családi hagyomány, s hogy mégiscsak jobb volt ennek a halnak, mint annak, akit a boltban venne meg. Végső soron: ez a halál nem olyan halál – gondolja. Nem olyan, mint az a félelmetes, titokzatos pillanat, amikor az élőlény megszűnik küzdeni a következő levegővételért és nem mozdul többé.
De a különbség csak a fejünkben létezik. A halál igazából mindig ugyanaz.

4.Állatok a kísérletekben

Informált beleegyezés

Sokak szemében szélsőséges álláspontnak tűnhet mindennemű állatkísérlet ellenzése. Mégis arra kérlek, hallgass meg. Noha a kísérletek töredéke szól csak új gyógymódokról, vagy egyáltalán egészségügyről, ez az a kérdés, ami a leginkább érdekli az embereket: *És ha a saját gyermeked feküdne gyógyíthatatlan betegséggel? Vagy a saját édesanyád? Egy betegséggel, amire nincs gyógymód. Fájdalmakkal, amiket nem tudunk még csillapítani. Akkor is fontosabbak lennének neked az állatok?*

Vajon körülbelül hány csimpánz életen át tartó testi-lelki szenvedése és halála nem túl sok ahhoz, hogy a mi rokonaink élhessenek? Vagy az, hogy nekünk ne kelljen szembe néznünk a halállal és a szenvedéssel, minden áldozatot megér?

Áldozat. Milyen szép szó, ha magunk hozzuk meg. *Éveket áldoztam az életemből, hogy Téged ápoljalak. Feláldoztam a karrieremet, hogy Melletted legyek. Feláldoztam a szabadságomat, hogy Neked segítsek. Önfeláldozó vagyok. Áldozatkész vagyok. Önzetlen vagyok.* Mindez nagyon szép. De mennyiben nevezhetjük nemes áldozatnak, amikor mások szenvedését és mások életét áldozzuk fel saját céljaink oltárán?

Olvastam valahol, hogy legyünk hálásak az állatvilágnak, mert sok-sok millió állat halt meg azért, hogy nekünk gyógymódunk legyen erre vagy arra a betegségre. Jelentem: tévedés. Nem azért haltak meg, hogy nekünk gyógymódunk legyen. Azért haltak meg, mert nem tudtak védekezni. Akaratuk ellenére voltak épületekbe zárva, szélsőségesen abnormális körülmények között tartva, kínozva és végül likvidálva. Nem akartak ők segíteni senkinek. Élni akartak. Menekülni. Csak nem tudtak.

Amikor az orvosok vagy a pszichológusok emberek bevonásával végeznek kutatást, az első lépés mindig az, hogy tájékoztatják a kutatási alanyokat arról, milyen esetleges kellemetlen következménye lehet a kutatásnak. Például felkavaró lehet, amikor a gyerekkori traumáiról kérdezünk, vagy ez az új tabletta fejfájást okozhat. Minden olyan kutatásnál, ahol felmerül, hogy bármiféle minimális kellemetlenség érheti a résztvevőket, az emberekkel informált beleegyezési nyomtatványt íratnak alá. Ez egy alap dolog. Törvénybe van foglalva. Tanítják mindenkinek az egyetemen. Tehát csak akkor szabad valakit kutatásra felhasználni, ha az illető tudja, milyen kockázata van a részvételnek és azt önként vállalja. Ezt nevezik úgy, hogy informált beleegyezés.

Az állatok nem mennek önként a laborba. Nem fogják fel, mi fog velük történni. S egyáltalán nem egyeztek bele. Akaratuk ellenére áldozzák fel őket olyan célokért, amikhez semmi közük.

Hogy fontosabb-e a saját gyerekem élete, mint mondjuk 500.000 csimpánz élete? Igen. Nekem egyértelműen fontosabb. De a csimpánzok élete nem az enyém, hogy döntsek felette. Nem az enyém, hogy feláldozzam.

Egy laborból mentett kutya története

Sok évvel ezelőtt találkoztam egy kutyával, Ottóval, aki egészen más volt, mint bármely más kutya, akit ismertem. Mint később kiderült, egyáltalán nem volt egyedi jellem. Pont olyan volt, mint sok-sok ezer más kutya, akiket sosem látunk. Ottót egy laborból hozta el egy elkötelezett állatvédő és sok-sok szeretettel elérte, hogy be tudjon illeszkedni egy ismeretlen világba, a mi világunkba, a laborokon kívüli világba, ahol szeretjük a kutyákat és nem eszközként, hanem barátként tekintünk rájuk. Ottó történetét nagyon szépen írta le a gazdája, Hercsuth Éva. Szó szerint idézem a beszámolóját, melyet néhány évvel ezelőtt a Négy Mancs honlapjáról töltöttem le:

„2004 novemberében végre elérkezett a nagy nap, beléphettünk a fertőtlenítőszagú épületbe és megszabadíthattunk egy kísérleti kutyát hosszú évek óta tartó fogságból.

Épp amikor a „kezelő” orvosnővel beszélgettünk, egy csapat beaglet vezettek be, néhányuk a földre vetette magát, szemmel láthatóan rettegtek attól, hogy ismét be kelljen lépniük a folyosóra, mely a ketreceikhez vezetett. Pontosan tudták, hogy ott semmi jó nem vár rájuk.

A kiszolgált kutya, akit elhozhattunk, kővé dermedve állt, ahogy közeledtünk felé. Reményvesztetten fénylő barna szemei nem is néztek ránk, látszott rajta, hogy teljesen feladta és nem vár már semmi jót. A laborban eltöltött 6 év után ez nem meglepő.

Nemsokára egy rettegő kutyát emeltünk be az autóba. Senki nem kérdezte, hogy hova visszük az állatot, mi lesz a további sorsa. A laborban dolgozók nem foglalkoztak vele, mi lesz az általuk kidobott állattal, hova kerül, ki viseli majd gondját. Ennél jobban már csak akkor ásta el magát előttem a doktornő, amikor azt mondta, ha nem felel meg a kutya, nyugodtan hozzuk vissza a laborba, hiszen ott mégiscsak jobb helyen van, mint egy menhelyen.

Első sétánk a parkban hosszúra nyúlt, de nem a méterben megtett út miatt, hanem mert Ottó gyakran néhány percig csak állt és nézett, ismerkedett egy számára új világgal. Nézte a fákat és a patakot. Ijedtében összerezzent a madaraktól és a vadkacsáktól. Kíváncsisága néha felülkerekedett a félelmén. Mindentől félt, amit ismert és nagyon gyakran megijedt. Még egy fáról lehulló falevéltől is pánikszerűen menekült. A fehér ruházat, például a fürdőköpeny látványától még ma is lemerevedik a félelemtől. Akkor is, ha az azt viselő személy az előző percben még simogatta őt. Sötét ruhába öltözött férfiakat és idősebb hölgyeket azóta is nagy ívben el kell kerülnünk az utcán.

Ottó elejétől fogva nagyon rendes és alkalmazkodó kutya volt, hálás minden jó szóért és simogatásért. De az a dolog, amit bizalomnak hívnak, nagyon sokáig váratott magára – sok

esetben még a mai napig sem működik igazán. Szívszorító volt nézni, ahogy harcolt magával, hogy bízzon-e bennünk vagy inkább emlékezzen a sok éves rossz tapasztalatára. Amikor először egy picit megemelte a lábát és óvatosan mutatta a pocakját, hogy simogassuk, ami az állatoknál a bizalom jele, nem tudtuk visszatartani a könnyeinket.

Később aztán, amikor egy picit csóválta a farkát vagy először vakkantott, tudtuk, hogy ismét sikerült egy nagy lépést tenni a normális élet fele. Az első ugatásának azért is nagyon örültünk, hiszen így tudhattuk meg, hogy legalább a hangszálait nem vágták el, mint azt a kísérleti állatoknál szokás. Szomorú gyerekkorában sosem tanult meg játszani, de remélem, ezt a felszabadult érzést nem mulasztotta el egy életre.

Az evés hónapokig komoly gondot jelentett, gyakran éreztünk tehetetlen dühöt, hiszen el sem tudtuk képzelni, mi mindent csinálhattak a kutyával, hogy még az evéstől is ennyire fél. A legkisebb mozdulatra elugrott és éhsége ellenére otthagyta a tálkáját.

Sajnos már az állatorvoshoz is el kellett látogatnunk, Ottó ugyanis nagyon vakarta a füleit. Az orvosnál terjengő fertőtlenítő szaga felidézte benne az emlékeket és szemében csalódott fény csillogott. Az állatorvos sokáig tisztogatta az elhanyagolt testrészeket, ezután féreghajtó tablettát adott, amire, mint kiderült, nagy szükség is volt. Az állatorvos egyre csak csóválta a fejét és azt dörmögte maga elé:„milyen megbízható és használható eredményt várnak el a laborban olyan állatoktól, amelyek tele vannak élősködőkkel?” Az állatorvos sajnos idegi alapú asztmát is megállapított a kutyánál. Ez a laborban átélt lelki és idegi megterhelésre vezethető vissza – mondta. Reméljük, az idő ezeket a sebeket is talán begyógyítja, és nem kell majd élete végéig gyógyszert szednie.

Ottó a laborból való megmenekülése óta sok új élménnyel gazdagodott, sok új barátot talált, látott erdőt és kacsákat, mancsaival már belemerészkedett egy patak vizébe és életében először úgy igazán gyorsan futott is egy nagyot. Kíváncsisága egyre gyakrabban győzi le a mélyen ülő félelmeket.

A kísérletek nyomai és a testét beborító sebek már gyógyulásnak indultak. Lassan a borotvált helyeken is új bunda nő, a fertőtlenítőszerektől, nedves betontól és vasrácsoktól sebes mancsaira az erdei séták igazi gyógyírként hatnak. Mellső mancsain éktelenkedő nagy sebek valószínűleg még sokáig láthatóak lesznek, a pocakján lévő heg már mindig megmarad – éppúgy, mint a füleibe tetovált vastag kódszámok, amivel az állatot, mint egy munkaeszközt megjelölték. De remélem, hogy egyszer, sok idő elteltével a lelki sebei is gyógyulásnak indulnak majd – mi mindent megteszünk ennek érdekében. Tegyünk meg együtt mindent azért, hogy a jövőben egy állatnak se kelljen ilyen borzalmas lelki és testi kínokat kiállnia.

Egy sors most jóra fordult – csupán egy csepp víz a forró kövön. De sose felejtsük el, hogy állatok ezrei várnak még egy méltó, boldog és fájdalmak nélküli életre a laborketrecek rácsain túl…”

Ottónak és Évának 7 év jutott, amit együtt tölthettek
Ottó 2011. április 15-én halt meg.

Kutatók, akik szembe szálltak az állatkísérletekkel

Richard D. Ryder volt az egyik első modernkori tudós, aki nyilvánosan szembeszállt az állatkísérletekkel. *A tudomány áldozatai* című könyve alapmű, s bár számadatai ma már elavultak, gondolatai ma is forradalminak számítanak, s azon kevés kivételek egyike, mely magyarul is megjelent. Ez a fejezet most az ő gondolatain alapszik.

Beszámolója szerint a kutatók egy kísérlet *jogosságát* az alábbi két tényező alapján ítélik meg: mekkora fájdalmat okoz, és mekkora haszonnal jár. Logikusan hangzik, hogy a kettő arányán múljék a dolog. Csakhogy a fájdalom és a haszon elszenvedője, illetve nyertese történetesen nem ugyanaz a személy vagy csoport.

Bevett metódus ugyebár, hogy aki egészségesebb akar lenni, több friss zöldséget és gyümölcsöt igyekszik fogyasztani. Nem szokásunk viszont megkérni a szomszédot, hogy egyen sok zöldséget helyettünk. A befektetés ugyanott kell, hogy történjék, mint a nyereség: bennünk, általunk. Felbérelhetünk egy személyi trénert, aki önfegyelmünket helyettesíti és előírja nekünk az egészséges étkezést, testmozgást és egyebeket. Nem eszik vagy sportol helyettünk, de valamennyire mégiscsak helyettünk dolgozik. Ez esetben a trénert megállapodás szerint megfizetjük, valamint természetes, hogy önszántából áll szolgálatunkba. Amikor az állatokat állítjuk saját céljaink szolgálatába, azok sem fizetést nem kapnak, sem nem teszik ezt önszántukból. Foglyok, akiken mérhetetlenül fájdalmas és rémisztően kegyetlen kísérleteket hajtanak végre. Állítólag a tudomány, vagy az emberiség érdekében. Akárcsak egy bizonyos világháborúban egy bizonyos orvosi gárda tette ezt az alacsonyabb rendűnek kikiáltott emberekkel. Az állatok ugyanúgy rabok és ártatlanok és kiszolgáltatottak és úgy szállítják őket vagonokban és egyéb teherjárművekben összezsúfolva, hogy fogalmuk sincs, mi vár rájuk az út végén.

Egy normálisan működő világban jogunk sem lenne őket fogva tartani, nemhogy bántani. Valójában nincs is ezen mit gondolkozni. Mi köze a laborban élő macskának ahhoz, hogy én beteg vagyok? Mi köze a beaglenek az én fogfájásomhoz? Semmi. Mégis neki okoznak fájdalmat, őt kötözik le, őt mérgezik meg, hogy megtalálják a megoldást az én problémámra. Nincs ezen mit gondolkozni, semmi jogunk nincs őket bántani a saját érdekeinkben. De mivel olyan régóta bevett eljárás, ma már az emberi faj normálisnak vélt működéséhez tartozik.

Visszatérve Ryder írásához, szigorúan a gyógyítási céllal történő kísérletekről beszélve elmondhatjuk, hogy szenvedést okozunk valakinek *a jelenben*, hogy majd *a jövőben* valaki más szenvedését csökkenthessünk. A jelenbeli szenvedés teljesen biztos, a jövőbeli szenvedés csökkentése bizonytalan, mert hát vagy hasznos lesz a kutatás, vagy nem. A jelenbeli szenvedést mesterségesen és szándékosan okozzuk, a jövőbeli, amit enyhíteni szeretnénk, természetes következménye összetett biológiai folyamatoknak. A jelenbeli szenvedés elszenvedői ártatlan, rémült, kiszolgáltatott lények, akiket nem szeretett soha senki és egészen irtózatos körülmények között születnek, élnek és halnak meg. A jövőbeli szenvedők olyan

beteg emberek, akiket többnyire család, de minimum ápolószemélyzet vesz körül, ágyban alszanak, szabadon döntenek a sorsukról, fájdalomcsillapítást kapnak, és az esetek egy nem elhanyagolható részében saját viselkedésükkel, saját döntéseikkel aktívan okozták betegségüket (pl.: dohányzás, alkoholizmus, egészségtelen étkezési szokások). Természetesen eszemben sincs általánosítani, hiszen rengetegen betegek úgy, hogy se felelősségük, se támogató környezetük, viszont szenvednek és segítségre várnak. Mégis biztos vagyok benne, hogy még nekik is százszor jobb, mint bármely állatnak bármely laborban.

Az egész végtelenül tudathasadásos helyzet. A mérleg egyik oldalán ott vannak a beteg emberek, akiket sajnálunk, akiken segíteni szeretnénk. A másik oldalán állatok, akiket valamiért nem vagyunk képesek sajnálni. Akiktől elfordulunk és győzködjük magunkat, hogy az ő fájdalmuk nem olyan, mint egy ember fájdalma, hogy az ő életük nem ér annyit, és hogy állatvédelmi törvények védik őket a laborokban is. Ne áltassuk magunkat, a törvények a laborokat védik. A valóságban a mérleg mindkét oldalán szenvedés van és miután elolvastam, átszenvedtem, átsírtam néhány részletekbe menő könyvet az állatkísérletekről, biztosan állíthatom: nincs az a súlyos betegség, ami akárcsak megközelítené szenvedésének fokával az állatkísérletek rutinját. Nem tudok választani, melyik szörnyűséget hozzam fel példaként, így inkább magát a könyvet ajánlom azoknak, akik nem hiszik el a fenti állítást. Max Keller, aki tagja volt az „Állatkísérletek Ellenőrzőbizottságnak” Zürichben, lefénymásolta a kísérletek titkos jegyzőkönyveit és átadta őket az 1999-ben megjelent Holokauszt című könyv szerzőjének Milly Schar-Manzolinak. A könyv 300 jelentést tartalmaz, melyek hihetetlenül kegyetlen kísérletek részleteibe engednek betekintést. Megjelent magyarul is, az irodalomjegyzékben megtalálható. Mikor menhelyen dolgoztam, egyszer nekem kellett kimennem egy fához kikötött és halálra kínzott kutya holttestét lefotózni (a feljelentéshez kellett) és egyszer egy rettenetes helyen egy pár hetes kutya holttestét kellett egy szemétdombra dobnom, mert nem volt mód eltemetni. Mindaz, amit ezeken a helyeken átéltem, meg sem közelíti azt, amit a Holokauszt című könyv olvasása közben éreztem. Ennél szörnyűbbet, mint ami azokban a laborokban folyt és jó eséllyel folyik is, el sem lehet képzelni.

Milyen célból folynak állatkísérletek? Az emberek első gondolata az orvoslás. Rögtön elképzelnek egy halálos betegen szenvedő gyermeket, akin az ember nem tud segíteni, s innen nézve pár névtelen állat szenvedése olyan áldozatnak tűnik, amit *meg kell* hozni. Nos, az esetek elsöprő többségében nem ártatlan, szenvedő kisgyerekek megmentéséről szól a dolog. A tesztek tárgyai az orvosi kutatások mellett az élelmiszeripari adalékanyagok, dohányipari cikkek, kozmetikumok, mezőgazdasági vegyszerek, iparban és saját háztartásunkban használt vegyszerek, új fogászati módszerek, új fájdalomcsillapítási módszerek, hadiipar, csomagoló anyagok, valamint oktatás.

Milyen állatokat használnak? Sok ember, hogy magát megnyugtassa, hajlamos lelki szemei előtt egerekkel és patkányokkal teli laborokat elképzelni. A valóságban használt állatok: majmok, nyulak, kutyák, macskák, delfinek, egerek, patkányok, békák és még hosszan lehet sorolni. Csak néhány példa: *„A Journal of Surgical Research című sebészeti szaklap 1967 júniusi száma az amerikai laboratóriumok évi forgalmát kb 250 000 majomra, 100 000 macskára és 250 000 kutyára becsülte*.” (Ryder könyv 45. oldal) További statisztikák ebből a

könyvből: Svédország 1974.ben 2925 majmot, 2400 kutyát és 4900 macskát használt fel. Ausztrália 1971-ben összesen 850 000 állatot, Kanada 2 768 000-et és még sorolhatnánk.

A híres LD 50. Kötelező rutin eljárás megállapítani, hogy egy adott anyagból mekkora az a mennyiség, ami már halált okoz. Az LD a letális dózis, vagyis a halálos adag rövidítése. Az 50 pedig az állatok 50%-ára utal. Egy anyag LD 50-e azt a mennyiséget jelöli, amely a kísérleti állatok 50%-át megöli a kényszeretetéstől számított 14 napon belül. Egyetlen vegyi anyag engedélyeztetése 5000 állat feláldozását igényli, rovarirtók esetében 12 000.

Megbízhatóak-e az állatkísérletek?

Józan paraszti ésszel az ember azt gondolja, megbízhatónak kell lenniük, különben nem ezekre alapoznánk a gyógyszerek és egyéb anyagok hatékonyságát és biztonságosságát. A valóságban azonban nem feltétlenül történnek a dolgok józan paraszti ész szerint.

Számos példát találunk arra, hogy az állatkísérletek nem működnek. A laborokat ellátó cégek, vagyis állatgyárak, állattenyészetek erőltetik ennek az elavult hagyománynak a fennmaradását. Nem olcsó, nem korszerű és nem is gyors. *„Egy hatóanyag rákkeltő mivoltát tesztelő kísérletsorozat hozzávetőleg 400 patkánnyal számol, a vizsgálat akár 5 évet is igénybe vehet, s a kutatás becsült költségei mintegy 800 000 amerikai dollárra rúg* - írja Thomas Hartung, az Alternatív Eljárások Jóváhagyásának Európai Központja (ECVAM) vezetője - *Az ilyen ellenőrzések során általában rákkeltőnek találják a készítmények csaknem felét, noha emberekben a karcinogenitás leggyakrabban nem bizonyítható. Ennek az az oka, hogy a kísérleti állatok szervezete, felépítése, immunrendszere eltér az emberétől. Gyakran előfordul tehát, hogy az alkalmazott szer az ember esetében ártalmatlannak tűnik, ám egy állat szervezetébe juttatva annak életébe kerülhet. Fordítva is fennáll a veszély: a klinikai vizsgálatok során - amikor tehát már túljutottak az állatokkal folytatott kötelező protokollokon - a leendő gyógyszerek harminc százalékát kizárják a kutatásból, mert a bevetésükkor fellépő súlyos mellékhatások tovább rontják a betegek állapotát.*”

Meglehet, az állatkísérletekkel biztonságosnak nyilvánított szerek csak „egy igen kicsi hányada” okoz nem várt problémákat az emberekben, de azt hiszem, az éppen elég. Egy nagyon közismert példát szeretnék felidézni. Németország nyugati felében a ’60-as években nem kevesebb, mint 5000 anya szült torzszülött kisbabát, akik a Contergan márkanevű tablettát szedték, mely 1957-62 között volt kapható. Egy sima kis altató volt, amit a gyártó szerint kismamák is nyugodtan szedhettek, mivel vemhes állatokban és utódaikban semmiféle problémát nem okozott. Hatóanyagát, a thalidomidot annak rendje s módja szerint szépen kipróbálták a szokásos állatokon: kutya, macska, patkány, hörcsög, csirke, sőt, közeli rokonainkon: majmokon is, s egyetlen állatban sem okozott torzszüléseket. Miután nyilvánvalóvá vált az emberekre gyakorolt tragikus hatása, nagy nehezen találtak egy nyúl

fajtát (az Új-Zélandon élő fehér nyulat), amiben ugyanolyan torzulást okozott, mint az emberben.

Nem ez az egyetlen közismert példa arra, hogy az ember és a kísérleti állatok másként reagálnak. Az inzulin vagy a kortizon, melyeket az emberek gond nélkül szednek, deformitást okoz számos állatban, míg a practolol például megint csak emberben fejti ki hatását.

Lehetnek ezek elenyészően ritka esetek. Történhet ez a szerek kevesebb mint egy ezrelékével. De mondd ezt annak 2800 ma is élő thalidomid- áldozatnak, akik születésüktől élnek súlyos testi fogyatékossággal és már nem lehet rajtuk segíteni.

A thalomid egyik szerencsésebb áldozata.

Állatkísérletek helyett

Az állatkísérletek alternatíváiról már Ryder is egész fejezetet töltött meg könyve végén, amit a ’60-as években írt: szövettenyészetek, matematikai modellek, radioaktív izotóp technikák, gázkromatográfia. Mennyit fejlődhetett azóta a tudomány! – gondoljuk naivan. A dolgok állása azonban nem ennyire rózsás. Az alternatívák kutatása mögött máig nincs meg a kellő anyagi hajtóerő. Ott vannak ugyanis az események színterén – vagy inkább azok hátterében - az üzletemberek, akik óriásvállalataikkal laborokat látnak el, azaz állatokat tenyésztenek hihetetlen mennyiségben. Hangsúlyozom, nem sarki kisvállalkozókról beszélünk, hanem nagyon-nagy, tőkeerős cégekről, melyek összeköttetései a gyógyszeriparral, hadiiparral, vegyiparral kibogozhatatlanok. Nem különösebben meglepő, ha oda is beteszik a lábukat, ahol a törvények születnek. Az előírások rendszerét tehát pénzügyi szempontok befolyásolhatják. Nem feltétlenül azért előírás az állatokon való tesztelés, mert valóban biztonságosabbá teszi az életet számunkra, hanem mert hatalmas érdekek fűződnek hozzájuk.

A tiltakozás már a ’60-as évek óta tart. Egyre több és több orvos fordul ellene ennek a borzalmas megszokásnak. Szerencsés egybeesés, hogy az alternatív módszerek nem csupán állatvédelmi szempontból jobbak, de olcsóbbak, gyorsabbak és megbízhatóbbak is. Ilyen módszerek például az in vitro technikák, önkéntesek bevonása, számítógépes modellezés, genomika, emberi populációk tanulmányozása. A legígéretesebb az in vitro technika, melynek lényege, hogy emberi szöveteket, sejtcsoportokat tesznek kémcsőbe, s megnézik, azok hogyan reagálnak a különböző szerekre. Ez nem csak feleslegesé teszi az állatokon való tesztelést, de pontosabb, megbízhatóbb, olcsóbb és sokkal gyorsabb is.

Az állatkísérletek alternatívája lehet a szintetikus bőr és a számítógépes szimulációkkal levezényelt teszt is. Az ECVAM 2008. áprilisban az emberi bőr két olyan mesterséges modelljét hagyta jóvá, amelyek együtt tökéletesen helyettesítik az élő állatokon végrehajtott bőrirritációs tesztek jelentős részét. Az egyik a francia fejlesztésű Episkin, a másik az amerikai Epiderm, melyek az emberi bőr mesterséges, háromdimenziós rekonstrukciói. Mindkettőt emberi sejtek felhasználásával készítik.

Mivel 2013-tól az Európai Unió országaiban semmilyen kozmetikum biztonságos volta nem ellenőrizhető élő állatokon, az alternatívák iránti kereslet egyre nő, s a befektetett összegek is évről évre nagyobbak – kivéve azoknál a cégeknél, akik a „problémát" úgy oldják meg, hogy unión kívüli országokba költöztetik a laborokat. Ez az uniós tilalom természetesen optimizmusra adhat okot, ám valójában sajnos korlátozódik az anyagok állatokon való tesztelésére. Egy 2009-es adat szerint az Európában laborállatnak használt évi10,7 millió állatnak csupán 10%-a használtatik méregtani ellenőrzésre, 16% új gyógyszerek tesztelésére áldoztatik fel, 35% az alapkutatások során, 28% pedig gyógyszerfejlesztésben veszti életét. Örülünk, hogy betiltották a kozmetikai célú állatkísérleteket az unión belül, ám nem szabad, hogy ezzel elaltassák a tiltakozásunkat. A kísérletek többsége folytatódik, és további tiltakozást kíván.

Állatkísérleteknek beillő kegyetlen eljárásokat használnak világszerte a felsőoktatásban is. Élő állatokat preparálnak, boncolnak, noha nem éppen létfontosságú a dolog. A cél az ismeretek közvetítése, s megvan a technika szolgáltatta megoldás, hogy állatok feláldozása nélkül folyhasson az oktatás. Az InterNICHE egy olyan nemzetközi hálózat, mely összefogja az eddig kialakított állatokat helyettesítő oktatási eljárásokat, s az érintett diákokkal együttműködve nyújt támogatást azoknak, akik nem hajlandóak részt venni az állatok feláldozásában, a tanárok számára pedig segíti az alternatív módszerek bevezetését. Sokan és sokféle emberek az InterNICHE tagjai, akik különböző szemszögből közelítenek ugyanahhoz a kérdéshez. A tagok közül sokan maguk is diákok, akik szembehelyezkednek az állatkísérletekkel, tanárok, akik alternatív módszereket fejlesztettek ki, és a legkülönbözőbb területről jövő érdeklődők, akik az állatok felhasználását kiváltó alternatívákat szeretnék megismerni. Az InterNICHE megjelentetett egy gyűjteményes kiadványt is „A tengerimalactól a számítógépes egérig" címmel, amely 400 alternatív módszert mutat be. Lényeg, hogy mind diákként, mind tanárként merjünk kiállni a meggyőződésünkért, vagyis nemet mondani az állatok használatára az oktatásban és kiharcolni az alternatív megoldásokat. Ki, ha nem mi? Mikor, ha nem most?

Végül pedig, mint fogyasztók, mint tudatos vásárlók, vásárlásunkkal szavazhatunk az állatokat nem használó gyógyszerekre, tisztítószerekre és kozmetikumokra. Kozmetikumokról és tisztítószerekről a 7. fejezetben lesz szó!

Amikor van választási lehetőségünk, igyekezzünk a szokásos gyógyszerek és fájdalomcsillapítók helyett azokat venni, amiket nem állatkísérletekkel fejlesztettek ki. Sok termék ilyen, például a homeopátiás készítmények egy része, a Bach virágterápiás cseppek, a gyógyteák, a gyógyhatású illóolajok és még egy sor termék, amiket gyógynövény szaküzletekben, bioboltokban, vagy az alternatív orvoslás különböző területein megtalálhatunk. Egy pár példa a személyes kedvenceim közül: a Shakti balzsam (Ahimsa termék) megfázás és fejfájás ellen nagyon hatékony; a Szent Lukács gyógy olaj enyhíti a bőrgyulladás, égési sérülés, reumatikus panaszok által megkínzott testrészek fájdalmát,

pattanásos, felfekvéses és korpás bőrproblémákat; a Grapefruit-mag csepp pedig szuper fertőtlenítő hatása miatt kismillió problémára jó (pl.: megfázás, ajakherpesz) és minden DM-ben és patikában kapható.

Ezek ma még mind az alternatív gyógyászat címkéje alá tartoznak, s mint olyanok, sokak fejében kételyeket ébresztenek. Magam is olyan családban nőttem fel, ahol minden kuruzslásnak számított, amit a tudomány főárama nem ismer el (még). Sokan vagyunk szkeptikusok, de meg kell tanulnunk: nem minden kamu, ami új.

A legjobb azonban az, ha igyekszünk mindent megtenni, hogy ne rongáljuk egészségünket. Ha betegek vagyunk, és orvosi kezelésre szorulunk, az nem csak a mi problémánk, nem csak a családunk vagy a munkahelyünk problémája, hanem mindazon millióké, akiket ma még azért tartanak, bántanak és mészárolnak le világszerte, hogy a mi problémáinkra gyógyírt találjanak. Sajnos ma még sok olyan élelmiszert tartanak egészségesnek, ami hosszú távon súlyos betegségekhez és kényszerű gyógyszerfogyasztáshoz vezet, például a húsokat és tejtermékeket. Ne higgyünk el mindent, ami gyerekkorunkban mondtak nekünk. De minderről majd még lesz szó…

5.Állatvédelem és környezetvédelem

Egy csónakban evezünk

Ezzel a fejezettel szeretném érzékeltetni, milyen hihetetlenül és életbevágóan fontos, hogy mi, állatvédők, komolyan vegyük a környezetvédelmet, és hogy a környezetvédők komolyan vegyék az állatvédelmet. Szomorú látni, hogy az állatvédőket milyen kevéssé érdekli ez a téma – tisztelet a kivételnek. S szomorú látni azt is, mennyi környezetvédőt hagynak hidegen az állatok – tisztelet a kivételnek. Szomorú, mégis érthető. A környezetvédők többségét (azt hiszem) az hajtja, hogy megőrizzük ezt a bolygót az eljövendő generációknak. Racionálisabban közelítik meg a kérdést, és kevésbé hatja meg őket az egyes állatok egyéni szenvedése. Mi, állatvédők, sokkal emocionálisabb lények vagyunk. Az hajt, hogy megóvjuk a szenvedéstől a kiszolgáltatottakat. Empatikusak és szenvedélyesek vagyunk, viszont legtöbbünkből hiányzik az az elemző racionalitás, ami a környezetvédőket jellemzi. Tanuljunk egymástól! Ha jobban odafigyelünk és meghallgatjuk egymást, kiderül, hogy céljaink és módszereink is egyek. Sok környezetvédő ma még nem tudja, hogy a bolygó megóvásához „véletlenül" éppen az állatok jogait tisztelő életforma járul hozzá a legnagyobb mértékben. Állatvédelem és környezetvédelem nem elkülöníthető dolgok. Az élővilág védelmét tűzte ki célul mind a kettő.

Környezetvédelem az állatvédőknek

Nap mint nap ártunk a környezetünknek anélkül, hogy ezt érzékelnénk. Ez az ügy rákfenéje. Többségünk nem dob el szemetet az utcán, de például rengeteg irtózatos vegyi anyagot enged a lefolyóba mikor mos, mosakszik, mosogat vagy wc-t fertőtlenít. Nem gondolunk bele, hiszen nem látjuk a hatását. A környezetszennyezés számtalan módon eredményezi az állatok szenvedését. Csak néhány példa a sok ezerből, hogy érzékeltessem a dolog súlyát:

Vízszennyezés

Nem csak arról a vízszennyezésről van szó, ami a háztartások lefolyóin keresztül éri számtalan víziállat élőhelyét, hanem arról is, ami az emberi ipari tevékenység egyik mellékhatása. Hatalmas gyárak termelnek megannyi tárgyat és anyagot, amikre úgy véljük, szükségünk van.

„Az ipari szennyezés mértéke olyan magas a Szent Lőrinc öbölben, hogy Québec hatóságai az összes belugát (fehér delfint) mérgezőnek minősítették, így amikor elpusztulnak és a partra sodródnak, veszélyes hulladékként kell kezelni a tetemüket. Ez azoknak a nehézfémeknek, PCB-knek (poliklórozott bifenileknek) és más szennyező anyagoknak köszönhető, melyeket évtizedek óta a Szent Lőrinc folyóba engednek a General Motors, a Reynolds Metal és a ALCOA által üzemeltetett gyárak. A PCB-k húgyhólyagrákot, herpeszszerű bőrgyulladást, gyomorfekélyt és tumorokat okoznak a belugákban. Borjaik 50 százaléka elpusztul a tejben

lévő mérgek miatt. Ezek a csodálatos anyák méreggel táplálják hőn szeretett borjaikat. Bánatukban pedig addig hordozzák a kis holttesteket, amíg azok el nem rothadnak."

Jane Goodall és Marc Bekoff: Az utolsó pillanat (123. oldal)

A káros anyagok kibocsátását ugyan törvények szabályozzák a modern nyugati társadalmakban, ám ezek a környezetvédelmi szabályozások többnyire csak borsot törnek az üzletemberek orra alá, egy kis akadályt gördítnek eléjük, amit így vagy úgy, de általában kikerülnek. Hiszen meg is éri nekik. Egészen addig, amíg termékeik felvevőpiaca ilyen jelentős, meg fogják oldani, hogy űzhessék „áldásos" tevékenységüket. Mi, a fogyasztók, nem vagyunk kevésbé felelősek, mint bárki, aki ott áll a vegyi üzemben és megnyitja a csapot.

Korallzátonyok

A korallzátonyok a Föld legváltozatosabb és legtöbb állatfajnak otthont adó élőhelyei közé tartoznak, összesen a tengeri fajok 25%-a él itt. Emellett ők azok, akik megvédik a tengerpartot a hullámok és a viharok pusztító erejétől is. A közel száz országra kiterjedő Global Coral Reef Monitoring Network jelentése szerint a korallzátonyok 20%-a már eltűnt és az elkövetkező 10-20 évben további 15% juthat erre a sorsra. *„A kutatók a jelenlegi fajkihalás mértékét a Holocén kori tömeges kihaláshoz hasonlítják* – nyilatkozta Prof. Peter Sale, a Sydney Egyetem professzora, aki 20 éve kutatja a Nagy Korallzátonyt és jelenleg az ENSZ Egyetem Vízügyi, Környezetvédelmi és Egészségügyi Intézetének egy kutatócsoportját vezeti. Magyarán szólva állatok milliói halnak meg. Az okok pedig: az éghajlatváltozás, a nagymértékű szén-dioxid kibocsátás, a destruktív halászati módszerek, a szennyezőanyagok és a partvidéki erdőirtások. Mi vagyunk az ok.

Génmódosított növények

A génmódosítás azt jelenti, hogy egy élőlénybe beültetik egy teljesen másfajta élőlény egyik génjét, ami egy bizonyos tulajdonságot tartalmaz. Így hoztak létre olyan növényeket például, amik rovarölő szert termelnek vagy ellenállnak egy minden növényt kipusztító gyomirtónak.

Az érv, amivel meggyőzik az embereket, hogy erre szükség van: az élelmiszerválság. Vagyis azt mondják, hogy azzal, ha GM vetőmagokat használunk, sokkal hatékonyabban tudunk alapvető élelmiszereket termelni, tehát több embert tudunk etetni, tehát ezzel küzdünk az éhínség ellen. Meggyőző érvelés, csak épp nem így van.

„A Világbank, az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO), Nevelésügyi Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO), és Egészségügyi Világszervezete (WHO) létrehozott egy tudományos testületet, s ez a több mint 400 szakértőből álló csoport arra az eredményre jutott, hogy a mezőgazdasági célú génmódosítás ***nem csökkenti az éhezést és a szegénységet,*** *nem segíti elő a társadalmi és környezeti fenntarthatóságot. A táplálkozás, egészség és vidéki megélhetés javításában sem jelent valódi megoldást. Ellenkezőleg: ehhez több kis, helyi tájfajtákat, minőségi élelmiszert termelő gazdaságra, családi gazdaságra van szükség."*(Greenpeace 2012-es GMO kiadványa)

A GM növények 54%-át az USA termeli, az EU korlátozottan engedélyezi ezeket a vetőmagokat, de elég nagy baj, hogy egyáltalán engedélyezi. A környezetre nézve sok

szempontból káros a GM vetőmag használata. Az emberre nézve pedig káros lehet a GM kaja fogyasztása. Na, de mi köze ehhez az állatoknak? Meglehetősen sok.

1. Először is azt, hogy káros vagy sem, első körben rajtuk tesztelik. Pl.: egy bizonyos génmódosított burgonya a kísérletek során vastagbél daganatot, allergiás reakciókat, máj-, és veseproblémákat okozott a kísérleti állatoknak. 2012 őszén pedig egy újabb tanulmány látott napvilágot: a francia Séralini professzor több mint 2 éven át tartó kutatása kimutatta, hogy egy, az EU-ban élelmiszerként és takarmányként is engedélyezett génmódosított kukorica fogyasztása, valamint a vele együtt is alkalmazott RoundUp totális gyomirtó szer megrövidítette a patkányok élettartamát és tumort, illetve máj- és vesekárosodást okozott. Séralini professzor kísérleteit most épp sokan vitatják, ám ez a lényegen nem változtat: mi közük a patkányoknak a mi élelmiszereinkhez?
2. A GM szóját és kukoricát ugyanolyan lazán megetetik a húsukért, bőrükért tartott állatokkal, ahogy bármi mást, ami képes azokat életben tartani arra a pár évre, vagy hónapra, amíg meg kell nőniük vagy tejet, tojást kell termelniük. A GM takarmányok káros hatása talán kihat a következő láncszemre, az állati terméket elfogyasztó emberre is, de az egészen biztos, hogy kihat az állatokra.
3. S végül, de nem utolsó sorban, amikor egy GM vetőmagból kikelt növény súlyosan károsítja a környezetet, olyankor számtalan ismeretlen kis állat élőhelyét, életkörülményeit teszi tönkre. A módosított géneket hordozó magok nem maradnak meg a szántóföldeken, a szél és a rovarok elszállítják őket a környező erdőkbe-mezőkbe. Felborítják a kényes egyensúlyt, s beláthatatlan következményekhez vezetnek. Egy picit olyan ez, mint a Jurassic Park ötlete. Tudományos szempontból hatalmas áttörés, csak mérhetetlenül veszélyes, és végső soron nem kézben tartható. Ahogy máshol, itt is azt látjuk: az ember kontrollálni próbálja a természetet, de a maximum, amit elér, az hogy belerondít, elrontja a természetes egyensúlyt és a következmények katasztrofálisak lehetnek.

Olajkitermelés

Csak két nagyon jellemző példát írok le:

- 2010-ben a Mexikói öbölben felrobbant egy fúrótorony és összesen 750 tonna nyersolaj ömlött a tengerbe. Emiatt hatalmas területen betiltották a halászatot, hogy védjék az embereket az olajszennyezett halárutól. A tilalom komoly anyagi kárt okozott. Az olaj társaság térítette a kárt - és ezzel el is volt intézve. Kártalanítani lehet a befektetőket és más üzletembereket. De hogyan kártalanítasz olajba ragadt, éhen halt, megfulladt vagy súlyosan sérült és mérgezett állatokat?
- 2012-ben több mint 200 tonna olaj ömlött ki az Északi-tengerbe Skócia mellett. Az olajszivárgás nemcsak halakat és egyéb tengeri lényeket, hanem azon madarak (lunda, lumma, alka) populációit is veszélyezteti, akiknek a kicsinyei még nem tudnak repülni, így elhagyni a tenger felületét sem. A DECC brit energiaügynökség egyik képviselője azt nyilatkozta, hogy más katasztófákhoz képest jelentéktelen esettel van dolgunk. Nos, igen, nem az ő gyermekei haltak meg a vizeken.

Olvadó sarki jég

A jegesmedvék Alaszka, Kanada, Grönland, Norvégia és Oroszország jeges részein élnek. Nem alszanak téli álmot, vagyis egész évben létkérdés számukra, hogy tudjanak vadászni. Azokban a térségekben, ahol a jég nyáron elolvad, a jegesmedvéknek hónapokat kell vándorolniuk a szárazföldön és a tartalékokból élniük, a jég újbóli kialakulására várva. Ahogy telik az idő, a globális felmelegedés miatt a jégtakaró egyre nagyobb területen olvad el nyaranta. A jegesmedvéknek egyre nagyobb távot kell megtenniük, míg élelmet találnak maguknak és kölykeiknek. Egyre többen vannak, akik szó szerint éhen halnak. Egyre több jegesmedve nem tud élelmet szerezni a gyermekeinek. Ez a folyamat menthetetlenül a jegesmedvék kihalásához vezet.

Esőerdő pusztítás

Ha egy hurrikán letarol egy falut vagy várost, az tragédia. Nem annyira az anyagi kár miatt, mint inkább a sérültek, a halálos áldozatok és az otthon nélkül maradt tömegek miatt. Amikor egy erdőt kivágnak vagy felégetnek, pontosan ugyanez történik. Az esőerdők felégetésének több mint fele azért történik, hogy újabb marhalegelőket létesítsenek vagy termőföldet a vágóállatok takarmányának. Magyarán az esőerdők felégetésének egyik legfőbb hajtóereje az emberek hús és tej iránti vágya. Gyakorlatilag felzabáljuk a millióknak otthont adó varázslatos dzsungeleket.

***

Mindaz, amit itt leírtam, közvetlenül összefügg az emberi tevékenységgel. A mi mindennapi életünkkel. Azzal nyugtatjuk magunkat, hogy a mi kis egyéni hozzájárulásunk elenyésző a nagy gyárakhoz képest. A nagy gyárakhoz képest, melyek egyébként nekünk termelnek, pusztán abból az okból kifolyólag, hogy megvesszük és fogyasztjuk termékeiket. Egyszóval egyrészt nem érzékeljük, hogy pusztítjuk a természetet, másrészt semmiségnek érezzük a saját felelősségünket. Ha magában a károkozásban elenyésző mértékben veszek részt, akkor logikus, hogy a megoldáshoz is elenyésző mértékben tudok csak hozzájárulni – így gondolkodik a legtöbb ember. Ez egy nagy csapda helyzet. Senki nem tesz semmit, mert keveset ér, ugyanakkor, ha mindenki tenne, az rengeteget számítana.

Erről szól egy régi-új tanmese: a közlegelők tragédiája, mely eredetileg W. F. Lloydtól származik, bár ma inkább Garrett Hardin nevéhez kapcsoljuk, aki híres cikkében 1968-ban feleleventette azt. Az eredeti történet tejtermelés és húsfogyasztás céljából tartott tehenek példáján mutatja be a jelenséget. Takács-Sánta András cikke szerint azonban nyugodtan átültethető a sztori például erdőhasználatra vagy valamilyen szennyező anyag kibocsátására. Vegyünk mondjuk egy erdőt:

Van egy kis falucska úgy 100 családdal, s a falunak van egy kis erdője, ahonnan télire a tüzelőt viszi. Minden család egy tél alatt egy maghatározott mennyiségű fát vághat ki. Amíg ezt betartják, az erdőhasználat fenntartható. Mígnem egy nap az egyik ember gondol egyet és kétszer annyi fát vág ki, hogy eladhassa a felesleget és ezzel plusz bevételre tegyen szert. A

többiek megirigylik az okos ötletet, s másnap kimennek és mindannyian kivágnak 2x annyi fát. Lesz majd az emberek között, aki egy nap 3x annyi fát vág ki. Észreveszik a többiek, s ők is 3x annyi fát vágnak ki. Ha ez így megy tovább, az erdő előbb-utóbb eltűnik.

Kinek a hibája ez? Attól még nem ment volna tönkre az erdő, ha az a bizonyos első ember 2x annyi fát vág ki. Akkor talán az a hibás, aki leutánozta? Még két ember túlkapását is kibírta volna az erdő. Akkor a hibás a harmadik? Nem lehet eldönteni. Mindenki hibás egy picit, de senki nem annyira, hogy egyedüli felelőssé tegyük. Ugyanilyen a környezetpusztítás is a való világban. Teljesen mindegy már, hogy ki kezdte. A nagy kérdés az: ki fogja abbahagyni? Ki fogja azt mondani, hogy nekem elég fele annyi fa, mint a többieknek? Elméletileg megoldás lehetne a törvényi szabályozás, de félő, hogy egy demokratikus közösségben nem sokáig maradna a posztján az olyan vezető, aki korlátozza a fahasználatot. Nincs más útja a változásnak, mint terjeszteni a tisztánlátást. Megértetni az emberekkel az életmódjuk következményeit és más értékrendet mutatni nekik. Megmutatni, hogy igenis számít, hogyan élnek, mert mind részt veszünk a világ pusztításában, s ugyanígy mind tudunk tenni ellene. S amikor mi így teszünk, nem pusztán a saját negatív hozzájárulásunkat fordítjuk pozitívba, de hatunk másokra. A környezetszennyezés rajtunk múlik.

Mit tehetek én?

Rengeteg dolgot tehetünk, hogy megkíméljük a környezetünket – sok milliárd állat életterét. Jóval többet annál, hogy nem szemetelünk, és hogy szelektíven gyűjtjük a hulladékot!

- Személygépkocsi helyett közlekedhetünk kerékpárral, vagy tömegközlekedéssel, illetve rövidtávon természetesen gyalog.
- Használhatunk környezetbarát mosószereket és tisztítószereket, melyek megkímélik vizeinket, ilyen például a mosószóda, a szódabikarbóna, a mosódió stb.
- Igyekezhetünk megjavíttatni a gépeinket ahelyett, hogy újat vásárolnánk.
- Vásárolhatunk új helyett használt bútort, gépet, ruhát, könyvet.
- Nyomtathatunk újrafelhasznált papírra.
- Választhatunk olyan élelmiszereket, amiket nem génmódosítást is használó cégek termeltek – erről a Greenpeace oldalán található friss összefoglaló.
- Választhatjuk a boltokban azokat a termékeket, amiket nem a világ mások feléről szállítottak ide.
- Választhatjuk a kevesebb csomagolóanyaggal ellátott termékeket.
- Használhatunk újratölthető elemeket.
- Eldobható műanyag szatyor helyett indulhatunk bevásárolni textil szatyorral vagy hátizsákkal.
- Takarékoskodhatunk az energiával, pl.: vehetünk energiatakarékos izzókat.
- Javíthatunk lakásunk/házunk szigetelésén, hogy kevesebb energia menjen veszendőbe.
- Elkezdhetünk komposztálni.

…és még hosszan lehetne sorolni, de inkább ajánlok honlapokat és könyveket, ahol további részletes információkat és tanácsokat találsz:

- www.okoszolgalat.hu
- www.humusz.hu
- www.tudatosvasarlo.hu
- Könczey Réka – S. Nagy Andrea: Zöldköznapi kalauz (Föld Napja Alapítvány, 1997)
- Nyíri Zsuzsanna: Háztartásunk kémiája – környezetbarát módszerek, tippek és trükkök (Axigen, 2010)
- Zöld nagyokos (Ökoszolgálat Alapítvány, 2003)
- Zöld krjacár (az Ökoszolgálat kiadványa)

Állatvédelem a környezetvédőknek

Az állatvédelem egyik nagy küzdelme **a társállatok** túlnépesedése elleni küzdelem, ami „mellékhatásként" jelentősen csökkenti azt a terhet, amit az állattartás a bolygóra mér. Ez a hatás egyáltalán nem elenyésző mértékű. Ahogy az emberek túlnépesedése is több energiát, több élelmiszert igényel, s több szennyezést jelent, úgy az állatoké is. A menhelyeken és gyepmesteri telepeken zsúfolva nyomorgó kutyák és macskák élete sokban hasonlít a létminimum alatt élő milliók életéhez, akik esetében szintén a fogamzásgátlás a leghumánusabb és legkivitelezhetőbb segítség. A kutyák és cicák ivartalanítása – lévén, hogy az ő esetükben sem tabletta, sem óvszer nem áll rendelkezésünkre - ezért hát nem csupán állatvédelmi kérdés.

Az állatvédelem másik nagy küzdelme **a vadon élő állatok** életének és szabadságának megóvása. A vadonélő állatok az ökoszisztéma részei, s természetes élőhelyükről való kiirtásuk vagy elhurcoltatásuk magától értetődően az egyensúly felborulásához vezet. Védelmük viszont a természetes élőhelyek megóvásával azonos. Azt hiszem, ezen nincs is mit magyarázni.

Az állatvédelem legnagyobb küzdelme **a haszonállattartás** megszüntetése. A haszonállattartás környezeti hatásairól könyveket lehetne megtölteni. Megpróbálom csak a leglényegesebb, legnyilvánvalóbb dolgokat foglalni össze.

A nyugati világ étrendje egyszerűen nem fenntartható. Előrejelzések szerint a világ népessége 2050-re eléri a 9 milliárd főt. Ha mindenki a gazdag országokban megszokott állati fehérjén alapuló étrenden élne, már a jelenlegi népességgel is 3 ugyanekkora bolygóra lenne szüksége a mezőgazdaságnak.

Az ENSZ Környezetvédelmi Program (UNEP) 2010-es jelentése szerint a mezőgazdasági állattartás a második legnagyobb környezetterheléssel jellemezhető ágazat. Ezért javasolják az állati eredetű termékek csökkentését. Miért?

„A vegán étrend lényegesen kevésbé terheli a környezetet, mint a vegyes étrend – nyilatkozta Kerry McCarthy, brit politikus. – *„mert az állatok jóval több fehérjét elfogyasztanak, mint amennyit általuk megtermelünk. Az elfogyasztott fehérje nagy részét a szervezetük arra hasznosítja, hogy életben maradjon, fenntartsa a hőmérsékletét, begyógyítsa a sérüléseket, nem pedig arra, hogy húst, tojást, tejet állítson elő. Rengeteg termőföld kell az állatok takarmányának előállításához. Ez erdőirtáshoz, vízhiányhoz és talajerózióhoz vezet, hogy a rettentő mennyiségű növényvédő szerről már ne is beszéljünk.*
Az állattartás termőföld-, és vízigénye sokszorosa a növénytermesztésének”

Ahogy az alábbi kép összefoglalja, 16 kg gabona felhasználásával még csak 1 kg marhahúst tudunk előállítani. Ez az adag hús 2 embernek elegendő fehérjeforrás egy adott időtartamra. Ha viszont azt a 16 kg gabonát nem egy állattal etetjük meg, hanem rögtön oda adjuk az embereknek, akkor 20 ember számára biztosítunk elegendő fehérjét ugyanakkora időintervallumra.

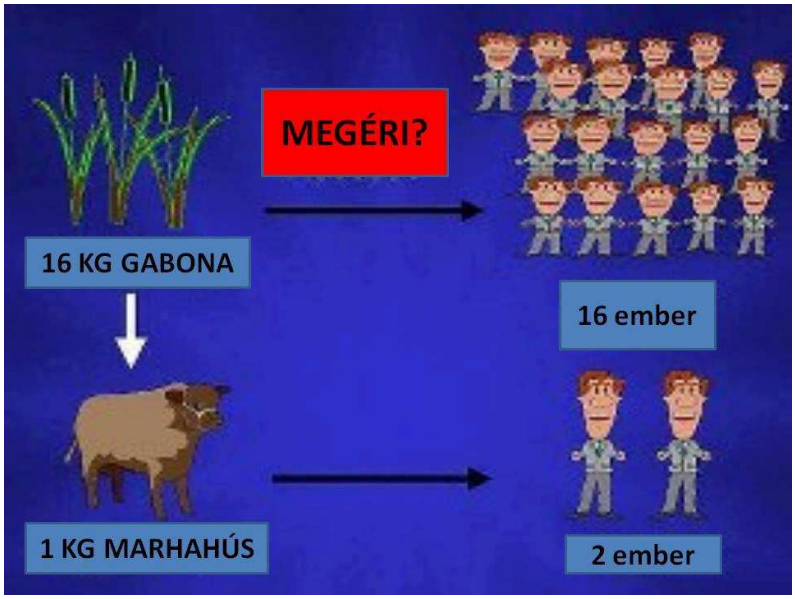

A világon megművelhető földterület 70%-át állattartásra használjuk. Ha összevetjük ezt mindazzal, amit Kerry McCarthy mondott, akkor arra a következtetésre jutunk, hogy ennek a bizonyos 70%-nak valójában csak töredékére lenne szükségünk és úgy is meg tudnánk termelni ugyanazt a mennyiséget, amit most.

Ez az érvelés megbukni látszik azon, hogy az állati eredetű fehérje teljes értékű, míg a növényi nem az. Ez egy olyan hatalmas és végzetes tévhit, amire szintén ki fogok térni a 7. fejezetben. A közhiedelemmel ellentétben nincs szükségünk állati eredetű fehérjére.

A növényi étrend nem csupán állatvédelmi, környezetvédelmi vagy egészségügyi kérdés, hanem legalább annyira „embervédelmi” is. 1984-ben például, amikor hetente több ezer etiópiai felnőtt és gyermek halt éhen a hazájában, az országuk továbbra is sok millió dollár értékben exportálta a gabonát az USA haszonállatai számára. A helyzet azóta sem változott. A szegény országokban megtermelt és emberi fogyasztásra is tökéletes fehérjedús gabonával a gazdagabb országok állatait táplálják. Erről bővebben lesz szó a 6. fejezet legvégén.

Vízhiány és vízszennyezés

Felmérések szerint a vízhasználat durván 70%-áért a mezőgazdaság felelős, s ennek a 70%-nak a két harmadát fordítjuk állatok tenyésztésére, tartására, etetésére, leölésére. Egy adag marhahús előállításához 4664 liter víz szükséges, míg egy vegán étkezéshez átlagosan 371 liter. Ezek alapján okos tudósok kiszámolták, hogy azzal, ha csupán fél kiló marhahúsról lemondunk, ami kb 4 db hamburgernek felel meg, máris több vizet megtakarítunk, mintha legalább 6 hónapig nem zuhanyoznánk. Ilyen mértékben vízpazarló iparág az állattenyésztés. Emellé pedig érdemes odatennünk azt az adatot, mely szerint a világon naponta 30 000 gyermek hal meg vízhiányhoz köthető betegségekben.

Ehhez járul még hozzá, az az elképesztő mértékű vízszennyezés, amit az állattenyésztésnek, állattartásnak és vágóhidaknak köszönhetünk – vagy inkább önmagunknak, ha fogyasztói vagyunk ezeknek az ágazatoknak. Többek között például az ammónia kibocsátás több mint fele az állattartó telepekről származik. Egyetlen nagyüzemi állatgyár több szennyet enged a vizekbe, mint Huston városa – állítják a kutatók. (Forrás: www.globalisfelmelegedes.info: A hústermelés és fogyasztás hatása a klímaváltozásra)

De lehet-e élelmiszert termelni állattartás nélkül?

Az állatokat nem használó gazdálkodás rendkívül egészséges az élővilág számára, értve ez alatt a növényeket, a vadon élő állatokat, az ott dolgozó embereket egyaránt. A Vegan Organic Network egyik munkatársa, Graham Cole fontosnak tartja, hogy a haszonállatoktól mentes („stockfree” az angol neve, ha esetleg szeretnél rákeresni) gazdálkodás nem csupán azért jó, mert elutasítja az állatok tárgyiasított használatát, hanem mert igyekszik harmóniában működni a környező természettel. Graham szerint egész Nagy-Britannia táplálékszükségletét nagyrészt el lehetne látni pusztán ilyen vegán farmokkal. Nem volna szükség annyi importra. A szokványos nagy monokultúrákkal ellentétben ezeken a farmokon sokféle gabonát, zöldséget, gyümölcsöt, diófélét termelnek fűtött üvegházak vagy éppen műtrágya nélkül. Nézzünk meg egy ilyen vegán farmot közelebbről!

A Tohlhurst Stockfree Farm 16 éve működik Angliában. Iain Tolhurst, a farm vezetője, azzal kezdi beszámolóját, hogy ez nem csupán egy másfajta gazdálkodási mód, hanem egy alapvetően más viszonyulás a természethez. Több teret engednek a vadvilágnak, a faji sokféleségnek. Fontos szerepük van például az ott élő méheknek, akik a méztermelő méheknél jóval korábban kezdik a beporzást, valamint a darazsaknak, akik a káposztaféléket tönkretevő hernyók szaporodását tartják féken. Nem csupán állatokat nem tartanak, hanem állati trágyát sem használnak. Helyette úgy nevezett zöldtrágyával tartják fenn a talaj termőképességét. Ez négy féle növényt jelent, amelyek mind picit másképp működnek, de egyaránt a talaj tápanyagtartalmát növelik. Az eredmény: laza talaj sok gilisztával, amit nagyon szeretnek a növények. Ez egyben azt is jelenti, hogy nem mások földjén megtermelt trágyával táplálják a földjüket, tehát nem függenek másoktól. Több mint 70 féle növényt termesztenek. A lehető leghatékonyabban használják a területet. Ugyanezt a termelési

módszert használni lehetne a fejlődő országokban is. Kevesebb földterületet és vizet igényel, nem károsítja a környezetet és hosszútávon fenntartható. Az emberek szeretnek itt dolgozni, boldogok, hogy a földeken lehetnek. A vevők is elégedettek, hiszen ezek természetesen mind vegyszermentes, tápanyagban dús növények.

Az éghajlatváltozás és az állattartás

Az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) 2006-os jelentése szerint az állattartás az üvegházhatású gázok **18%**-áért felelős, szemben például a légi közlekedés szerény kis 2%-ával. Ez a szám, különösen a sokat szidott légi közlekedéssel egybe vetve, meglehetősen meggyőző. Ám a helyzet az, hogy ez a 18% valójában jelentős alulbecslés. A World Watch Institute 2009-es tanulmánya szerint az állattartás az üvegházhatású gázok minimum 51%-áért felelős.

A FAO **7 516 millió** tonna üvegházhatású gázzal számolt, amire az alábbi tényezők összeadásával jutott:

- az állatállomány legeltetése
- a takarmánytermesztéshez szükséges erdőirtás
- az állatállomány életben tartása
- a végtermékek feldolgozása és szállítása

A Word Watch szerint a valós érték: minimum **32 564 millió** tonna, ami az emberi tevékenységhez köthető üvegházhatású gázok minimum **51%**-a**.**
Ezt azzal támasztják alá, hogy felsorolják és kifejtik mindazon hibákat, amelyeket a FAO becslése során elkövetett:

- figyelmen kívül hagyja az állatállomány légzését
- figyelmen kívül hagyja a földhasználatot
- alulbecsüli a metánkibocsátás értékét
- nem veszi figyelembe az állattartó ágazat jelentős (12%) növekedését, ebből fakadóan alábecsüli az állatállomány méretét
- az elemzés 1999-es és 2001-es adatokra hivatkozik
- a jelentés számos helyen Minnesota adataival dolgozik, és azokat általánosítja, noha ott jóval hatékonyabban működik az állattartás, mint a fejlődő országokban

A teljes tanulmány a pontos számításokkal www.worldwatch.org honlapon megtekinthető. Magyarul pedig a www.globalisfelmelegedes.info oldalon olvasható. (Pontos hivatkozás a fejezet végén.)

„*Az állatokról ma már tudjuk, hogy nagyjából az üvegházhatású gázok felével járulnak hozzá a globális felmelegedéshez*”

Peter Gregory, a Skóciai Gabonakutató Intézet igazgatója

Üvegházhatású gázok között léteznek rövid és hosszú életidejűek. A széndioxid körülbelül 1000 évig van jelen a légkörben, míg a metán körülbelül 8 évig. Tehát ha most csökkentjük

mindkettőt, akkor a metánkibocsátás csökkentése már egy évtizeden belül észlelhető eredményt mutat, a széndioxid pedig hosszú távon jelent komoly eredményt. A széndioxid kibocsátást csökkentő módszerek mai tudásunk szerint drágák és nehezen kivitelezhetőek, míg a metán kibocsátása az állati eredetű élelmiszerek csökkentésével gyorsan és hatalmas mértékben javítja a globális krízishelyzetet.

„Az ember okozta metán kibocsátás legnagyobb forrása az állattartás."

Dr Kirk Smith, Kaliforniai Egyetem

A széndioxid és a metán után a harmadik legerősebb melegítő hatású ember által kibocsátott üvegházhatású gáz az ózon. Az ózon és a metán együttesen komolyabb faktorai a globális felmelegedésnek, mint a széndioxid. Összegezve kiteszik az üvegházhatású gázok 37%-át. Emellett az állattenyésztés felelős a dinitrogén-oxid kibocsátás 67%-áért, melynek 296-szor akkora a melegítő képesség, mint a szén-dioxidnak.

A pernye (vagy feketeszén) hatása a globális felmelegedésre sokkal nagyobb, mint korábban gondolták. Az állattartás ebbe ott lép be, hogy egyre több és több földterületet igényel a legeltetés és a takarmányterjesztés miatt. Az 1996-2006 között felégetett Amazonas menti esőerdő **80%-át** marhalegelőnek használták fel. Az égés során a légkörbe jutott irdatlan mennyiségű pernye hosszú utat tesz meg és különböző helyeken rakódik le. Amikor például a sarki területeken még megmaradt hóra rakódik le, sötét színe miatt az olvadást fokozza, s mivel hosszan ott marad a felszínen, rendkívül erősen befolyásolja az olvadást. A kutatók kapcsolatot találtak Dél-Amerika állattartó ágazata és az Antarktisz olvadása között. A pernye jelentős része az erdőégetésből fakad. A felégetett erdők pedig nem csak égetésükkel járulnak hozzá a klímaváltozáshoz, hanem azzal is, hogy pusztulásukkal kiesik hatalmas mennyiségű széndioxid-elnyelő kapacitás.

„Az Antarktisz félszigeten talált pernye 60%-a a brazíliai erdőégetésből származik."

Dr Heitor Evangelista, tanszékvezető helyettes a Rio de Janeiro-i Egyetemen

A vegán életmód hatását az éghajlatra a német FoodWatch 2008-ban kiadott becslései szerint lehet talán a legszemléletesebben bemutatni. Egy vegyes táplálkozású ember egy év alatt étkezésével annyi szenet juttat a légkörbe, mint egy középkategóriájú autó vezetése 4758 km-en keresztül. A vegán étrend szénkibocsátása ezzel szemben ugyanannak az autónak csupán 629 km-en való vezetésével egyenlő. Eszerint a vegán étrendre való áttérés 87%-kal csökkenti a szénkibocsátást. Ezzel jóval nagyobb megtakarítást érhetünk el, mintha csak helyi élelmiszereket vásárolnánk. Az utóbbi állításhoz már Christopher L. Weber számításai vezetnek el minket, aki azt találta, hogy az élelmiszeripar által kibocsátott szén 80%-a az előállításból származik, tehát nem a szállításból. Weber professzor szerint egy átlagos amerikai háztartás táplálkozásával évente 8 tonna üvegházhatású gázt termel. Ha teljesen helyi élelmiszerre állnak át, akkor 4-5%-kal csökkentik ezt a mennyiséget. Ha teljesen növényi étrendre térnek át, azzal kb 60%-kal csökkentik. S mindehhez tegyük hozzá, hogy ezeket még a FAO becslések alapján számították ki, ahol 18%-ra becsülték az állattartó ágazat

hozzájárulását az éghajlatváltozáshoz, ám a World Watch jelentése óta tudjuk, hogy ez a 18% valójában legalább 51%.

Mi történne, ha mindenki vegánná válna? Joop Oude Lohuis, a Hollandiai Környezetvizsgáló Hivatal osztályvezetője szerint ebben az esetben az éghajlatváltozással kapcsolatos céljaink 80%-ban megvalósulnának 2050-re. Nem mellékes az sem, hogy az eddig állattartásra használt területek egy jelentős részén újra erdők fejlődhetnének ki, újra teret engedve a természetes élővilágnak, újra jelentős szénelnyelőként működve, visszafogva a talajeróziót és szebbé téve ezt a bolygót.

Klímaváltozás, vízhiány, vízszennyezés, fajok tömeges eltűnése, talajerózió, levegőszennyezés – mindezek tagadhatatlanul és szorosan kapcsolódnak az állattartáshoz.

„*A húsfogyasztásunk csökkentése talán a leghatékonyabb dolog, amit az egyén megtehet a globális felmelegedés ellen*”

Dale Jamiesen PhD, a New Yorki Egyetem környezettani tanszék igazgatója

Források:

2006-os FAO jelentés: www.fao.org/newsroom/en/news/2006/1000448/index.html
Magyarul: www. globalisfelmelegedes.info/haszonallattartas-hosszu-arnyeka

2009-es World Watch jelentés: www.worldwatch.org/ww/livestock
Magyarul: www.globalisfelmelegedes.info/vilagbankjelentes

2010-es ENSZ (UNEP) jelentés magyarul: www.globalisfelmelegedes.info/ensz-javaslat-husmentes-etrend

6.Állatok a tányéron

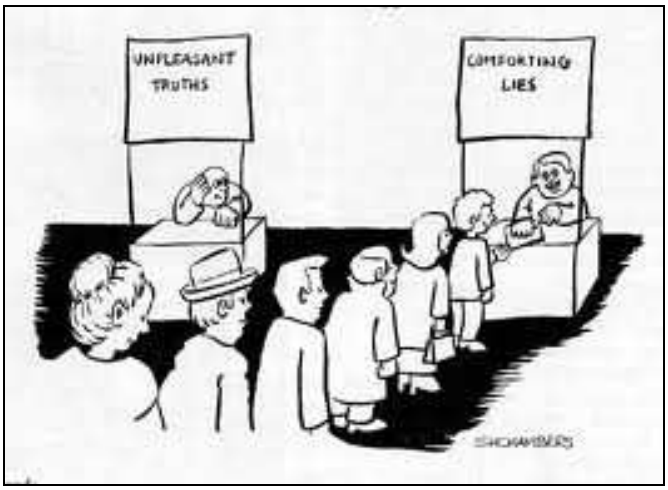

„kellemetlen igazság” – „vigasztaló hazugság”

Ha elolvasod ezt a fejezetet, az olyan, mintha beállnál a bal oldali sorba. Igyekezni fogok úgy írni, hogy az a lehető legkevesebb fájdalommal járjon, hiszen ha már a kezedben van ez a könyv, az azt jelenti, hogy nagyon szereted az állatokat. Felvállalod a sokak szemében nevetséges „állatvédő” címkét. Ez már önmagában nagydolog. De tudnod is kell, mi ellen küzdesz. S a 7. fejezetben azt is bőséges tényanyaggal fogom alátámasztani, hogy minderre az emberiségnek valójában semmi szüksége nincs. Nem kell így lennie.
…és a következő pillanatban Neo már nyúlt is a Morfeus másik kezében várakozó piros piruláért.

A kettős mérce

Képzelj magad elé egy fekete-fehér foltos pár hetes bocit. Majd mellé képzelj el egy fekete-fehér foltos pár hetes kutyust!

Egyiküket a jelenlegi jogrendszer szerint el szabad venni az anyukája mellől születésének napján, a másikat csak 6 vagy 8 hetesen. Az egyiket szabad akkora helyen tartani, hogy egy lépést se tudjon tenni, a másikat nem. Az egyiket meg szabad ölni akár kölyökként is, a másikat nem. Mi lehet olyan hatalmas különbség közöttük, ami indokolja ezt a jelentős morális különbségtételt?

Erre a legprimitívebb válasz az szokott lenni, hogy az ott a bal oldalon: „arra való", vagy „azért van". Ennél kicsivel kifinomultabb válasz szokott lenni az, hogy az egyik egy „haszonállat" a másik egy „társállat". Haszonállat és társállat. Egy kategóriarendszer, amit jó eséllyel mindannyian az általános iskolában hallottunk először. Mert ezt a gyerekeknek *meg kell tanítani*! Mert maguktól nem tudják. Mert ezt a különbséget mi alkottuk meg. Ez egy kitalált dolog. Holnaptól lehetne akár fordítva is. Szokták ugyan mondani, hogy az ember többnyire növényevőt fogyaszt és ragadozót tart társállatnak, de ez nem igazán állja meg a helyét. Bobek, egy barátom törpenyula, legalábbis határozottan tiltakozna az ellen, hogy őt ragadozónak tituláljuk. A kutya és a macska is tartható növényi koszton és a növényevő állatok is nagyon népszerű társállatok. Egyszóval ezek kitalált dolgok. Ennek a morális megkülönböztetésnek egyetlen valódi alapja van, és az az erőfölény.

Emberek vagyunk, tehát megtehetjük. De megtehetjük az ellenkezőjét is. Megtehetjük, hogy azt mondjuk: amit nem kívánnék a kutyámnak, azt nem teszem meg egy szarvasmarhával, hallal, tyúkkal vagy bármilyen más állattal sem.

„Sokan osztjuk meg életünket kutyákkal és macskákkal, akiket családtagként kezelünk. A vacsoraasztalon pedig olyan állatok testrészei illatoznak, akik valójában nem különböznek a családtagként kezelt állatoktól. Ha belegondolsz, ez elég különös. Többségünk egyet ért abban, hogy nem etikus szükségtelen szenvedést okozni. Tehát nem etikus dolog: szórakozásból, élvezetből vagy kényelemből szenvedést okozni másoknak. Elég bután hangzana, hogy ha ez a szabály úgy szólna: nem etikus szenvedést okozni az állatoknak, kivéve, ha az élvezetes vagy szórakoztató számunkra. Mégis az állatok használatának 99%-ára egyetlen indokunk: az élvezet. Ma, a 21. század hajnalán, már senki nem állíthatja, hogy húsra szükségünk van. Valójában, egyre több egészségügyi szakember állítja, az ellenkezőjét. A hús és tejtermékek fogyasztása káros az egészségre. Az állattenyésztés környezeti hatását tekintve egyszerűen egy ökológiai katasztrófa. (..) Az igazi okunk a húsfogyasztásra az, hogy szeretjük. Az igazi okunk az állatkertekre, vadászatra, cirkuszi állatszámokra, rodeókra (és még sorolhatnám) az, hogy élvezzük. Mindannyian azt állítjuk, hogy komolyan veszi az állatok védelmét, s hogy nem okozunk nekik szükségtelen szenvedést. Mégis napi szinten okozunk szenvedést az állatoknak csupa olyan szituációban, ahol erre semmi szükségünk nem lenne. Ezt nevezem én morális skizofréniának."

Gary L. Francione

Fogalmam sem volt…

Az ember kijárja az iskolákat, olvas könyvet, újságot, beszélget másokkal, s leélheti egész életét anélkül, hogy valaha is hallott volna arról, mi történik valójában a mezőgazdasági termelésben az állatokkal.

Az összes háborúnak és népirtásnak az emberiség írott történelmében eddig körülbelül 619 millió ember esett áldozatul. Jelenlegi életformánk mellett 5 nap alatt ölünk meg ennyi állatot.

Azt mindenki tudja, hogy a húshoz meg kell ölni az állatot. Azt nagyon kevesen tudják, hogy a tejhez és tojáshoz sem tapad kevesebb vér és szenvedés, mint a húshoz.

Számomra meglepetés volt értesülni arról, hogy a tehenekből nem dől csak úgy magától a tej. Nekik is, ahogy minden emlősnek, szülniük kell, attól indul be a tejtermelésük. Minden évben újra és újra szülniük kell, hogy „működjenek". Mesterségesen termékenyítik meg őket. A bikával sosem találkoztak. A bikától is mesterségesen veszik el a hímivarsejteket és a tehenekbe is mesterségesen juttatják bele – nem feltétlenül fájdalommentes eljárással. Az is meglepetés volt, hogy a tehenek ugyanúgy 9 hónapig terhesek, ahogy mi, emberek. De a legmegrázóbb mégis az volt, amikor megtudtam, hogy a 9 hónap terhesség után megszülető borjakat azonnal elveszik a mamájuktól. Nem csak a nagyüzemi tejgyárakban, ugyanígy a kicsi háztáji tejfarmokon is. Azonnal, amint megszületik. Hogyan történik ez? Kétféleképpen történhet. Az egyik, hogy kicibálják a tehenet a karámból és távollétében elviszik a borját, majd visszavezetik a tehenet, aki aztán bőghet, ahogy bőg is, keresheti, ahogy keresi is, de tenni már nem tud semmit. A másik, hogy bemennek, valahogy elkerítik, vagy lefogják, vagy lekötözik az anyatehenet és a szeme láttára kicibálják a borját. A borjak többsége a vágóhídra kerül és belőlük lesz a borjúhús (vagyis a gyros, a bécsi szelet, a borjús kutyatáp, és még sorolhatnám). A lány bocik egy részéből pedig természetesen tehenet nevelnek, de az anyjukat ők sem látják soha többé.

Mit szólna egy nő, ha elvennék tőle a kisbabáját? Mit szólnánk mi, ha elvennék tőlünk a kisbabánkat? Lehet erre azt mondani, hogy a tehenek nem emberek. Nem is azok. Egy ember és egy tehén sokban különbözik. A tehenek például nem beszélnek, nem írnak verseket, nem szereznek zenét, tv-t sem néznek. Fel sem lehet sorolni, mennyi mindenben különbözünk. De pont ezek az érzések, ezek a legalapvetőbb, legelemibb érzések, amiket itt a képen látsz, ezek azok, amiket mindannyian ismerünk. Ők is és mi is. Vagy legalábbis minden anya. Ehhez nem kell tudni beszélni vagy verset írni. Emlősöknél az anya a gyerekével akar lenni, a gyerek az anyjával. Ennek nem sok köz van az intelligenciához.

Az állatok jogát az élethez, szabadsághoz vagy az együttléthez a jelenlegi társadalom nem ismeri el. De ez nem jelenti azt, hogy nincs is.

Részlet Kath Clements: *Why vegan* című könyvéből: *„A tejipar valójában a marhahús ipar szerves része, lévén hogy a húsukért levágott marhák 80%-a a tejtermelő farmok melléktermé*ke. *Az évi egy borjút, amit a tehenek világra hoznak, többféleképpen is felhasználhatják. Nagyon fiatalon levághatják, s borjúhús lesz belőle, vagy felnevelhetik egy marhatelepen, hogy később marhahúsként vágják le, illetve a nőstény borjak egy részéből tejelő tehén, majd végül ugyancsak marhahús lesz.*

A természetellenes táplálás és a szelektív tenyésztés eredményeképpen egy tehén éves tejhozama 1983-ban átlagosan 5 000 liter volt, szemben a 1950-ben jegyzett 1 500 literrel. A későbbi adat, tehát az 5 000 liter több mint tízszerese annak a mennyiségnek, amire egy borjúnak szüksége lenne. Azzal, ha csupán békésen legelésznének a mezőn, nem lenne elérhető ilyen mértékű tejhozam, ráadásul a tehenek az általuk elfogyasztott fehérjének csupán egy tizedét alakítják tejjé. A teheneket éppen ezért szójából készült koncentrált fehérje száraztápon tartják a számukra természetes fűfélék helyett. Ez komoly anyagcserezavarokhoz vezet. A teheneknek rendszerint állandó hasmenéstől és komoly fájdalmakkal járó savtúltengéstől szenvednek egész életük során.

A teheneket minden évben művi úton (inszeminációval) termékenyítik meg, illetve a módosabb gazdák embrió transzplantációval. A vemhesség 9 hónapig tart, s ebből 7 hónapon át a tehenet fejik is. Ez irdatlan fizikai megterhelést jelent a tehenek szervezetének.

Amikor borját a világra hozza. pár órán belül elveszik tőle. Az elszakítás után a tehenek napokig gyászolják a borjaikat. Az elkeseredett tehénbőgés megszokott hang a tejüzemek környékén élőknek. Miután a borjakat elviszik, fejőgépeket csatlakoztatnak a tehenekre, hogy serkentsék és fenntartsák a tejtermelés. A gépre naponta kétszer kapcsolják rá őket. Egy borjú ennél nyilván sokkal gyakrabban szopna. Ilyen körülmények között a tőgyek begyulladása elkerülhetetlen.

Az, hogy minderről a közvélemény látványosan nem vesz tudomást, nagyrészt a modern reklámiparnak köszönhető, ugyanakkor annak is, hogy hajlamosak vagyunk a dolgokat olyannak látni, amilyennek szeretnénk őket. Sokkalta kényelmesebb hinni egy boldog farmban, ahol az elégedett tehénkék másra sem vágynak, mint hogy nekünk adják a tejüket."

A könyv a kilencvenes évek elején született, ezért bárki felvethetné, hogy azóta sok minden változott. Az alábbi idézet forrása viszont egy alig egy éve kiadott amerikai könyv, ami a tejiparról szóló fejezetében az összes fent összegzett információt megerősíti.

Részlet Melanie Joy: „*Why we love dogs, eat pigs and wear cows"* című könyvéből: „*A tehenek természetükből fakadóan szorosan kötődnek az utódaikhoz, féltve őrzik őket a születéstől kezdve egy teljes éven át, ha lehetőségük van rá. A tejüzemekben azonban a borjakat pár órán belül elveszik az anyjuktól, hogy a tej emberi felhasználásra kerülhessen. Bevett gyakorlat, hogy a frissen született borjakat elrángatják anyjuk mellől a tehenek hisztérikus bömbölése közepette. Más helyeken a tehenek kitöréseit megelőzendő szülés után elszállítják az anyaállatot, hogy zavartalanul vehessék ki a borjat az elletőből. Ahogy az ember anya, a szarvasmarha is őrjöngő, kétségbeesett és mindenre elszánt, ha nem találja a kicsinyét. napokig bőgnek, tombolva keresik a borjaikat. Ilyenkor nem ritkán nekimennek a tejüzemek dolgozóinak, rúgnak és harapnak. Sőt, olykor az is megtörténik, hogy egy-egy tehén kitör a boxából és borja keresésére indul*"

A szerző kutatásai során számos állatokkal dolgozó mezőgazdasági dolgozóval készített interjút, ezért azt hiszem, beszámolóját nem egy állatvédő szentimentális képzeteinek kell tekintetnünk, hanem reális, hiteles leírásnak.

S ekkor még mindig mondhatná bárki, hogy ez itthon nem így megy. Pontosan ezért látogattam el néhány magyar tejgazdaságba, melyek termékeiket háztáji címkével árulják a

hűtőkocsikból, melyek oldalán édes rajzolt bocik „mosolyognak”. Fotókat nem engedtek készíteni, s ezt az állatgondozóval készített párbeszédet is csak azzal a feltétellel idézhetem, hogy nem nevezem meg a céget:

BA: Maguknál mennyi ideig élnek a tehenek?
XY: 9-10 évig.
BA: Utána vágóhídra kerülnek?
XY: Igen, persze, hát hova máshova?
BA: Milyen gyakran kell megtermékenyíteni őket?
XY: Minden évben.
BA: Művileg?
XY: Inszeminációval.
BA: Igaz, hogy vemhesen is fejik őket?
XY: Hát, különben nem nagyon érné meg.
BA: Hány nap után veszik el a borjat az anya mellől?
XY: Hogy hogy hány nap? Azonnal.
BA: És nem ellenkeznek?
XY: Kik?
BA: Hát a tehenek.
XY: Ja, azok? Bőgnek, persze. Egy pár napig. Aztán elhallgatnak.
BA: ---

„Sok vágóhídon jártam, de a legszörnyűbb hang, amit valaha hallottam, egy tehén üvöltése volt, akitől elvették a borját.” Gary Yourofsky, aktivista

Nem csak a tejtermékekkel van gond. A tojásgyárakban a tojók hihetetlen zsúfoltságban élnek, gyakorlatilag mozdulni sem tudnak. A csőrüket sok helyen már növendék korukban levágják vagy leégetik, hogy ne tudják egymást halálra csipkedni. A csőrcsonkolás nem olyan, mintha valakinek a körmét vágnák le. Sokkal inkább ahhoz hasonlítható, mintha valakinek egy ujj percét vágnák vagy égetnék le, hiszen a csőrük telis-tele van idegvégződésekkel.

A kiscsibék – akikből a tojók lesznek majd - még annyit sem látnak az anyjukból, mint a bocik. Keltetőgépekben születnek meg. Ám a legrosszabb még csak most következik. Ahhoz, hogy a tojásipar működjön, csak tojókra van szükség. Hiába veszi az ember a drága bio vagy a háztáji tojást, a fiúcsirkék a tojótartás módjától teljesen függetlenül: feleslegesek. Ahogy a természetben mindig, a madaraknál is az utódok nagyjából fele fiú, fele lány. A lányokból tojó lesz vagy csirkehús, ez egyértelmű. De mi történik a fiú csibékkel?

A fiú csibék túlnyomó többségére nincs szükség. Felesleges lenne őket életben tartani. Ezért megölik őket, amint lehet. Vagy élve kerülnek a futószalagról a darálóba, vagy gázzal ölik meg, vagy egyszerűen csak bedobálják őket egy nagy zsákba, vagy dobozba és megvárják, míg agyonnyomják egymást, vagy megfulladnak.

Halászat

A halászatot külön elő kell vennünk két okból is. Egyrészt mivel a halak egy részét élővizekben ejtik foglyul, ellenlábasaink nem mulasztják el felvetni: a halak teljes életet éltek és a vadonban teljesen elfogadott halálnemnek tekinthető, ha egy nagyobb állat megvacsorálja Mr vagy Miss Halat. Másrészt pedig azért kell külön beszélnünk a halakról, mert nem olyan magától értetődő sajnálni olyan állatokat, akik többnyire egyáltalán nem kommunikálnak velünk, még csak szépen sem néznek, és a francnak van kedve simogatni őket. Azonban függetlenül attól, hogy mi aranyosnak látjuk-e őket, vagy sem: a halak ugyanúgy érző, vagyis szenvedni képes állatok, mint egy macska vagy egy malac. Semmilyen élőlény vízbefojtását nem tartanánk szelíd cselekedetnek, márpedig a halakkal pontosan ugyanez történik, amikor hatalmas hálókkal tömegestül kiemelik őket a vízből. Dacára annak, hogy nem dorombol, és nem dörgölőzik, fájdalmat ugyanúgy érez, mint te vagy én. Szenved, csak mondani nem tudja. Fullad, mikor kiveszik a vízből, mintha minket nyomna valaki a víz alá, csak ordítani nem tud.

Számos izgalmas és értékes kutatás látott napvilágot a halak emlékező-, tájékozódási-, és kommunikációs-képességéről. Egyáltalán nem etikus, de jelen esetben említést érdemlő kutatásokban azt találták, hogy akár csak az ember, fájdalom hatására a halak is endorfin nevű neurotranszmittereket termelnek, melyek a belső fájdalomcsillapítást intézik a szervezetben. (Az egyik legmagasabb értéke ezeknek például akkor mérhető, amikor egy nő szül.) Ezen kívül napvilágra kerültek olyan kutatási adatok is, hogy a halak – az emberhez hasonlóan – poszt-traumatikus stressz reakciót adnak korábbi fájdalomingerek hatására. Mindez azt bizonyítja, hogy a fájdalom halak esetében ugyanúgy fájdalom, mint egy emlősállat, mint egy ember esetében.

Az óceánok és tengerek túlhalászása az egyik legdurvább dolog, amit az emberiség az ökológiai egyensúly ellen elkövetett. A nagy merítőhálók szó szerint kisöprik az óceánok fenekét, a hihetetlenül gazdag élővilágot, a sok ezer egymásra épülő életformát. Olyan ez, mintha a Louvre teljes gyűjteményét dobnánk ki az ablakon. A halászat felelős a halfajták 70%-ának kipusztulásáért. Kincseket pusztítottunk el és a teljes ökológiai egyensúlyt felborítottuk. Emellett a halászat rendkívül kőolaj igényes iparág. Számítása válogatja, de a tengerekből zsákmányolt élelmiszer kőolajigénye akár 100-szorosa is lehet a növénytermesztésnek.

A halak a szupermarketekben 2 helyről származhatnak: halfarmokról vagy élő vizekből. Az élővízből kifogott halakkal már csak nincs baj, nem? – kérdezik gyakran. Mert az mégiscsak szabadon élt, ameddig tudott és hát, lássuk be az élet rendje mégis csak az, hogy a nagyobb hal megeszi a kisebbet és az már igazán mindegy, hogy most egy nagy hal vagy egy ember eszi meg… Nem, egészen biztos vagyok benne, hogy nem ugyanaz a halálnem egy másik ragadozó által ott a helyszínen elfogyasztva lenni és egy halászhálóba akadni, vergődni, majd amikor kiemelik a hálót, szép lassan, összenyomódva fulladni meg. Képzeljük el, hogy néz ki, amikor egy természetben élő ragadozó elkap egy halat és hogy néz ki, amikor az ember halászik.

A vontatóhálós halászok évente több alkalommal gyakorlatilag legyalulják az óceánok fenekét, a teljese flórát és faunát kipusztítva hatalmas területeken. A fix hálós halászok egy hatalmas, de alig látható hálót eresztenek le, majd húznak fel, s miután kiválogatták az értékesebb halakat, visszadobják a hálót a benne maradt halakkal együtt, sorsukra hagyva őket. Egy harmadik módszer, hogy 100 km-es távon 3000 horoggal nyársalják fel a halakat, s lassan emelik ki a vízből, így az állatok haláltusája órákon át tart. A halászhálók a halak mellett rengeteg vízimadarat ejtenek foglyul és ölnek meg, olyan fajokat is beleértve, mint az albatroszok, alkák, búvármadarak és vadkacsák.

*"Ha jelen helyzetben a partra vinnénk az összes halászhajót, a halászat akkor sem állna le. Az Európai Unió által készített felmérés szerint évente átlag mintegy 25ezer (!!) halászhálót hagynak el a halászok. A legnagyobb károkat a mélyebb vizekre engedett eresztőhálók okozzák, mivel a mély vizekben gyengébb már a hullámzás, és így éveken keresztül ott ölheti meg a halakat ez a csapda. És sajnos ezeknek a hálóknak nem csak a halak esnek áldozatául. Vízimadarak, tengeri emlősök ugyanolyan könnyen eshetnek csapdába. A hálóba gabalyodott döglődő, vagy akár már elpusztult hal odacsalja a ragadozó halakat, madarakat, melyek aztán szintén csapdába esnek" (*halaszat.blog.hu*)*

A halfarmok ezzel szemben látszólag kímélik a környezetet, hiszen ott nem a tengerből fogják ki a halat, hanem maguk nevelik. Valójában viszont ahhoz, hogy ezeket a halakat etessük, megint a tengerek irtózatos méreteket öltő kifosztása vezethet csak el. A nagyobb halak kisebb halakat esznek és ezeket is ki kell fogni valakinek. Úgy becsülik, hogy egy kiló halfarmon „termelt" halhúshoz 5 kiló tengeri élővilágot kellett elpusztítani. Tonhal esetében ez a szám a 25 kg-t is elérheti.

Peter Stevenson (a CWIF állatvédelmi szervezet tanácsadója) nyilatkozta: „Az európai tenyésztett halak nagy része durván intenzíven van tartva. Ez a fajta haltenyésztés jelentősen hozzájárul az állatok szenvedéséhez. Elég sok esetben a halak túlzsúfolt tartályokban vagy elkerített hálók között vannak tartva. A túlzsúfoltság könnyen okoz a halaknál különböző testi eldeformálódást, gerincferdülést, eltorzuló fejformát, és az uszonyuk is gyakran szenved sérülést. Továbbá a lazacok ketrecekben történő tartása jelentősen korlátozza a természetben megszokott hosszú távú úszásaikat." Egy 2011. év végi felmérés szerint jelenleg 137 tonhalfarm üzemel Japán szerte. a fiatal tonhalak az utóbbi időben jelentősen túl lettek halászva, hogy később farmokon hizlalják fel őket. (halaszat.blog.hu)

Egy évi 300 tonnát eladó halfarm ugyanannyi szennyvizet termel, mint egy 100 000 fős település, s ebben a szennyvízben nagy arányban vannak jelen olyan vegyi anyagok, melyekkel a túlzsúfolt farmokon a tömeges megbetegedést előzik meg. A halfarmok vegyszerhasználata jelentős: antibiotikumok, növekedési hormonok, génmanipulált táp – a szokásos koktél. Akárcsak a húsiparban, tejiparban, tojásiparban. A kereskedelmi halászatban kifogott halak 40%-át pedig nagyüzemi állatok hízlalására használják fel.

A „tengerek réme": *"Évente mintegy 100 millió cápa esik az ember áldozatául. Túléltek 400millió évet, és most lehet, hogy az emberiség 50 év alatt kiirtja őket. Nyugat-Ausztrália évente mintegy 30 tonna cápauszonyt exportál évente Ázsiába, kilóját nagyjából 10-20 dolláros áron. "* - Mielőtt azt gondolnánk az ilyesmi csak a távol keletiek bűne: - "*Az Európai Unió a világ legnagyobb cápauszony exportőre. A világ teljes cápauszony forgalmazásának 17%-áért felelős."* (halaszat.blog.hu)

Állatjóléti mozgalmak

A legtöbb ember, amikor ipari állatkínzásról hall, azt válaszolja: „*Hát igen, ez tényleg szörnyű. Humánusabban kellene ezt csinálni, úgy hogy az állatok a lehető legkevesebbet szenvedjenek*.” Nem akarnak változtatni a szokásaikon. „*Oldják meg a farmerek! Csinálják úgy ezt az egészet úgy, hogy az ne fájjon az állatoknak!*” Bármit, csak nekik ne kelljen változtatniuk az életformájukon. Ezt az emberi gyengeséget vagy lustaságot lovagolják meg a bio, háztáji és szabadtartásos termékek gyártói és forgalmazói. Az ottani napi rutin is olyasmi, amit azonnal feljelentenénk, ha egy kutyával vagy egy macskával történne. Meglehet, hogy itt-ott kevésbé rossz, de éppen csak valamivel kevésbé. Ezekben az alternatív gazdaságokban az állatokat ugyanúgy tárgyként kezelik, mint a nagyüzemekben. Ugyanaz a biznisz. A cél a profit, az eszköz az állat. Úgy tartják őket, ahogy az gazdaságos, azzal etetik, amivel a legolcsóbb és akkor ölik meg őket, amikor a legjobban megéri. A bio, háztáji és szabadtartásos címke csak az embert szolgálja. A termelőnek is jó, mert többet kérhet érte, nekünk is jó, mert abban az illúzióban ringathatjuk magunkat, hogy ezek az állatok boldogan éltek, míg meg nem haltak. Csak éppen az állatoknak nem lett igazából jobb.

Sok éven át voltam önkéntes egy a haszonállatokkal való emberséges bánásmódért küzdő egyesületben. Sok értékes ismeretséget köszönhetek ezeknek az éveknek és jó adag tapasztalatot. Aláírásokat gyűjtöttünk, birkajelmezbe bújva demonstráltunk, cikkeket fordítottunk a magazinba és a honlapra, adatokat gyűjtöttünk, standoltunk a különböző nyári fesztiválokon. Állatjóléti önkéntes csapatban dolgozni jó érzés. De hogy ezekben az években ténylegesen segítettünk-e bármit is az állatok helyzetén, arról nincs adat.

Van viszont egy rendkívül alapos tanulmány Gary L Francione *Animals as persons* című könyvében, ami 3 állatjóléti kampányt vesz közelebbről szemügyre és nagyon tisztán levezeti, miért és mennyire nem működtek a látszólagos sikerek ellenére. Szabályozások változtak. Megállapodások kerültek aláírásra. Politikusok tűntek fel jobb színben. Összegek cseréltek gazdát. Állatvédők ünnepeltek. Látszólag előbbre léptünk. Ám valójában csak még több állat esik áldozatul az emberi önzésnek.

Utópisztikus álomképek: olyan tej-, és tojásfarmok, ahol az állatok szabadon és vígan tesznek-vesznek a napfényes mezőkön és udvarokban, örömmel és hálásan adják az embereknek a tojást és tejet, majd mikor eljött az idő, szépen szelíden meghalnak maguktól, hogy az asztalokra hús kerülhessen. Nem azért küzdenek ezért a kétes értékű álomképért az állatjóléti aktivisták, mert ők maguk helyesnek tartják az állatok elfogyasztását. Többségükben az állatjóléti aktivisták maguk vegetáriánusok, sőt, sokan közülük vegánok. Azért néz ki így a célként megfestett utópia, mert nem hisznek benne, hogy az emberiség le tudna mondani az állati eredetű termékekről. Ha pedig már úgyis rabszolgaságban kell az állatokat tartani, akkor legalább próbáljuk minél kevésbé szörnyű körülmények között. Logikus. Például nagyobb ketrecekben. Például rövidebb távú kamionos és tengeri szállításokkal (a vágóhídra). Nem tudok haragudni az állatjóléti aktivistákra, mert tudom, hogy jót akarnak. De sajnos tény, ami tény: az állatok használatát humánusabbá tévő törvényekkel végső soron csak fenntartani segítenek egy erkölcsileg tarthatatlan helyzetet. Mert ezek a nehezen kiharcolt törvények az állatok életét nem teszik lényegesen könnyebbé, viszont remek pajzsot jelentenek a gazdáknak az állatvédők támadásaival szemben, és remek pajzsot a mindennapi vásárlóknak a saját lelkiismeretükkel szemben.

Az állatjogi megközelítés – szemben az állatjóléti megközelítéssel - sokkal jobban bízik az emberekben, hisz a változásban. Állatjogi aktivistaként megtanultam, hogy bízni kell a jövőben, és hogy erősnek kell lenni, mert rajtunk is múlik a változás. Te és a sok-sok többi vegán felelősek vagytok azért, hogy egyre több és több embert ráébresszetek arra, hogy mi történik körülöttük és általuk és főleg arra, hogy ennek egyáltalán nem szükségszerű így lennie. Mindenki képes változni. Sokan ilyenkor a szüleikre gondolnak, vagy a szomszédra, akik húst hússal esznek és tökéletesen közömbösek az állatok szenvedése iránt. De számtalan történetet mesélhetnék emberekről, akik valódi pálfordulásokat éltek meg. Elvégre mind vegyes táplálkozású családokba születtünk, mind vakok voltunk arra, amit ma már látunk és értünk. Miért ne változna meg ugyanígy bárki más? Miért lennénk mi jobbak, mint bárki más? Minden emberben ott él az empátia és a következetes gondolkodás képessége. Mindenki fel tud ébredni. Csak addig tartod lehetetlennek, amíg magad nem tapasztaltad meg.

A Temple Grandin nevével összekapcsolódó humánus vágóhidak azért születtek, hogy megnyugtassák az embereket, elaltassák ébredező tiltakozásukat a szükségtelen gyilkolás ellen. A humánus vágóhíd ugyanolyan fából vaskarika, mint a humánus nemi erőszak, a humánus rabszolgatartás, a humánus gyilkosság. Az olyan fogalmak, melyeknek elválaszthatatlan, inherens része az erőszak: soha nem lesznek humánusak, vagy, ahogy az állatjóléti szervezetek címkézik sokszor: cruelty-free, azaz kegyetlenségtől mentesek. Az is egy komoly problémánk ezzel kapcsolatban, hogy amíg a közvéleményt és az erőforrásokat az állatok kihasználásának humánus módozatai kötik le, addig elég furcsán néz ki, hogy mások az állatok használata ellen kampányolnak. A szemlélő nyugodtan felteheti a kérdést: Miért ne használjunk állatokat, ha van rá humánus megoldás? A valódi nagy kérdés viszont ez: miért is használjunk állatokat, ha nincs is rá szükségünk?

Az, hogy maguk az állatvédők is a humánus állathasználattal vannak elfoglalva, azt az érzetet kelti, hogy állati eredetű élelmiszerre, ruhákra és hasonlókra igenis szükségünk van. Hiszen még maguk az állatvédők sem mondják, hogy nem. Tehát ezek a kampányok nem csak hamis illúziókba ringatják a közvéleményt, de kifejezetten ártanak is az állatoknak sajnos.

„*Az állatjóléti reformok nem működnek és a gazdasági tényezők miatt nem is tudnának működni. Történelmi bizonyítékaink vannak arra, hogy a korábbi állatjóléti reformok pusztán annyit érnek el, hogy kényelembe helyezik a nyilvánosságot az állatok kizsákmányolásával kapcsolatban*” Gary L. Francione

Nem azért folytatnak embertársaink borzalmas tevékenységeket a laborokban, farmokon, cirkuszokban, mert ez a hobbijuk. Pénzért csinálják. Pontosan addig fogják csinálni, amíg elegen fizetnek érte. Ahol van vásárlói igény, ott mindig lesz, aki pénzért megadja az embereknek, amire vágynak. Likvidálhatunk akár minden létező bérgyilkost, nem fog csökkenni a gyilkosságok száma. Lesznek, akik átveszik a helyüket, amíg van, aki fizet érte. A valódi bűnös – aki fizet érte - az átlagember, az utcai járókelő, a szomszédod, a barátod, a rokonod, te magad. Amíg igény van rá, addig az állathasználat folytatódni fog. Társadalmunkban az orránál fogva vezetett hétköznapi vásárlóról gondolnánk legutoljára, hogy hatalma van, de valójában ő irányítja a rendszert. Ő a probléma oka, de ő a megoldás kulcsa is.

Levél egy vegán világból

„Kedves barátok és aktivista társak!

Manapság az állatvédő szervezetek többsége aktívan propagálja, támogatja, sőt, díjazza az úgy nevezett humánus állati termékeket és humánus állattartást. Három olyan valakiről írok most, akiken ezek az állatjóléti reformok „segítettek”. Az ipar így nevezi őket: 6-os, 35-ös és 67595-ös termelési egység. Az állatbarát vásárlók úgy ismerik őket, mint bio tej, rózsaszín borjúhús, szabadtartásos tojás. Egymás számára ők: anya, gyermek, testvér, barát. Önmaguk számára egyszerűen csak azok, amik mi is vagyunk: öntudattal rendelkező, érzelmekkel, félelmekkel, emlékekkel teli valakik, akik minden kétségen felül: élni akarnak.

A 6-os számú termelési egység. Most lett először anya. Magán kívül van a kétségbeesésétől. A borja eltűnt. Fel-alá járkál a kifutóban, fújtat és bömböl, hívja a kölykét, a legrosszabbtól fél – és az be is következett.
Egyike ő annak a több ezer nősténynek, akik egy bio tejfarmon születtek. Egész életében egyik gyermekét veszti el a másik után és gyászolja majd bőgve. Terhesség és veszteség váltja egymást az életében, miközben őt fejik szakadatlanul. Az anyaságból csak egyetlen érzést ismerhet: a veszteséget.
Még egészen fiatal, amikor a tejtermelése csökkenni kezd, teste-lelke megtörik, s egy iszonytató mészárszékre viszik a többi „elhasznált”, megtört, gyászoló anyával együtt. Ő az arc a biotej mögött.
35-ös számú termelési egység. Két napos borjú. A köldökzsinór még ott lóg rajta, a szőre nyálkás a szüléstől, látása még homályos, lábai reszketegek. Szánalmasan sír az anyja után, de senki nem felel. Rövid kis életét árvaként éli le, az anyai szeretet helyett csak a reménytelen sóvárgást, az érzelmi kötelék helyett csak annak hiányát ismerheti. Az emlék az anyjáról, annak hangjáról, szagáról hamar elhalványul, s ami megmarad, az csak a csillapíthatatlan vágyódás a melege után.
Négy hónaposan őt és az összes többi borjút felpakolják egy teherautóra és a vágóhídra szállítják. Miközben berángatják a mészárszékre, még mindig az anyját hívja. Különösen ott, azokban a percekben, amikor rettenetes képek, szagok és hangok közepette, amikor megérzi maga körül a halált. A vigasz és védelem iránti elkeseredett vágyódásában ő is, ahogy a legtöbb kisborjú, szopni próbál annak az ujjából, aki őt a következő pillanatban megöli. Ő az arc a rózsaszín borjúhús mögött.
67595-ös termelési egység. Egyike annak a 80 000 madárnak, akik egy családi vállalkozásként működtetett szabadtartásos tojásfarmon élnek. Soha nem látta a napot, soha nem érezte a füvet a lába alatt és soha nem ismerte az anyját. Szemeit égeti az ammónia bűze, csupasz bőre tele horzsolásokkal, csontjai törékenyek a folyamatos tojástermeléstől, csonkolt csőre lüktet a fájdalomtól. Kimerült, legyengült és megtört. Egész nap idegesen csipked egy képzeletbeli ellenfelet, köszönhetően az egész életen át tartó bezártságnak. Két éves és élete a végéhez közelít. Tojáshozama lecsökkent és hamarosan a lehető legolcsóbb módon ölik le: elgázosítják 79 999 társával együtt. Három teljes munkanapon keresztül tart, míg végeznek velük. Két hosszú napon át hallani fogja a hangját és érezni a szagát annak, ahogyan a

többieket ölik a gázdobokban az ő csűrje mellett. A harmadik napon sorra kerül ő is. Lábainál fogva életében először kiviszik a levegőre.
Ahogyan mind a 80 000 „elhasznált" tyúk, ahogy étvágyunk évi 55 milliárd áldozata, ő is küzdeni fog szánalmas kis életéért – az egyetlentől, ami volt neki. Ő az arc a szabadtartásos tojás mögött.
Őket segítettük mi, állatvédők a humánus állattartási gyakorlatok kifejlesztésével és propagálásával. Arra bíztattuk a fogyasztókat, hogy vásárolják ezeket a termékeket. Emberséges bánásmódnak neveztük el, noha egészen biztos, hogy egyikünk sem nevezné emberségesnek, ha történetesen vele tennék ezt. Együttérző és etikus haszonállattartás nem létezik. Az egyetlen etikus és emberséges alternatíva a vegán életmód.
Miért vagyunk olyan kevesen, akik kimondjuk az igazat? Sokan erre azzal válaszolnak, hogy az emberiség még nem áll készen a változásra, vagy hogy a világ sohasem lesz vegán. De ez nem egy tény, pusztán egy vélemény, ami félelemből fakad. Félelem a cselekvéstől, az akarat kudarca, önpusztító attitűd és végső soron: önbeteljesítő jóslat.
Az igazság az, hogy a világ képes változni, ahogyan számtalanszor változtak már meg olyan dolgok, melyekről ez korábban elképzelhetetlen volt. Az igazság az, hogy a világ meg fog változni, ha azért dolgozunk, hogy elősegítsük ezt a változást. Nem fog változni, ha arra buzdítjuk, hogy maradjon ugyanolyan. Meg fog változni, ha mindannyian kimondjuk az igazat: hogy nem létezik emberséges haszonállattartás, hogy a haszonállattartás egy ökológiai katasztrófa, hogy az állatok ugyanúgy személyek, mint te vagy én, s ugyanúgy elidegeníthetetlen joguk van az élethez és a szabadsághoz, mint bármelyikünknek s hogy vegánnak lenni nem csupán egy választható életforma, hanem a minimum, amit meg kell tennünk értük. Többre vagyunk képesek. Sőt, kötelességünk többet tenni.
Gyere el hozzánk és nézd meg a saját szemeddel, mi minden elérhető, ha egy kis csapat vegán aktivista összefog és minden idejét a vegán oktatásnak szenteli.

Joanna Lucas, Peaceful Praire Sanctuary"

A fordításom alapjául szolgáló szöveg itt olvasható: www.peacefulprairie.org/letter.html
Ha el nem is tudunk most épp utazni hozzájuk, nézzünk körül a honlapjukon: www.peacefulprairie.org

A magyar állatvédelmi törvény szerint *állatkínzásnak minősül az állat szükségtelen, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, bánásmód, valamint szükségleteinek olyan mértékű korlátozása, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okozhat.* Kérdés, ki mit tart szükségesnek? Szüksége van-e az embereknek a libamájra? Természetesen nincs. Ám ugyanígy semmi szükségünk semmi féle állati eredetű termékre. Ezt támasztja alá mindennapi életével a sok ezer vegán szerte ezen a bolygón.

Vegán

Többször használtam már ezt a szót a könyvben, de még egyszer sem tisztáztam, mit jelent. A legelső definíció Donald Watsontól származik, aki 1944-ben megalapította az első hivatalos vegán társaságot Nagy-Britanniában:

„A vegán szó egy olyan életmódot jelöl, mely kizárja az állatvilág mindennemű kizsákmányolását, kizárja a kegyetlenséget velük szemben és az élet tiszteletét hirdeti. Az állati eredetű termékek kizárását jelenti és azok növényi eredetű termékekkel való helyettesítését."

Szinte biztos, hogy Téged is, ahogyan engem is: vegyes táplálkozásúnak neveltek. Azt tanultuk, hogy ez így normális. Nem túl jó érzés rájönni, hogy amit a szüleink és tanáraink etettek velünk – konkrét és átvitt értelemben egyaránt – az nem volt éppen a legjobb. De ha ezen a sokkon túltesszük magunkat, akkor rájövünk, hogy felelősek vagyunk a tetteinkért és azok következményeiért. Mivel szüksége valójában nincs rá, az ember maga dönthet arról, fogyaszt-e állati eredetű élelmiszert és egyéb termékeket vagy sem.

„Az állathasználat 99%-a csupán kényelemből, megszokásból vagy élvezetből történik."
Gary L. Francione

Vegánnak lenni azt jelenti, hogy az ember elutasítja az állatok saját céljainkra való használatát. Ez pedig azon az egyszerű tényen alapszik, hogy az állatok nem az emberekért léteznek. Ebből kifolyólag a vegán ember nem fogyaszt vagy használ olyan holmit vagy szolgáltatást, amihez állatokat használtak. Tehát nem eszik húst, tejterméket, tojást, mézet, vagy bármi mást, amit állatoktól vettek el. Nem használ vagy visel bőrt, gyapjút, selymet, toll és szőrme holmit. Nem jár állatkertbe, állatokat szerepeltető cirkuszba, vadászatra, horgászatra és hasonló helyekre. Nem használ olyan kozmetikumokat és tisztítószereket, amelyek állati eredetű összetevőket tartalmaznak és olyanokat sem, melyeket állatokon teszteltek. Végül, de nem utolsó sorban, amikor van választási lehetősége, kerüli az olyan gyógyszerek és egészségügyi eljárások igénybevételét, amit állatok használatával fejlesztettek ki.

Mindez első hallásra nehéznek vagy kivitelezhetetlennek tűnik. A vegán elvek betartására senki nem kényszeríti az embereket, mindenki a maga tempójában valósítja meg. A kulcsszó nem a lemondás, hanem a változtatás. A vegánok nem aszkéták, nem kenyéren és vízen élő szentek. Teljesen hétköznapi emberek, akik vették a fáradtságot, hogy újra gondolják régi szokásaikat és új szokásokra cseréljék azokat. Nekem például a tej-, és tojásmentes palacsinta recept megtalálása jelentett a maga idejében egy komoly előrelépést. Palacsinta nélkül nehéz lett volna elképzelnem a hátralévő életemet. S mit ad isten, a vegán palacsinta olcsóbb, könnyebb, a tészta tovább eláll és az íze szimplán tökéletes. Mindennek, amiről azt hiszed, le kell mondanod, megtalálod a vegán alternatíváját és a végén kiderül, hogy még jobb is.

Sajnos azt az egyet nem lehet kijelenteni, hogy minden esetben olcsóbb is. Sok esetben az, de nem mindig. Itt vannak például a növényi tejek. Isteni ízük van és százszor

egészségesebbek, de ha készen veszed meg őket, nem olcsók. A helyzet azonban folyamatosan javul, hiszen a nagyobb áruházláncok ma már rendszeresen akcióznak belőlük, s egyre több közönséges kis sarki élelmiszerboltban is ott figyelnek a polcon. Most, 2012 őszén, a fővárosban 500 forinttól kezdődik a növényi tejek literára és 200 forint körül mozog a növényi tejporok ára literre kiszámolva. Utóbbi már igazán nem olyan vészes, pláne ha hozzávesszük, hogy a vegán receptek jó része növényi tej nélkül oldja meg a dolgokat, tehát messze nem kell annyi tejet vennünk, mint amikor még nem vegán receptekből főztünk.

Ha drágábbak a növényi tejek, mint a tehéntej, az nem azért van, mert drágább előállítani. Az előállításuk olcsóbb, s jóval kevesebb környezetszennyezéssel jár, mint a tehéntejé. Sőt, ha hozzávesszük azt a pontosan fel nem mérhető költséget, amit a tehéntej fogyasztásának egészségügyi következményei jelentenek… hát, enyhén szólva „kész dili", hogy ma még mindig tehéntejet iszik a nagy többség. Szóval nem azért drágább, mert valóban drágább. Azért drágább, mert a tehéntejen óriási állami támogatás van. Ennyi. A te adódból, az én adómból, a szüleink adójából támogatja az állam a tejipart és a húsipart is, mint alapvető étkezési cikkeket. (Még abból az áfá-ból is, amit ennek a könyvnek a megvásárlásával kifizettél. Ezt nem lehet kikerülni.) Bízzunk benne, hogy a gyermekeink adójából már nem fogja. Bízzunk benne és tegyünk róla! Visszatérve a tej árára: ha leteszed a feneked a gép elé és rákeresel a növényi tej receptekre, rengeteget fogsz találni. Nem egyet ismerek, amik használatával kevesebb, mint 50 forintért elkészíthetsz otthon egy liter tejet. A receptek egyszerűek.

A vegán életmód nem csupán az állatokról szól, hanem az emberekről is. Azokról, akiket nem ismersz, akikről csak a hírekben hallasz, akikről olyan dolgokat mondanak, amiket fel sem tudsz fogni, amiket nem lehet elhinni, mert egész egyszerűen képtelenség, hogy igaz legyen. Biztosan csak túloznak…
Sajnos nem.

„Nap, mint nap gyermekek ezrei halnak meg a világban, mert nincs elég élelmük. Mi, akik itt nyugaton túl sokat eszünk, akik a gabonát az állatokkal etetjük meg, hogy húst ehessünk, valójában ezeknek a gyerekeknek a húsát esszük." Tich Nhat Hanh (zen szerzetes, békeharcos, számos könyv szerzője, a Princeton Egyetemen végzett, most Dél-Franciaországban él és tanít)

Jelenleg 840 millió ember küzd éhhalállal. Évente 10.4 millió gyerek hal éhen. A világ népességének egy jelentős része, pontosan 1.4 milliárd ember élhetne annyi gabonából, amennyit az USA szarvasmarhái elfogyasztanak. Olyan gabonát etetünk meg az állatokkal, amiket emberek is elfogyaszthatnának. Sőt mi több, a gabonát olyan országokból vásároljuk, ahol éhínség van. Logikus, hiszen náluk a legolcsóbb a munkaerő és a termőföld. Erre a hihetetlen igazságtalanságra és tragédiára a vegán életmód egy hatékony megoldás. Ahhoz, hogy 1 kiló marhahúst termeljünk, 16 kiló gabona kell. Ha vegán étrenden élünk, jóval kevesebb gabonát fogyasztunk. Ha mind így élnénk, mindenki számára lenne elegendő ennivaló a földön.

„*A világ erőforrásai elegendőek ahhoz, hogy kielégítsék mindenki szükségleteit, de nem elegendőek ahhoz, hogy kielégítsék mindenki mohóságát*" Mahatma Gandhi

A The Thinking Vegan című oldal nemrégiben közzé tette jó pár ember egy mondatos válaszát arra a kérdésre: miért lett vegán? Ebből igyekeztem összeválogatni egy kellően színes csokrot zárásképpen:

- *„Mert nem akarok hozzájárulni sem állatok kínzásához, sem környezetkárosításhoz, sem az emberi éhezéshez"*
- *„Mert bőven elég fehérjét fogyasztok gabonákból, hüvelyesekből, tehát nincs szükségem állati eredetű fehérjére"*
- *„Mert ha átállna az emberiség a növényi alapú étrendre, akkor nem csak a gazdag országokban lenne elegendő élelem"*
- *„Mert így senkinek kell szenvedni azért, hogy én élhessek"*
- *„Mert sok mindent tudok arról, milyen károsak az állati termékek az egészségre. Hormonok, mérgek, antibiotikumok és még sorolhatnám…"*
- *„Mert az állatokat senki nem kérdezte meg arról, elvehetjük-e a kölykeiket, a testüket, a szabadságukat"*
- *„Mert ez a legegészségesebb és legésszerűbb életforma"*
- *„Mert nem hiszem, hogy jogunk volna használni más érző lényeket a saját élvezeti igényeink kielégítésére"*
- *„Mert az állatok éppen olyanok, mint mi: élni akarnak, fájdalmat, félelmet, örömet éreznek. Sokkal több a közös bennünk, mint a különböző"*
- *„Mert ez a helyes döntés"*

- *„Mert megnéztem az Earthlings-t és nem tudok többé résztvevője lenni annak, hogy feleslegesen okozunk szenvedést”*
- *„Mert van lelkiismeretem, és mert Stella McCartney szuper vegán cipőket tervez”*
- *„Mert nekünk, embereknek, van választási lehetőségünk. Nem vagyunk már ősemberek. Ideje felnőni”*
- *„Miért ne lennék?”*

Néhány igazán jó angol nyelvű vegán oldal:

www.thevegantruth.blogspot.hu
www.evolvecampaigns.org.uk
www.thethinkingvegan.com
www.abolitionistapproach.com
www.gentleworld.org
www.happyherbivore.com
www.vegsense.net

Vegán állatmenhelyek:

www.peacefulprairie.org
www.farmsanctuary.org

7.Változni és változtatni: egy és ugyanaz

Változás

A változás minden emberrel elkezdődik és folytatódik. Megállíthatatlanul terjed és növekszik. „*Te magad légy a változás, amit a világban látni kívánsz*” – mondta Gandhi és milyen igaza volt!

Nincs varázspálca, mellyel egy csapásra megszüntethetjük az állatkínzást. S a törvényektől sem remélhetünk sokat, hiszen azok a többségi társadalom igényei és elképzelései szerint alakulnak. Amíg az emberek többsége nem akar változtatni az életmódján, a szemléletén, addig marad, ami van, mindegy mennyit tüntetünk, és hány petíciót írunk alá. Nincs más reményünk tehát, mint az emberek változása. Kevésnek tűnhet, hogy ez minden, amiben bízhatunk. Sok ember azzal utasítja el ezt a változást, hogy úgysem ér semmit az a kicsike, amit ő tehet. S 7 milliárd emberhez mérten Te, egymagad, valóban nem tűnsz éppen nagynak. De ezzel az élettel Te rendelkezel. Ez az az élet, ez az a szavazat, amivel Te hozzá tudsz járulni a változáshoz.

„*Nincs annál nagyobb hiba, mint semmit nem tenni, pusztán azért, mert csak keveset tehetünk.”* Edmund Burke

Ha soha senkinek nem kezdesz kiselőadást tartani a nézeteidről, csupán éled az életed vegánként, ahogy helyesnek érzed, őszintén önmagadhoz, már maga az élet, amit élsz, hatni fog másokra. Talán nem is fogsz róla tudni, de lesz, akit elgondolkoztatsz. Lesz, akit meggyőz, hogy egészségesnek lát Téged szemben a tévhitekkel. Nem hiszem, hogy győzködnünk kéne bárkit is. Maga fog megtalálni, akinek segítségre van szüksége. A változás mindenkinél máshogy kezdődik és máshogy alakul. Itt van például egy állatvédő vegetáriánus lány megható beszámolója arról, ő hogyan élte át.

Brúnó története

„A bostoni irodában ülve kibámultam a zúzmarás ablakon és Olaszországról álmodoztam. Egy kis farmról tele állatokkal, akik zöld legelőkön bóklásznak, vagy a lábamnál kotyognak, mohón várják a nekik dobott szénát és gabonát. Még egy hónap és ott leszek. Önkéntes leszek egy igazi kis vidéki bio-tehenészetben, Olaszországban. Akkoriban már öt éve vegetáriánus voltam, imádtam a sajtot és tetszett a gondolat, hogy olyan közel lehetek a forráshoz, amennyire csak szeretnék. Szerettem volna tudni, honnan származik az ételem és részt venni a megtermelésében. Mi lehetne idillibb, mint a templom harangjátéka és a türelmetlenkedő tehenek hívószava szerint élni az életem?

Mikor megérkeztem, úgy tűnt a farm mindaz volt, amit elképzeltem. Minden reggel a megálmodott harangzúgásra ébredtem. Igazi európai reggelivel kezdtem a napot, frissen fejt tejjel, természetesen. Utána felbaktattam a dombra, kitakarítottam a tehenek és kecskék

istállóját, megetettem a csirkéket, és ha szép volt az idő, sétára indultam a kecskékkel az erdőbe vagy a tehenekkel a legelőre. Nagyon meghitt volt az egész.

A történet, amit igazából meg szeretnék osztani veletek, egy szarvasmarháról szól, Brúnóról, akinek sokat köszönhetek. Első találkozásunkkor ijedten félreugrottam, mikor ez a mókás állat megpróbálta megnyalogatni a kabátomat. Egyszer, mikor nem figyeltem, a nyelve elérte a karomat. Így visszagondolva leginkább egy nedves súroló szivacs érintéséhez tudnám hasonlítani az érzést. Brúnó sosem tartott velünk a legelőre, mert mint bikát, túl kiszámíthatatlannak tartották. De minden reggel türelmetlenül várta a maga adagját a tejből, akár csak a mellette lakó nőstény, aki első borját várta és Max, egy kisebb fajta bika.

Nagyon élveztem, hogy tejet adhatok nekik. Egyszer sem tűnődtem el azon, milyen furcsa dolog, hogy elvesszük a tejet Max anyjától és két másik tehéntől, majd odasétálunk és adunk belőle egy kicsit Maxnak és a vályúból Brúnónak is. Csak az imádnivaló állatokat láttam, akiket boldogan etetek. Így ment ez jó másfél hónapon keresztül. Aztán egy nap egy „Brúnó" feliratú cetli kezdett keringeni a házban:

- *50 kg Paul,*
- *125 kg Nichole,*
- *25 kg Lupo*

Felosztották egymás között Brúnó testét.

Vendéglátóm, aki maga is vegetáriánus volt, azt mondta, ez a munka legrosszabb része. Már megérkezésem előtt figyelmeztetett, hogy néhány állatot el kell adnia, hogy el tudja látni a többit. De egészen addig nem fogtam fel, hogy ez mit jelent. Akkoriban imádkoztam a lelkükért és örültem, hogy jó jó életük volt, hogy boldogan éltek. Egy hétre rá a lista készen volt. Jövő szombatra vártunk egy ismerőst, aki segít Brúnót átvinni egy másik istállóba, ahol átmenetileg lesz, mielőtt beteszik a mészáros teherautójába. Ahogy egyre közeledett a szombat reggel, a többi önkéntessel együtt feszülten vártuk, hogy vajon Brúnó ellenkezik-e majd. Még meg voltak a szarvai és bizony hatalmasra nőtt kezeink alatt.

Amikor vendéglátóm és az ismerőse elindultak a dombra, a leheletük még látszott a levegőben. A traktor lassan döcögött fölfelé. Mi, akik a házban maradtunk, némán hallgattuk a traktor távolodó hangját, majd türelmetlenül vártuk, hogy visszatérjen. Végül hallottuk, hogy a traktor lassan leereszkedik a dombról. Ahogy feltűnt a kanyarban, láthattuk azt is, hogy Brúnó nem harcolt, nem ellenkezett. A traktorhoz kötve békésen poroszkált. Olyan vezette, akiben megbízott. Rajtunk kívül nem ismert más anyát. Miért ellenkezett volna? Miért ne bízott volna a kézben, ami etette és az állát vakargatta?

A következő reggel Brúnó már nem volt ott. Másnap a teste darabokban érkezett vissza. Lévén hogy vegetáriánus voltam akkoriban, vendéglátóm nem kérdezte meg, szeretném-e megkóstolni a húst, amit segítettem "felnevelni", de a többi önkéntest megkérdezték, kérnek-e majd a hamburgerből. Hezitáltak. Ez egyike azon kevés dolognak, amitől felfordult a

gyomrom. Ha általában ettek húst, miért nem ettek annak az állatnak a húsából, akit segítettek felnevelni? Végül engedtek és ettek Brúnóból aznap éjjel.

Eljöttem a házból aznap este, de a hamburger szagát még így is éreztem a ruhámon. Majdnem elbotlottam egy nagy fehér tárgyban, ami az úton hevert. Brúnó gerince volt. A kutyáknak dobták ki. A csigolyákhoz tapadva még itt-ott látszott a rózsaszín hús. Képtelen voltam összekapcsolni ezt a darab csontot és az állatot, akit szerettem. Ehelyett hátat fordítottam, bementem a szobámba és elaludtam.

Másnap felébredve azt írtam a családomnak és barátaimnak, hogy nem bánt Brúnó halála. Hazugság volt, noha akkor még nem ismertem be. Azt írtam: "vega maradok, amíg csak élek, de ez a farm megtanított elfogadni a halált, mint az élet természetes részét". Hónapokba telt, míg beismertem, hogy hazudtam magamnak. Azzal, hogy elfordultam annak az állatnak a csontjaitól, akit szerettem és gondoztam, saját magamat tagadtam meg. Hajlandó voltam elfogadni a leölését, mint "az élet természetes részét" s ezzel megint csak hátat fordítottam annak az alapvető igazságnak, amit tudtam, amit mind tudunk, még mielőtt az ellenkezőjét megtanítanák: minden élet értékes és nincs jogunk elvenni. Ez pedig annyira magától értetődő, hogy ma már nevetségesnek tűnik, hogy más nézőpontot védjek. De gyakran pont az olyan dolgokat védjük a legvehemensebben, amikről a lelkünk mélyén tudjuk, hogy nem igazak. Ahogy újra olvasom a leveleimet és blog bejegyzéseimet abból az időből, sírni tudnék a dühtől és szégyentől. Most már látom, milyen indokolatlan derűvel tekintettem ezeknek az állatoknak a sorsára. Helyénvalónak tartottam, hogy használjuk őket, mert mi emberek húsra és tejre vágyunk.

Ez a történet nem egy nagyüzemben játszódott. Ez egy gyönyörű, szabad tartásos farmról szól, és olyan állatokról, akik boldognak tűntek. Boldognak címkézték őket, mert valaki törődött velük annyira, hogy a lehető legkevesebb testi fájdalmat okozza nekik, mielőtt megölik őket.

Ma már vegánként, ébren élem az életem, és mindig magam előtt látom ezeket az állatokat. Brúnót, Ortensiát, az első tehenet, akit örömében ugrabugrálni láttam, Mariolanát, a kedvenc kecskémet, aki épp az utolsó gidáját hordta ki és Maxot, a legkisebb bikát, a következőt, akit majd eladnak a húsáért.
Magam előtt látom a tekintetüket, ahogy mohón várják a reggeli tejadagjukat és reménykednek egy kis zöld szénában vagy egy kis áll-vakarásban. Tudom, hogy ezeknek az állatoknak hosszú és boldog életük is lehetett volna, de ezt a lehetőséget elvették tőlük."

A fordításom alapjául szolgáló eredeti szöveg itt olvasható: www.gentleworld.org/bruno-a-new-perspective-on-happy-cows

Mi tart vissza?

A legtöbb vegán, akivel beszélgettem, a tejtermékekről állt le a legnehezebben, s annak idején én is. Miért? Mert a tehéntej kazeint tartalmaz. A kazein egy olyan anyag, ami az emésztés során kazomorfinná alakul. Ez a morfiumnak egy nem is éppen távoli rokona. Nyugtató hatású és egy fajta függőséget okoz. Ez a természetnek egy frappáns megoldása arra, hogy a boci a legelőn mindig visszatérjen a mamájához, mindig akarjon még-még tejet inni. Ez teljesen természetes, így van rendjén. Bennünk azonban - az egyetlen fajban ezen a bolygón, ami más faj anyatejét fogyasztja, ráadásul felnőtt korban is – függőséget okoz a kazomorfin. No, azért ez nem egy olyan függőség, mint egy komolyabb drog vagy alkohol probléma. Ha az ember néhány hétig nem fogyaszt tejterméket, szépen elmúlik a hiányérzet. Ez nem egy olyan dolog, amivel takarózni lehet „jaj, én olyan gyenge ember vagyok, nem tudok leszokni a tejről, ahogy a cigiről se tudok” vagy ilyesmi.
Nem, valójában nem ez tartja vissza az emberek többségét a vegán életmódtól…
…hanem a tévhitek:

1. Az állatokat lehet úgy használni, hogy az nekik ne legyen rossz.
2. Az állatok használata létszükséglet.
3. A vegán étrend nem fenntartható.
4. Vegánnak lenni drága.
5. Vegánnak lenni nehéz.

Egészséges a vegán étrend?

A válasz röviden: „Igen. Sőt.”

Ha nem így lenne, nem lenne csak Budapesten több száz olyan ember, aki az állatvédelmi érvektől teljesen függetlenül, saját egészsége érdekében nem eszik húst, tejterméket, és tojást.

Ha nem így lenne, akkor mivel magyaráznánk, hogy több ezer vegán felnőtt és gyermek él szerte a világon kiváló egészségi állapotban?

Ha nem így lenne, hogy érhetnének el kimagasló teljesítményeket a vegán sportolók? Hogy csak a legismertebbeket említsem: Carl Lewis, Lance Armstrong, Mike Tyson, Fiona Oakes, Venus Williams, Mac Danzing, Keith Holmes. Futók, hegymászók, birkózók, focisták, teniszezők, kosarasok… mind fantasztikus fizikai teljesítményt nyújtanak és csupán növényi eredetű élelmiszert fogyasztanak.

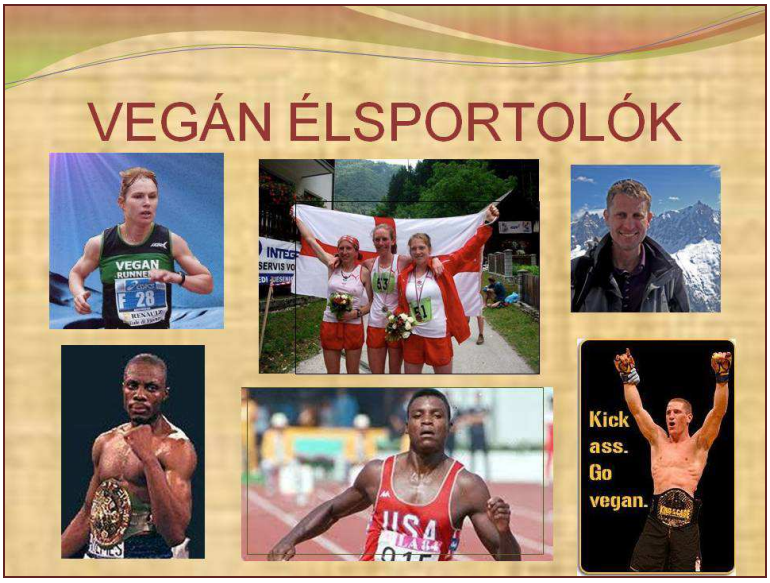

Ha nem így lenne, hogy léteznének vegán orvosok és dietetikusok? Interneten megtalálhatóak olyan vegán táplálékpiramisok, amit dietetikusok állítottak össze. Azt mutatja meg, hogyan építs fel egy egészséges étrendet. Ami alul van, abból kell sokat enni, amiből felül, abból kevesebbet. A legjobbat a 2000-es évek elején jól képzett, elismert vegán dietetikusok állították össze: Brenda Davis és Vesanto Melina. Több könyvük is megjelent a témában.

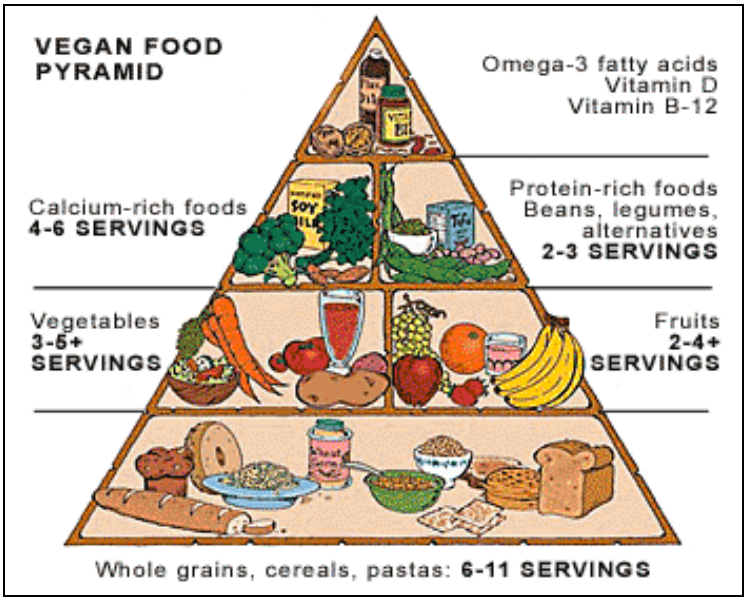

Vegánnak lenni valójában egészségesebb, mint vegyes táplálkozásúnak, vagy vegetáriánusnak lenni. Nézzünk meg közelebbről pár kérdést!

A fehérje mítosz

Az egyik legelterjedtebb és legnagyobb támogatást élvező tévhit: a fehérje mítosza. Vagy találóbb kifejezéssel élve: a fehérjét övező lila köd. Az emberek egy része azt hiszi, hogy fehérje csak a húsban van. Más részük azt hiszi, hogy fehérje csak az állati eredetű élelmiszerben van, vagyis a húsokon kívül a tejben és tojásban. Ez utóbbi nézetnek köszönhető, hogy ma már az ovo-lakto vegetáriánus étrend relatíve elfogadottnak számít. Waldorf sulikban például már lehet vegetáriánus ebédet választani.

A helyzet azonban a fehérjékkel kapcsolatosan ennél sokkal vidámabb: fehérje mindenben van. Nem tudsz úgy enni, hogy ne legyen benne. A fehérjék, vagy hivatalos nevükön aminosavak ugyanis minden élő szervezet alkotóelemei. Ezek amolyan építőkockák, amik felépítik a növényeket és az állatokat. Tehát igen: a növényekben is rengeteg fehérje van. Változó, hogy melyikben van több vagy kevesebb, de mindben van.

Ezen a szinten még mindig igencsak elterjedt szokás azt a sok évtizede meghaladott tévhitet hangoztatni, hogy az állati fehérje teljes értékű, míg a növényi nem az. Mivel nagy az esélye, hogy beleszaladsz majd te is egy-két ilyen okoskodó butaságba, jobb, ha tudod, mi a helyzet. Az állati eredetű fehérjét azért nevezik teljes értékűnek, mert megvan benne mind a 8 esszenciális aminosav egyszerre. Fenilanin, izoleucin, leucin, lizin, metionin, treonin, triptofán és valin. Ugyanakkor viszont semmi olyan nincs bennük, ami a növényekből nem beszerezhető. A növényeket azért nem tartják teljes értékűnek, mert egy növényben nem találjuk meg mind a 8-at egyszerre. Viszont ma már a tudósok pontosan tudják, hogy melyik növényben melyik van meg és melyik nincs. Ami nincs meg bennük, azt nevezzük limitáló aminosavnak. A gabonafélékből a lizin és az izoleucin nevű aminosav hiányzik, a hüvelyesekből a triptofán és a metionin. Viszont ezek a növények – a gabonafélék és a hüvelyesek - tökéletesen kiegészítik egymást. Ha például eszünk egy lencsefasírtot rizzsel, vagy falafel golyókat pitában, akkor máris biztosak lehetünk benne, hogy ettünk minden szükséges aminosavat. Ezt nevezik úgy, hogy *fehérje-komplettálás*. Nem egy bonyolult dolog.

Az Amerikai Dietetikus Társaság hivatalos állásfoglalása:

”A megfelelően összeállított növényi étrend tökéletesen megfelelő az élet minden szakaszában bele értve a terhességet, a szoptatást, a gyermekkort és az időskort is. A gabonákból, zöldségekből, hüvelyesekből, magvakból és mogyorófélékből származó fehérjék a nap folyamán kiegészítik egymás aminosav profilját anélkül, hogy precíz tervezésre vagy fehérjepótlásra lenne szükség.”

A tapasztalatok azt mutatják, hogy míg a vegyes táplálkozásúak egyre gyakrabban kerülnek kórházba súlyosabbnál súlyosabb diagnózisokkal, addig a növényeken „tengődő” vegánok kicsattannak az egészségtől, vidámak, nem idegeskednek annyit, valahogy összességében: jobban vannak.

Egy ember fehérje szükséglete mennyiségét tekintve meglepően alacsony az átlagos nyugati étrendhez viszonyítva. Azt mondják, nagyjából annyi gramm fehérje bevitele az ideális egy egészséges felnőttnek, ahány kiló a testsúlya. Vagyis egy 60 kilós embernek napi 60 gramm fehérje bevitele bőven elegendő. A gazdagabb országok lakóinak ma nem azon kell

aggódniuk, hogy túl kevés fehérjét esznek, hanem azon, hogy túl sokat. Az átlagember körülbelül 2x annyi fehérjét eszik, mint kellene.

Noha sok vegyes táplálkozású rokonunk és ismerősünk aggódva tekint ránk, valójában nekünk van jó okunk aggódni az ő egészségükért. Csak néhány példa azon súlyos betegségek közül, melyeket a kutatók egyértelműen összefüggésbe hoznak a túlzott fehérjefogyasztással, vagyis amelyeknek a vegyes táplálkozás komoly rizikó faktora:

- csontritkulás
- érelmeszesedés
- mellrák
- prosztatarák
- végbélrák
- cukorbetegség
- allergia
- köszvény
- epekő
- vesekő

(Forrás: Reisinger Orsolya: Mérleges a vegetarianizmus című könyve)

A kalcium mítosz

„A tej élet, erő, egészség. S mint olyan, elengedhetetlen például az egészséges csontfejlődéshez.” Ha ez így van, akkor miért a legtöbb tejet fogyasztó nyugati országokban a legmagasabb a csontritkulás aránya?

egy főre jutó tejfogyasztás	**csontritkulás aránya a lakosságban**
USA	USA
ANGLIA	ANGLIA
SVÉDORSZÁG	SVÉDORSZÁG
FINNORSZÁG	FINNORSZÁG

(Forrás: *101 Reasons to go vegan* előadás, Animal Rights Foundation Florida)

Véletlen egybeesés? Nem valószínű. Az átlag nyugati ember túl sok fehérjét fogyaszt. A túlzott fehérjebevitel felborítja a ph egyensúlyt, méghozzá a savas irányba – írja többek között Brenda Davis dietetikus is, *Becoming vegan* című könyvében. A savas kémhatást a testünk azzal tudja leghatékonyabban semlegesíteni, hogy kalciumot von el a csontokból. Így hát ezt teszi. Ezért olyan gyakori a csontritkulás azokon a vidékeken, ahol sok húst, tejet, tojást fogyasztanak. Ez a magyarázat arra is, ha ovo-lakto vegetáriánus ismerőseink kalciumhiányban szenvednek. Annyira igyekeznek, hogy pótolják a hús kiesésével vesztett fehérjét, hogy jellemzően túl sok tejterméket és tojást fogyasztanak.

Kiváló kalciumforrás ezzel szemben a brokkoli, a zöld leveles zöldségek (pl.: spenót, sóska), a fehér bab, a tofu, a diófélék és magvak, az aszalt füge, a tengeri hínár. (Utóbbiból

készül például a karácsonykor sok családnál hagyományos halászlé vegán változata.)Míg a tehéntej kalciumtartalmának átlagosan 32% szívódik fel, a brokkolinak például 61%-a, (szintén Davis könyvéből idézem).

Amire viszont oda kell figyelni

Hogy milyen rizikókkal jár egy vegán étrend, arra is bőven vannak kutatások. Különösen a vegán kisbabákat vizsgálgatják előszeretettel és nagy aggodalommal. Reisinger Orsolya tollából született egy hihetetlenül jó könyv e témában *Mérlegen a vegetarianizmus* címmel. Kutatása szerint sem az ovo-laktó, sem a vegán kisbabák nem voltak semmilyen szempontból rosszabb egészségi és fejlettségi állapotban, mint a vegyes táplálkozásúak, sőt, már ebben a korban megmutatkoztak a táplálkozási mód előnyei, például kevesebb allergia, kevesebb elhízás. S a vegán szülők voltak a legtájékozottabbak a helyes táplálást illetően.

Ezzel együtt fontos, hogy minden vegán odafigyeljen a B12 vitamin bevitelére. Ez egy olyan vitamin, ami a növényi étrendből hiányozhat, ha nem figyelünk oda. B12 vitamint termelő baktériumok a termőtalajban vannak jelen, illetve a mi emésztőrendszerünkben, emellett gumós növények és gyümölcsök felületén – írja Joan van Roojen Napeledel című könyvében vagy Vannak olyan vegánoknak készült termékek, amik B12-vel dúsítottak, például egyes növényi tejek, élesztőkivonatok, tofuk, melyeken feltüntetik a B12 tartalmat. Emellett jó B12 forrásnak mondja sok szakért a búzacsírát is. A legbiztosabb azonban az, ha profi vitaminkészítményekre bízzuk magunkat. A magam részéről a bioboltokban kapható nyelv alatt oldódó tablettát tartom a legbiztosabbnak, miután Sandra Hood, angol vegán dietetikus, aki kismamáknak írt szakkönyvében, *Feeding your vegan infant with confidence*, szintén ezt javasolja. A felnőtt ember napi B12 igénye: 2.4 mikrogramm (2.6 terhesség és 2.8 szoptatás idején).

Szokás még aggódni a D2 vitamin miatt is – de felesleges. Napi 20 perc napfény megtermeli a szükséges adagot, ha rövid ujjú felsőben talál meg minket. Télen persze nem annyira egyszerű, de igyekezni kell kimenni a napra, amikor csak lehet. A testünk elraktározza a D2 vitamint, lévén zsírban oldódó, tehát a nyáron begyűjtött tartalékokra is számíthatunk, de ezzel együtt is jelmondatunk: minden nap legalább 15 percet találkozni a Nappal. A hangulatunknak is jót tesz.

Sarah Taylor *Hogyan legyen vegán?* című magyarul is kapható könyvében kiemeli az omega zsírsavak fontosságát, s ennek érdekében javasolja, hogy napi egy kanál darált lenmagot adjunk az ételünkhöz. Mehet főzelékbe, müzlihez, palacsintába, lényegében bármibe - szerintem szendvicsben a legjobb.

Aki nem ért hozzá (még), gyakran aggódik a vas és egyéb ásványi anyagok bevitele miatt, ám ezek a vegán étrendben simán benne vannak. A fentieken kívül semmire nem kell külön odafigyelni, egyszerűen csak változatosan kell étkezni, sok friss zöldséggel, gyümölccsel, olajos magvakkal, teljes értékű gabonával, hüvelyessel. Ha az ember huzamosabb ideig

tápanyagszegény műkaján él, akkor jó eséllyel beteg lesz, ez teljesen független attól, hogy az vegyes vagy vegán gyorskaja.

Még ha nem a saját egészségünk, hanem az állatok miatt választottuk is ezt az életformát, akkor is nagyon fontos, hogy vigyázzunk az egészségünkre, mert meg kell mutatnunk a körülöttünk élő szkeptikusoknak, hogy vegánnak lenni nem veszélyes, sőt!

Szója aggodalmak

Mint a legtöbbet támadott vega termék, szegény jó szója megérdemel egy misét. Két okból szokás félni a szójától, egyrészt mert bizonyos kutatások szerint női nemi hormonokra hasonlít a szervezetre gyakorolt hatása, másrészt mert génmanipulált lehet. Nos:

- Mivel egyre több a vegán kismama, egyre több a nagyon lelkiismeretes, korrekt kutatás a témában. A kismama olyan „emberfajta" mely nem hajlamos kockáztatni. Ha már ott figyel bennünk valaki más, tízszer is megnézzük, mit juttatunk be a szervezetünkbe. Sandra Hood, vegán dietetikus 2005-ben megjelent kismamáknak írt könyvében tökéletesen veszélytelennek írja le a szóját, s magas fehérjetartalma mellett kiemeli nagyon előnyös tulajdonságát: omega-3 zsírsav és antioxidáns tartalmát.

- Ami pedig a génmódosítást illeti, a legtöbb vegánoknak készült terméken ma már ott díszeleg a NonGMO címke. Máskülönben ma már nem sok esélye lenne a piacon. Sajnos ugyanez sok más élelmiszerről nem mondható el, amiket viszont habozás nélkül pakolnak a kosarukba azok, akik hevesen támadják a szójatermékeket, ilyen például a génmódosított kukorica, krumpli és persze a sok felvágott, virsli, melyek nagy része szintén szója, csak épp nem a génmódosítás-mentes fajtából. Arról már nem beszélve, hogy a húsukért, tejükért tartott nagyüzemi marhák modernkori tápja szintén: olcsó, génmódosított szója.

Nem igazán az egészség témakörébe tartozik, de a szójához mindenképpen: Egyre többen tudják ma már, hogy az esőerdők felégetése nagyrészt a szójáért folyik. Fontos azonban ehhez hozzátenni, hogy a valaha létezett csodás őserdők helyén megtermelt szója fogyasztói a húsukért és tejükért tartott állatok, s rajtuk keresztül a vegyes táplálkozású emberek. A szarvasmarhák bélrendszerének az a természetes, ha füvet esznek. A szója-alapú táptól folyamatos bélgyulladásuk van. Mégis ezt kapják, mert így hatékony, így gazdaságos. Nem a vegánok szójafogyasztása miatt égetik az esőerdőket.

Ma már itthon is kapható olyan szójatermék, például tofu, amit hazánkban termesztett bio szójából gyártottak. Minden nagyobb bioboltban kapható, és nem drágább, mint a többi.

Néhány vegán orvos és dietetikus:

- John Wedderburn, M.D. (25 éve vegán) email: jwed@hkstar.com
- David Klein, Ph.D., (29 éve vegán), www.digestionperfection.com
- Dr. Aryan Tavakkoli, www.vegsense.net, email: aryan@ihug.co.nz

- Dr. Hans Diehl, www.chiphealth.com, email: hans.diehl@CHIPhealth.com
- John McDougall, M.D., www.drmcdougall.com
- Dr. Connie Sanchez, N.D., www.vegannd.com
- Mark Berman, M.D., www.veganmd.blogspot.hu
- Michael Greger, M.D., www.nutritionfacts.org
- Dana S Simpler, M.D., Phone: 410-563-1700 ~ 808-810 ~ Baltimore
- Dr. Jon Repole, www.drrepole.com
- Dr. Michael Klaper & Alan Goldhamer D.C ,www.healthpromoting.com, email: Dracg@TrueNorthHealth.com
- Brenda Davis R.D., www.brendadavisrd.com, email: brendadavis@telus.net
- Ginny Messina R. D., www.TheVeganRD.com
- Ryan Andrews, R.D., www.precisionnutrition.com, email: ryan@precisionnutrition.com

Egészséges táplálkozással foglalkozó könyvek közül a 4 legjobb:

- Michael Klaper: Pregnancy, children and the vegan diet (1991)
- Reisinger Orsolya: Mérlegen a vegetarianizmus (2003)
- Sandra Hood: Feeding your vegan infant (2005)
- Vensanto Melina és Brenda Davis: Becoming Vegan (2000)

Vegán receptek:

- www.allatbaratreceptek.blogspot.com
- www.vaganyveganok.hu
- www.magdireceptek.blogspot.hu
- www.veganszepseg.blogspot.hu Stohr Gréta vegán videóblogja
- “Vegán Receptek” facebook oldal
- “Vegán Szépség” facebook oldal: Stohr Gréta receptjei
- Stohr Gréta: Gréta Konyhája Vegán életmód- és szakácskönyv
- Napfényes receptek I., II., III. (www.napfenyes.hu)
- Gabonaételek – A Nap ajándékai (www.napfenyes.hu)
- Vargáné Erdős Etelka: Zöld receptek (www.olvasokhaza.hu)
- Legyen néktek eledelül - receptkönyv sorozat (Oltalom Alapítvány)
- A nyár ízei – vegan szakácskönyv (www.nyitottszemmel.hu)
- A tél ízei – vegan szakácskönyv (www.nyitottszemmel.hu)

Nem vagy egyedül

Egy kicsi királyságban van egy kút, mindenki onnan viszi haza az ivóvizet minden nap. Ám egyik éjjel egy gonosz varázsló mérget önt a kútba. Nem halálos mérget, csak olyat, amitől megbolondulnak az emberek. Viszont mivel a kis királyság minden lakója nagyjából egy időben viszi haza a vizet reggel, nem tűnik fel senkinek, hogy megbolondultak. Mindenki egyformán bolond. Halandzsa nyelvet beszélnek, irracionálisan viselkednek. Azonban egy valaki nem volt épp otthon, amikor mindez történt, s mikor hosszú útjáról hazaér, döbbenten veszi észre, hogy mindenki megbolondult. S ami még sokkal rosszabb: mindenki azt hiszi, hogy ő a bolond. Hiszen másképp beszél, másképp viselkedik, mint a többiek. Vagyis másképp, mint ami normális. Mert mit is jelent az, hogy normális? Azt, amit a többség annak tart. Ha halandzsa nyelven beszél a többség és irracionálisan viselkedik, akkor az a normális. Itt áll tehát ez a szegény szerencsétlen utazó az otthonában, a családja és a barátai között, látja, hogy azok bolondok, s közben őt nézi mindenki bolondnak.

Valami ilyesmire számíthat mindenki, aki vegán életmódra adja a fejét. A bátorságot, hogy mertél szembenézni a valósággal és szembe menni a megszokással, nem jutalmazza elismeréssel a társadalom. Mégis van két nagy előnyünk a mesebeli utazóval szemben. Az egyik, hogy ebből az őrültségből fel lehet gyógyulni. Te magad vagy rá a legközelebbi példa. Ha nekem sikerült és neked is sikerült, akkor másoknak miért ne sikerülne? A másik nagy előnyünk pedig, hogy nem vagyunk egyedül! Az interneten ma már szerencsére könnyen találsz vegán közösségeket. Ha beszélsz angolul, könnyebb dolgod van, de ha nem, ma már magyarul is van több vegán csoport például facebookon is. Budapesten pedig már több, mint egy éve rendszeresen rendezünk vegán filmklubokat és piknikeket, amiken találkozunk, segítjük, meghallgatjuk, támogatjuk egymást.

Vegánnak lenni nem nagy vicc. De a világ szemében még többnyire: csak egy vicc. Úgyhogy jó néha, ha összejössz olyanokkal, akik közül nem lógsz ki, és akik átélik ugyanazt, amit Te. Könnyebb úgy úszni az árral szembe, ha mások is vannak melletted.

Talán igazam van, talán nem, de azt hiszem, sokan már régen vegánok lennének, ha ez nem számítana különcségnek, ha nem indítana el gúnyos kérdéseket, ha nem igényelne az egész árral szembe úszás egy jó adag elszántságot és magabiztosságot. Nem mindenki szeret különc lenni. Nem mindenki tud vitatkozni a hangosabb emberekkel. Ezért is jó, hogy segítünk egymásnak! Néha nem csak kötözködő és okoskodó embertársainkkal kell szembenéznünk, hanem kifejezetten agresszív, lenéző verbális támadásokkal. Gondolod, hogy a növények nem éreznek? Gondolod, hogy a saláta földön egy bogár sem halt meg? Gondolod, hogy az úton egy hangyát se taposol el? Támadnak, mert védekeznek. Vitába szállni talán érdemes, talán nem, a magam részéről inkább kerülöm. Ha úgy érezzük, mondanunk kell valamit, nyugodtan emlékeztessük őket arra, hogy vegánként nem azt állítjuk, hogy minden szenvedéstől függetleníteni tudjuk magunkat. Nem is ringatjuk magunkat ilyen illúziókban. Pusztán van egy nagyon komoly elvünk, a nem ártás, amit annyira valósítunk meg, amennyire csak képesek vagyunk rá. Erőnk és lehetőségeink határáig igyekszünk a lehető legkevesebb szenvedést és pusztulást okozni.

Egyszóval sokan nem értenek minket, és néhányan kötözködnek is. Erről hosszan lehetne panaszkodni, ahogy néha szoktunk is, mert jó érzés, hogy van, akinek elmondhatod és megért. De igazából nagyon jó helyzetben vagyunk. Sokkal jobb helyzetben, mint elődeink. Manapság például senkit nem szokás máglyára küldeni azért, mert kimondja az igazságot. Giordano Bruno, aki váltig állította, hogy a Föld márpedig a Nap körül kering, bizony máglyán végezte. Ő is olyan, mint az utazó, aki nem ivott a vízből: rájött, hogy amit mindenki más mond, az hülyeség. Nem tartotta magában és az életével fizetett érte. Ma milliárdok fizetnek az életükkel az emberek hülyeségéért. Több mint 54 milliárdan évente. Állatok. De nem mi. Minket nem ölnek vagy vernek meg, ha kimondjuk az igazságot, legfeljebb egy kicsit kinevetnek, megaláznak, lehülyéznek, de valójában ez semmi. Minden igazság elismerése előtt nevetség tárgya és mi ez a kis kellemetlenség ahhoz képest, ami ellen küzdünk?

Néhány gyakori kérdés és ötletek a válaszokhoz, csak hogy ne érjen készületlenül:

Tipikus kérdés: Ha mindenki vegán lenne, senki nem enné meg az állatokat, akkor kontrollálhatatlanul elszaporodnának. Erre nem gondoltál?
Válasz például: Ezeket az állatokat mi szaporítjuk tökéletesen természetellenes körülmények között. Pusztán az esztelen művi szaporítást kellene megszüntetni.

Tipikus kérdés: Ha mindenki vegán lenne, akkor kihalnának a tehenek, malacok, csirkék stb. Erre nem gondoltál?
Válasz például: Tudtommal a kutyákat sem esszük meg, mégsem haltak ki, s ugyanígy az egykori rabszolgák sem haltak ki Amerikában.

Tipikus kérdés: Ha mindenki vegán lenne, még nagyobb lenne az éhezés, mert nincs annyi hely ezen a földön, hogy mindenkinek elég növényt termesszünk. Erre nem gondoltál?
Válasz például: Valójában sokkal kevesebb termőföldre lenne szükségünk. Hogy ezt alátámaszd, lapozz vissza a környezetvédelmi fejezethez, ott is főként a 16 kg gabona versus 2 kg hús ábrához!

Tipikus kérdés: Attól még, hogy te nem eszel húst meg ilyesmiket, ugyanúgy megölik az állatokat. Erre nem gondoltál?
Válasz például: A kereskedelem és a mezőgazdaság is a vásárlóktól függ. Ahogy változik a fogyasztói igény, úgy változik a termelés is. Szerte a világon egyre többen mondunk nemet az állatok használatára és ezzel egy időben továbbadjuk az ezzel kapcsolatos információkat. Egyre gyorsuló ütemben terjed a vegán életmód. Lesz hatása, sőt, már van is. De ez a hatás tőlünk függ, nekünk kell itt és most kiállnunk azért, ami helyes.

Tipikus kérdés: A növények is éreznek. Erre nem gondoltál?
Válasz például: Ha a növények szenvedéséért aggódunk, akkor is a vegán életmód a legjobb megoldás, mert itt pusztítjuk el a legkevesebb növényt. Egy húsevő sokszor annyi növényt eszik meg, mint egy vegán.

Vegán háztartás

Ha komolyan gondoljuk, hogy nem akarjuk többé támogatni az állatok rabszolgasorsát, akkor ez nem csupán az étkezési szokásainkon fog meglátszani, hanem még nagyon sok minden máson is. Ezeket a változtatásokat mindannyian a magunk tempójában valósítjuk meg. Senki nem kéri rajtunk számon és hiszem, hogy nincs is rá szükség. Belülről hajt minket a vágy, hogy megszüntessük a szörnyűségeket, hogy részei legyünk ennek a változásnak, ennek a forradalomnak. Eleinte talán lényegtelen apróságnak tűnik a méz, a bőr, a gyapjú vagy a tisztítószerekben és kozmetikumokban található állati eredetű összetevők kérdése, de nem az. Ha kész vagy rá, hogy ezekkel a tényekkel is szembesülj, olvass tovább!

Gyapjú

A gyapjú olyan, mint a tej vagy a tojás: nem kell hozzá közvetlenül megölni az állatot. Ennek ellenére még a legszolidabb gyapjúfarm mindennapi rutinját is állatkínzásnak minősítenénk, ha látnánk. Vagy másképp fogalmazva: ha az a kutyánkkal/macskánkkal történne. Az állatokat itt is a profitszerzés eszközeinek tekintik. A birkák szőrét elvileg lehet úgy vágni, hogy az ne fájjon nekik és emiatt a többség abban a hitben ringatja magát, hogy ezzel nincs is semmi gond. Azonban ami a valóságban történik, azt leírni is fáj. Olvasni is fájni fog, De mindez össze sem hasonlítható azzal, amennyire nekik fájhat. A dolog ott kezdődik, hogy a kicsinyeket elválasztják az anyjuktól.

A birkanyírókat nem óránként fizetik, hanem birkánként. Tehát jól felfogott anyagi érdekük, hogy minél több birkát nyírjanak meg minél rövidebb idő alatt, magyarán: minél gyorsabban dolgozzanak. Az ebből fakadó sérülések az egyszerű karcolásoktól egészen a csonkolásokig terjednek. A gyors munkának a birkák tőgye, pénisze, füle mind áldozatul eshet és esik is - nap mint nap. Végül akárcsak a tehenek, a juhok is hamar kiöregednek az iparból, ilyenkor természetesen eladják őket egy vágóhídnak. A gyapjúiparáról híres Ausztráliából a kiöregedett birkákat hosszú hajóutakon szállítják a világkülönböző távoli pontjaira, ahol levágják és elfogyasztják őket.

A gyapjú holmi nem létszükséglet, könnyedén helyettesíthető. Miért bántanánk másokat, ha meg tudjuk oldani a pulcsi-kabát-takaró kérdését másképpen is? Aki pedig kételkedik a birkák lelki érzékenységében, annak szeretettel ajánlom az alább következő beszámolót egy amerikai vegán állatmenhely egyik lakójáról, Marcy-ról.

Marcy története

"Amikor Marcy megérkezett hozzánk, a Peaceful Sanctuary állatmenhelyre, elveszített már mindent, amit lehetett. Sok-sok éven át volt rabja egy kicsi családi gyapjúfarmnak, ahol újra és újra szült és végignézte, ahogy a gyermekeit újra és újra elveszik tőle (értsd: elviszik megölni). Mire megérkezett a farmra, már nem maradt benne semmi remény. Az első ott

töltött évében, amíg még látott, menekült mindenki elől, aki hasonlított a fogva tartóira: az emberek elől. Megértettük és tiszteletben tartottuk ezt, s nem erőltettük rá a közelségünket

Marcy többnyire magányos és szomorú volt. Sokszor barangolt egyedül a mezőn és volt, hogy nem talált magától haza. Főképp azokban az időkben történt ez meg gyakran, amikor a szomszédos farmokon kisbirkák születtek, akiket elszakítottak az anyjuktól. Elárvult kicsinyek és meglopott anyák hangját és szagát fújta felénk a szél. Távolról néztük őt, ahogy ki tudja, mikre gondolva állt a semmibe meredve. Az emberektől rettegett, de a többi állatot kihajtva a mezőre, haza tudtuk hozni

Talán sosem fogjuk megérteni, miért kezdett lassan mégis közelebb engedni minket magához. Minden nap egy ici-picit közelebb. Egészen addig, amíg már nem volt köztünk egyetlen centi sem. Amíg az orrát végül a mi orrunkhoz érintette. Semmi megfoghatót nem nyert a közelségünkből. Kapott bőven élelmet, kényelmes fekhelyet, szabadságot, társakat – mindent megkapott anélkül, hogy a közelünkbe kellett volna jönnie. Miért döntött mégis úgy, hogy megbízik bennünk, annak ellenére, hogy az emberek elképzelhetetlenül kegyetlen dolgokat tettek vele egész életében?

Nem tudjuk. De a helyzet az, hogy idővel nem csak elfogadott, de keresett minket. Ha bármelyikünk szerinte túl hosszú ideig volt benn a házban, a lábával kopogtatott az ajtón. Szokásává vált, hogy naponta többször ellenőrizze, megvagyunk-e. Utolsó évében még éjszakánként is őrséget állt a verandán. Amíg Chris haza nem jött este vagy akár másnap reggel, addig ott várt. Csak akkor ment el aludni a saját vackába, amikor Chris hazaérkezett, és Marcy meggyőződhetett róla, hogy mind a ketten épségben vagyunk. Mindig csak várt, anélkül, hogy finom falatokat vagy odafigyelést kért volna. Csak lecövekelt egy sarokban és semmi nem mozdíthatta el őrhelyéről, még a vihar, a hóesés, vagy Plútó, a kutya ugatása sem. Olyan volt, mint egy anya, aki a gyermekére vigyáz. Nem tágított, amíg meg nem bizonyosodott arról, hogy Chris és én jól vagyunk. Azt akarta, hogy éljünk. Féltett minket. Soha nem múló félelemmel félt, hogy minket is elveszít, ahogy korábbi életében mindenkit, akit szeretett. Minden gyermekét, minden családtagját elveszítette. Eltökélt volt, hogy ez egyszer, életében először: nem hagyja. Őrizte hát a verandát minden éjjel, hogy tudja, mindkét embere él és jól van.

Ez egy egyszerű dolog. Többségünk érti, mit jelent a szeretet. Amit nem értünk az csak az, hogy hogyan volt Marcy képes megbocsátani a bántalmazóinak annyira, hogy szeretni tudjon hozzájuk hasonló embereket.”

A szöveg nem szószerinti fordítás, némileg lerövidítettem. Az eredeti angol szöveg itt olvasható: www.peacefulprairie.org/residentMarcie.swf

Amikor ránézek a karácsonyra kapott gyapjú pulcsira, mindezt ott látom a minták között. Tudom, hogy meleg, tudom, hogy egészségesebb, mint a műszál és nem utolsó sorban olyas valaki adta, akit szeretek – de mindez semmi ahhoz képest, amilyen utat megjárt ez az anyag. Eljön az idő, amikor nem bírod tovább elviselni magad körül ezeket a tárgyakat. Előbb-utóbb minden vegán elajándékozza, kidobja, vagy hajléktalanoknak adja a bőr vagy gyapjú holmikat.

Volt idő, amikor azt gondoltam, annak az állatnak már úgyis mindegy. Akkor legalább hordjuk, hogy ne legyen a szenvedése és halála mégsem hiábavaló. Vajon ugyanezt mondaná-e bárki akkor, ha a cipője kutyabőrből készült volna? S miért esne egy kutya élete és szenvedése nagyobb súllyal latba, mint egy birkáé?

Bőr

Olyan természetes része a mindennapjainknak, hogy fel sem ismerjük: ez egy holttest része. Amikor bőr holmit veszünk, ugyanazon emberek zsebébe tesszük a pénzünket, akik a húst, tejet, tojást gyártották. Minden megvett cipővel az ő tevékenységük válik nyereségesebbé. A pénzünk szavazat és támogatás annak az iparágnak, ami az állatokat, mint rabszolgákat tartja, használja és öli meg. Ha külföldi honlapokat böngészünk, rengeteg vegán cipős céget vagy divattervezőt találunk. Itthon kissé le vagyunk maradva, úgyhogy hajrá, mutassuk meg, hogy van rá igény.

Erről jut eszembe egy nagyon tanulságos kis történet. Ismerek egy lányt, aki nem csak a bőr holmik viselését, de a bőr bútorokra való leülést is bojkottálja már sok éve. Mikor elsőéves korában az egyetemen egy tekintélyes oktató az irodájában a vizsgán hellyel kínálta a bőr kanapén, kijelentette, hogy nem ül bőrre. Nem tudom, nekem vajon lett volna-e bátorságom erre. Nem valószínű. Hangozhat az ő bojkottja nevetségesnek, vagy éppen túlzásnak, de gondoljunk csak bele: leülnénk egy kutyabőr kanapéra? S vajon kevésbé fáj egy szarvasmarhának a halál?

Azzal, ha vesszük a bátorságot és kiállunk a meggyőződéseink mellett, megadjuk a lehetőséget másoknak, hogy elgondolkodjanak a kérdésen. Talán hülyének néznek majd, de az is lehet, hogy lesz, aki nem. Lehet, hogy lesz, akinek a te helytállásod lesz az első kis „ébresztő csengő”, amit majd újabbak követnek.

Méz

Bármit is tesz a méhész a termelékenység elősegítése érdekében, azt a profit érdekében, önmaga és családja érdekében teszi. Saját érdekei szerint szaporít és pusztít, s végül: elveszi a mézet. Oké, de miért baj, ha az ember elveszi a mézet?

A méz a természetben a méhek téli tápláléka. Ahogy a mesebeli hangya, ők is egész nyáron gyűjtögetnek, hogy legyen mit enni a télen. A méhészek minden ősszel kiveszik a kaptárból az egész nyár alatt összegyűlt mézet (vagy annak nagy részét) és cukorral helyettesítik. Mivel

a méz rengeteg fehérjét, zsírt, ásványi anyagot és vitamint tartalmaz, nehéz elhinni, hogy a cukor tökéletesen pótolja azt.

Az egyébként 5 évet megélő királynőt lecserélik 2 évenként. Az új királynőt külön királynő-ellátótól veszik, ahol sok száz más növendék királynővel együtt nevelték művileg. A királynők szállítása rendkívül megterhelő számukra, kíméletlenségében a hosszú távú vágóállat szállításra hasonlít. A méh kolóniák rutinszerűen kerülnek ketté választásra a méhész érdekeinek megfelelően. A gyengébb kolóniák egyesítésénél pedig a gyengébb királynőt megölik. A méheknek természetes szokásuk, hogy halottaikat eltávolítják a kaptárból, amit telente a méhész művi zárja miatt nem tudnak megtenni, ajánlják is a méhész szakirodalmak, hogy telente egy-két alkalommal nyissuk ki a kaptárt, hogy kikotorjuk a felhalmozódott méhtetemeket. A füst, amivel a méhész önvédelmi céllal „nyugtatózza" a méheket, amikor a közvetlen közelükbe kell mennie, kifejezetten káros a méhekre nézve. A kolóniák 10-20%-a elpusztul télen, vagy ha nem, hát elpusztítják, mert termelékenységi szempontból így előnyös. A méhkaptárok mérete és főleg formája igen távol áll attól, ami a méhek számára természetes és jó.

Ha megkérdezik, miért nem eszem mézet, azt szoktam válaszolni, „ugyanazért, amiért a koldus papírpoharából sem veszem ki az aprót, noha néha jól jönne: mert nem nekem gyűjtötte." Mások ugyanerre a kérdésre azt felelik, a méz nem vegán. Mire jön a kérdés: miért nem? A vegánok válasza pedig egy kérdés: miért ne lenne az? Netán mert a méhek nem olyan intelligensek?

James Gould, a Princeton Egyetem ökológiai és evolúciós biológiai szakáról azt írja, hogy a méhek a maguk evolúciós ágának pontosan ugyanúgy a csúcsán vannak, ahogy az ember a magáénak. Az etológusok nagyon érdekes kísérletekkel bizonyították a méhek intellektuális képességeit. Csak egy példa: Egy méh kolónia felét egy tóparti etetőhöz, másik felét pedig egy tó közepén levő etetőhöz szoktatták. Volt tehát két csoport a kolónián belül, az egyik ide a másik oda járt gyűjtögetni. Amikor a táplálék mennyisége az etetőkben nőtt, a méhek táncukkal jelezték a másik csoportnak, hogy jöjjenek oda enni, ahova ők járnak. A tóparti etetőhöz el is ment a másik csapat, de azokra, akik a tó közepébe invitálták a többieket, nem hallgatott senki. A méhek hülyeségnek tartották, hogy virágok nőjenek a tó közepén. Lehet, hogy csak a víz átrepülése zavarta őket? A kutatók erre megismételték a kísérletet úgy, hogy nem a tó közepére, hanem a tónak a szemközti partjára telepítették a második etetőt. Amikor a fele kolónia táncával azt adta elő, hogy „gyertek, gyertek, a tó másik oldalán van egy csomó kaja", akkor a csapat másik fele lelkesen repülte át a tavat és ment enni az elmesélt helyre. Magyarán nem csupán felfogják, amit a társaik kommunikálnak, hanem döntést is hoznak magukban arról, hogy hallgassanak-e rá, vagy sem.

Jól szervezett társadalomban élnek a saját szabályaik szerint és bámulatos módon kommunikálnak egymással. Nem pont úgy, mint mi, de a maguk módján rendkívül intelligens lények.

Vagy inkább az lenne az oka, hogy nem éreznek fájdalmat? Nos, ellentétben a növényekkel, a méheknek fejlett idegrendszerük van, mely az egész testüket behálózza, s ez a rendszer tökéletesen alkalmas a fájdalom ingerek továbbítására és feldolgozására. Ellentétben a növényekkel, evolúció során kialakult képességük, hogy el tudnak menekülni a fájdalom elől.

Ahogy Alice Walker megfogalmazta: az állatok saját céljaikért léteznek ezen a földön, nem pedig az emberek céljainak és igényeinek kielégítésére. Ugyanúgy, ahogy a feketék sem a fehérek szolgálatára és a nők sem a férfiak szolgálatára vannak.

Tisztítószerek és kozmetikumok

A sampon, a szappan, a smink készlet, a körömlakk, a mosószer, a mosogatószer, az ablaktisztító… mind olyan termék lehet, amit állatok használatával alkottak meg. Gyakran hallunk ma már a sok felesleges állatkísérletről, ami ellen egyre szélesebb körben terjed a tiltakozás. Egyre több állatbaráthoz eljutnak petíciók és az olyan honlapok, ahol az állatkísérlet-mentes márkák listáját találjuk meg. Ebből is látszik, az emberek egyre jobban figyelnek ezekre a dolgokra és ez nagyon klassz!

Ha valóban olyan termékeket akarsz használni, amihez nem használtak állatokat, akkor azokat a termékeket kell keresned, amiken rajta van a „vegan” címke, ami sokszor egy nagy V betű, néha egy virág és a V betű.

Egyik nap elkísértem egy gyerekkori barátnőmet a drogéria bevásárlására. Levett egy sampont a polcról, mire én azt mondtam: „Ne azt vedd! Vedd inkább ezt! Ezt nem tesztelték állatokon.” Erre ő elgondolkodott, majd azt mondta: „akkor az nem is olyan biztonságos, ugye?” Ez egy súlyos tévhit. A vegán termékek semmivel nem veszélyesebbek, sőt, általában természetesebb alapanyagokból készültek. Sok közöttük a bio kategóriás. Kozmetikumok piacán hatalmas a választék DM-ekben (pl.: Alverde termékek), Lush üzletekben, bioboltokban. Tisztító szerek tekintetében bioboltokban, webshopokban nagyon sok vegán alternatívát találunk. Nem feltétlenül drágábbak, viszont egészen biztos, hogy a vizeinket, vagyis a környezetünket is kevésbé mérgezik. Olcsó és környezetbarát alternatíva például a mosószóda és a szódabikarbóna.

Társállataink

A minap a kutyámmal betértünk a kedvenc állateledel üzletünkbe cicakaját venni. A sorban előttünk álló srác 3 db egeret kért. Meg se akarta nézni, melyiket kapja. Úgy kérte, ahogy a pékségben kérünk 3 db kiflit. Külön erre a célra tartott papírdobozba csomagolták neki. Az eladó úgy adta és ő úgy vette át, minta csak egy doboz halkaja lett volna. Majdnem. Egy doboz kígyókaja volt.

Elborzasztó volt látni, ahogy kimegy a boltból kezében a dobozzal. Érző, gondolkodó állatokat visz, akiknek a biokémiája és agyi folyamatai rettenetesen hasonlítanak az emberekére, ezért is használják őket olyan gyakran a kutatók. Lehet nem szeretni az egereket, lehet félni tőlük - attól nem leszel rosszabb állatvédő. De úgy kezelni, mintha csak valami erőforrás, valami fogyó eszköz lenne, ez elborzasztó. S ezeknek az egereknek egy olyan kígyó életéért kell meghalnia, aki egész életét valami rettenetesen kicsi üveg kalickában tölti, esetleg még elbújni sincs helye, esélye sincs egy normális életre. Ő egy hobbi. A vadonban élve maga vadászná le azt az egeret, aki a legidősebb, legügyetlenebb, esetleg beteg. A vadonban az egér egérhez méltó életet élt volna, mielőtt vacsora válik belőle.

De figyeljünk csak oda! Milyen álszent is vagyok én! Mekkora gerenda lóg ki a szememből, amivel a szálkát méregetem egy másik vevő szemében. Mi vajon mit mentünk venni? Egy jó nagy tál brokkolit? Nem. Macskaeledelt. Csirkéset. Az is élő csirkékből készült, akiket kegyetlenül öltek meg - jóval kegyetlenebbül, mint ahogy az a kígyó fog végezni azzal a 3 egérrel.

A társállataink egy része ugyanúgy részt vesz az állatok tárgyiasított használatában, mint húsevő rokonaink, vagy barátaink. Számukra sem természetes és egészséges hormonokkal és antibiotikumokkal telenyomott állatgyárakból származó húst enni. De nekik nincs választásuk, azt eszik, amit leteszünk eléjük.

Jó ideje vegán voltam már, mikor hallottam róla, hogy a kutyák is tökéletesen egészségesen eléldegélnek a növényi tápon. Ott van rögtön Bramble (Szeder), a border collie, aki a maga 27 évével 2002-ben a Guiness Rekordok Könyve szerint a világ legidősebb kutyája volt. Ez nem volt véletlen, ő is vegán kutya volt, főként lencsét, rizst, és zöldségeket evett – akárcsak az én 3 kutyám. Mikor elkezdtem utánajárni, kiderült, hogy világszerte sok ezer vegán kutya él. Külön fórumok szólnak a vegán gazdiknak, akik erre is odafigyelnek. Félve, aggódva, de elkezdtem én is először a Yarrah cégtől rendelt, aztán otthon főzött vegán vacsorával kínálni három szeretett kutyatársamat. Az első meglepetés az volt, hogy nagyon ízlett nekik. A második a bundájuk, ami egy hónapon belül sokkal fényesebb lett, mint annak előtte volt. S a harmadik – a nagy megnyugvás – a tökéletes vérkép volt mindhármuknál jó egy éves vegán táplálás után. Mostanra megnyugodtam, s magabiztosan etetem őket vegán táppal, ahogy sok ismerősöm is. Azt viszont a mai napig nem sikerült teljesen feldolgozni, amit más állatvédőktől kaptam ezért. Állatkínzónak minősítettek és feljelentéssel fenyegetőztek. Vannak, akik szerint csak az az állat, aki ugat vagy nyávog és ez nagyon szomorú. Mivel társállataink valóban vérszomjas ragadozókból váltak a mi okos, kedves barátainkká, valóban támadhatatlan az az érvelés, hogy nekik a hús a természetes táplálék. De ha mind élvezeti, mind egészségügyi szempontból meg tudjuk nekik adni, amire szükségük van pusztán növényi alapanyagokból, akkor miért ne tennénk?

Ők a társaink. Miért ne kísérnének el minket evolúciós utunk ezen nemes lépcsőfokán? Annyi mindenben velünk tartottak, noha számukra nem volt természetes, miért pont ebben ne tennék?

Vegán kutyaeledelt lehet venni, nem drágább, mint más jó minőségű tápok. A kutyáknak semmi baja nem lesz a vegán étrendtől, sőt. Allergiás kutyáknak az állatorvosok már jó ideje ajánlják. Főzni sem nehéz vagy drága. Mind a bevásárlás, mind a főzés, mind a felszolgálás jóval kellemesebb, gusztusosabb számomra is, mint amikor még húst főztem nekik. Csont és bőr ropi helyett szuper növényi fogtisztító rágcsák lepik el mostanában az állateledelesek pultjait. A vegán macskatáp kérdését nekünk még nem sikerült megoldani, ezért sajnos még mindkét cicám húsevő. Külföldön lehet kapni szuper vegán cicatápot, itthon tudtommal még nem (írom ezt 2012 vége fele).

Mondhatja bárki, hogy ez nem természetes. A szokványos tápok sem azok. A természetes az lenne, ha vadásznának maguknak az erdőben. Ez nyilvánvalóan nem opció. Amit a kutya-, és cicatartók többsége ad az állatainak, az a vágóhídon leselejtezett, legolcsóbb, legsilányabb minőségű holttest. Beteg, sérült állatok, s azoknak is a legkevésbé keresett testrészeik. Antibiotikumokkal és hormonokkal telenyomva. Nem meglepő ezek után, hogy a különböző allergiás és daganatos megbetegedések, a vese-, csont-, és szívproblémák a kutyáknál és

cicáknál éppen úgy összefüggenek a húsfogyasztással, ahogy az embereknél is, s ezt komoly kutatások bizonyítják.

James Peden: Vegetarian cats & dogs című könyvében részletesen kifejti a témát, s arról is rengeteget ír, hogyan kell úgy összeállítani egy vegán étrendet, hogy az egészséges legyen. Kutyáknál például különösen oda kell figyelni a kalciumra, taurinra és L-karnitinra, cicáknál az A vitaminra és szintén a taurinra. Szándékosan nem írok részletesebben, mert nem szeretném, ha bárki elolvasván ezt a fejezetet, máris felkészültnek érezné magát arra, hogy otthon összeállított vegán étrendre állítsa át barátait. Ez az a része a vegán életmódnak, amiben kutyakötelességünk előtte alaposan tájékozódni! James Peden könyve megrendelhető interneten, az Amazon oldalán már a 3. kiadást reklámozzák. S íme, néhány honlap, ami kezdetnek jó:

- www.veganvet.net (Armaiti May vegan állatorvos oldala)
- www.vegetariandogs.com
- www.vegepet.com
- www.veggiepets.com
- www.veganpet.co.nz
- www.petfoodshop.com
- ww.v-dog.com
- www.thevegantruth.blogspot.hu
- facebook: „Vegan Dog Nutrition” csoport
- www.yarrah.hu (Egyelőre tudtommal az egyetlen magyar webshop, ahol árulnak vegán kutyatápot.)

8.Az állatvédelem pszichológiája

Tartok tőle, hogy ez a fejezet meglehetősen unalmasra sikeredett. Ha így van, annak csupán az az oka, hogy eredetileg pszichológusként végeztem, s tanulmányaim vége fele már igencsak untam a pszichológiát. Ez lehet az oka, ha erről nem tudok olyan lelkesedéssel írni. Mégis bekerült a könyvbe, mert bízom benne, hogy hasznos kiindulási alap azoknak, akik szeretnék megérteni, miért tesszük, amit teszünk. A megértés talán csökkentheti a dühöt, az indulatokat, s tiszta fejjel, józanul tudunk felszólalni azokért, akik nem tudják megvédeni magukat.

Állatkínzók vizsgálata és kezelése

Az állatkínzás olyan társadalmilag nem elfogadott viselkedés, mely egy állatnak szándékosan okoz szükségtelen fájdalmat, szenvedést, stresszt vagy halált. (Ascione, 2001)

Az állatkínzásról szóló szakirodalom - főként azért, hogy komolyan vegyék - újra és újra hangoztatja az összefüggést az állatok és emberek bántalmazása között. Rengeteg helyről lehetne idézni ezt alátámasztó adatot. Csak egy példa: a Massachusetts-i egyetem kutatói szerint az állatokat bántalmazó emberek esetében 5x olyan valószínű, hogy emberek ellen is bűntetteket követnek el, mint az állatokat nem bántalmazók esetében. Mi tudjuk, hogy az állatkínzás kérdése nem ezért érdemel hatalmas figyelmet. El kell ismernünk viszont: azzal, hogy kimutatták a kapcsolatot állatok és emberek bántalmazása között, nagyban segítettek, hogy sokkal több kutatás és szakcikk lásson napvilágot állatkínzás témában.

Tehát aki állatokat bánt, előbb-utóbb nagy valószínűséggel embereket is bántani fog. Az állatkínzást egyéb bűncselekmények követik. Ez következik az állatkínzás után. De mi történt előtte? Honnan jöttek ezek a szörnyetegek? (Akik sok esetben gyerekek.)

Az állatkínzó gyerekeket és felnőtteket vizsgáló pszichológusok 4 olyan életkörülményeikre jellemző tényezőt találtak, amik bizonyítottan valószínűsítik az állatok bántalmazását:

- a családban a testi fenyítés elfogadott és szokványos
- fizikai bántalmazás
- szexuális bántalmazás
- családon belüli erőszak

Kicsit leegyszerűsítve azt mondhatjuk: többnyire olyan emberek válnak állatkínzóvá, akik maguk egykor áldozatok voltak. Az állatkínzók durván 30-40%-a volt gyermekkorában szexuálisan bántalmazva, esetleg gyermekpornóban való részvételre kényszerítve. Az ilyen fokú traumák esetén törvényszerű, hogy a lelki működés torzul, s ennek számos megnyilvánulása közül egy az állatok bántalmazása. Ebből fakad, hogy a büntetés - legyen bármilyen súlyos is – nem megoldás ezekkel az emberekkel szemben. A megoldás a kezelés.

De ne szaladjunk még előre. Van még néhány értékes megfigyelés, amiket pszichológusok felhalmoztak a témával kapcsolatban.

Egy Loeber nevű pszichiáter 1993-ban azt találta, hogy az állatkínzást elkövető 7-12 éves fiúk 40%-a oppozíciós zavar (ODD) nevű kórképpel diagnosztizálható (ennek jelentése: tartósan negatív, ellenséges, támadó, provokatív és indulatos viselkedés), 38%-uk pedig kóros agresszióval járó viselkedési zavarral (melynek jelentése: az életkornak megfelelőtől eltérő, a környezet elvárásaival feltűnő mértékben ütköző viselkedés). Az állatkínzás - a lélekgyógyászat aktuális álláspontja szerint - ezen zavarok egyik első tünete.

Ascione, Thompson és Black 1997-ben állatkínzást elkövető gyerekek vizsgálata alapján listát készített a viselkedés háttérben meghúzódó motívumokról:

- kíváncsiság vagy kísérletezés
- kortársak nyomása
- unalom vagy depresszió
- szexuális kielégülés
- külső kényszer (pl.: bántalmazó szülő kényszeríti)
- fóbiás félelem egy állattól
- a gyermek azonosulása egy őt bántalmazó másik emberrel
- saját élmények poszttraumás újraélése
- utánzás
- erőszak, agresszió próbálgatása, gyakorlása
- eszköz más emberek (pl.: testvérek) érzelmi bántalmazásához

Több kutató a gyermek-, és kamaszkorban megjelenő állatkínzást a gyújtogatáshoz tartja hasonlónak. Erre alapozva Ascione hasznosnak tartja, ha a gyújtogató gyerekeket hatékonyan 3 csoportba soroló kategória rendszert az állatkínzó gyerekekre is adaptáljuk.

3 féle gyújtogató:

- kíváncsiságból gyújtogató: itt az ok a tájékozatlanság, a szülői gondatlanság
- segélykérő gyújtogató: itt a gyújtogatás komoly pszichológiai kórképek tüneteként jelenik meg
- bűnöző gyújtogató: kamaszkori antiszociális viselkedés, főleg csoportban

3 féle állatbántalmazó:

- kíváncsiságból/kísérletezésből: főleg ovis vagy kisiskolás korban jelenik meg, annak jeleként, hogy a gyereket nem tanították meg, hogyan viszonyuljon az állatokhoz
- patologikus állatkínzás: pszichés zavarok tünete és a háttérben fizikai vagy szexuális bántalmazás áll, vagy családon belüli erőszak
- bűnöző állatkínzás: destruktív és erőszakos cselekvés, alkoholfogyasztással, bandázással függ össze, ám a mögöttes motivációk itt is a gyermekkorban elszenvedett bántalmazásra vezethetőek vissza

Kellert és Felthous nevű kutatók felnőtt állatkínzókkal készített interjúik alapján az alábbi motivációkat írják le a cselekedet mögött:

- kontrollt gyakorolni az állat felett
- bosszút állni az állaton
- egyes fajokkal szembeni előítéletet vagy gyűlöletet kifejezni
- más embereket bántani az állat használatával
- agresszív cselekedetet begyakorolni
- sokkolni az embereket, szórakozásból
- bosszút állni embereken
- szadizmus érzését megtapasztalni

Az állatkínzás minden esetben tünete valamilyen pszichés problémának, ami a legtöbb esetben valamilyen bántalmazásból fakad. Mi, állatvédők, ma Magyarországon hatalmas sikerként ünnepeljük, amikor egy-egy állatkínzót végre sikerül elítélni és pénzbírsággal vagy szabadságvesztéssel sújtani. Örülünk, mert elviselhetetlen volt a tudat, hogy amit tesznek, következmények nélkül megtehetik. Bár a büntetés súlyossága meg sem közelíti a tettek súlyát, mégis: legalább valami - mondjuk. Az igazságérzetünket talán ideig-óráig megnyugtathatja, de a problémát egyetlen büntetés sem oldja meg. Az állatkínzás nem olyasféle bűncselekmény, mint a lopás, hanem sokkal inkább olyan, mint a sorozatgyilkosság, vagyis súlyos és összetett pszichológiai rendellenességek tünete. Megbüntethetjük, de ezzel valójában semmit nem tettünk azért, hogy a jövőben ne folytassa. Maximum majd jobban vigyáz, hogy ne derüljön ki.

Két olyan kutya is tagja a családomnak, akiknek előző tulajdonosai ellen büntető eljárás indult állatkínzás miatt. Egyiküket elítélték, a másik megúszta, de nagy különbség nincs. Mindkettő szabadon távozott és valahol máshol folytatja ugyanazt. Az igazságszolgáltatás elért annyit, hogy a kutyákat elvette tőle és ezzel a lehető legjobbat tette velük. Ám azért semmit nem tett, hogy az állatkínzók ne ártsanak másoknak többé.

2010 óta az USA 27 tagállamában a bíróknak lehetőségük van arra kötelezni az állatkínzást elkövetőket, hogy kezelésre járjanak. Az ASI (Animals & Society Institue = Állatok és Társadalom Intézet) kidolgozott egy AniCare névre keresztelt intervenciós programot, mellyel az állatkínzókat kezelik. Ezt 1999-ben indították el. Külön programot dolgoztak ki gyerekek és felnőttek részére. A kezelés hossza a diagnózis súlyosságától függ. Témakörét tekintve azonban alapvetően a következőkről szól a dolog: az elkövetők különböző érzelmi intelligencia tárgykörébe tartozó készségeit fejlesztik, első sorban empátiát, önkontrollt, társas készségeket, önértékelést. Külön említést érdemel ezen programok Állat Asszisztált Terápiával végzett formája, ahol az állatkínzóknak maguk az állatok tanítják a normális állat-ember kapcsolatot – vagyis képzett terápiás kutyák, képzett gazdáik és pszichológus programvezető segítségével. Bámulatos, mennyi szeretetet tudnak a kutyák adni. Teljesen függetlenül attól, hogy valaki megérdemli-e vagy sem. De a lényeg, hogy a szeretet gyógyít. A terápiás kutyák segítenek az elkövetőn és ezáltal mindazokon, akik a jövőben áldozattá váltak volna.

Az elhárítás

A földön elkövetett felfoghatatlan mennyiségű állatkínzás többségének nem csupán két résztvevője van (az állat és kínzója), hanem ott a titkos harmadik: a Megrendelő. Ahogy a bérgyilkos mögött az árnyékban ott áll egy hatalommal bíró névtelen, úgy az állatkínzók mögött is ott állnak, rémisztő számban a Megrendelők. A Megrendelő olyan, mint a maffiavezér, akinek soha nem volt és lesz véres a keze. Életem nagy részében magam is Megrendelő voltam. Semmi lenézésre nincs tehát okom azokkal szemben, akik ma még Megrendelők. Mindaz, amit írni fogok, nem vádaskodás. Állatvédőként nem célunk elítélni senkit. Ahhoz, hogy a harag ne vakítson el, meg kell értenünk a Megrendelő viselkedését. Ahhoz, hogy bízni tudjunk az emberek „felébredésében", fontos, hogy értsük, mi minden rejlik a felszín alatt.

Ha kicsit tudományosabban szeretnénk megfogalmazni, akkor félretehetjük a tetszetős „Megrendelők" címkét és mondhatjuk, hogy van közvetlen és közvetett állatkínzás.
Közvetlen állatkínzás az, amit amúgy is annak tartunk, vagyis amikor konkrétan a saját két kezünkkel bántunk egy állatot.
Közvetett állatkínzás az, amikor fogyasztóként támogatjuk, fenntartjuk, lehetővé tesszük az állatok bántását.
Hogy lehetséges, hogy megannyi jó és kedves ember mindennapos viselkedésével fenntart egy hihetetlenül brutális rendszert?
A válasz egyetlen szóban összefoglalható: elhárítás. Az a folyamat, ahogy az ember kiszorítja a gondolatai közül azokat, amik kellemetlenek, amik szorongást keltenek. Magyarán: nem akar tudni róla.

Több különböző kutató különböző irányból közelítette meg a kérdést, ami most következik, az egy kis összefoglaló a szerintem legjobbakból.

Robert J. Lifton alkotta meg a psychic numbing, avagy pszichés bénultság fogalmát 1986-ban, miután olyan náci orvosokkal készített interjúkat, akik aktívan részt vettek a második világháború borzalmaiban. Azért ült le beszélgetni velük, hogy megértse, hogyan lehettek emberek képesek ilyesmire. A következtetése rémisztő. Lifton azt írja, a kegyetlenségre való képességüket nem indokolhatjuk semmiféle pszichés betegséggel. Ezek mind klinikailag egészségesnek, normálisnak számító emberek voltak. Tetteiket, vagyis arra való képességüket, hogy tetteiket véghezvigyék, a pszichés bénultság jelenségével tudjuk magyarázni. Ez lényegében az érzelmek és a gondolatok egymástól való elválasztása. Olyan ez, mintha átmenetileg lefagyasztanánk azokat az idegpályákat, melyek a saját cselekvésünk ellen tiltakozó érzelmeket közvetítik. Mintha kikapcsolnánk egy vészvillogót. Mintha elvágnánk egy drótot, mely a fékpedált köti a neki megfelelő helyre az autóban. Hiába nyomja a lábunk a féket, az autó ezt nem érzékeli és megy tovább. Szükség esetén az ember tud brutális lenni és nem érezni miatta lelkifurdalást. Természetesen az ember, mint gondolkodó lény, nem teszi meg ezt „csak úgy". Kell egy ideológia, ami alapján a brutális tett helyesnek minősül. Például bármilyen háborús ellenség dehumanizálása, vagyis annak elhitetése az emberekkel, hogy azok ott a másik oldalon nem olyan emberek, mint mi. Gonoszak, vagy primitívek, vagy buták, vagy bűnösök, vagy értéktelenek, vagy kártékonyak. Vagy egyszerűen

csak kevésbé fontosak és értékesek. Ugyanezt láttuk az afrikai őslakosok rabszolgasoránál, vagy az indiánok lemészárolásánál és valami hasonlót látunk – bár ezt már nem Lifton írja – az állatok használatánál. Megvan az ideológia az ember felsőbbrendűségéről, a nemes célokról a kísérleteknél, vagy az egészséges étkezésről a vágóhidaknál, mindenütt ott az ideológia és ott a psychic numbing, vagyis a pszichés bénultság, ami nem engedi, hogy érezzük, amit normálisan éreznénk az adott helyzetben. Ez egyrészt megjelenik azoknál, akik konkrétan dolgoznak az állatokkal a laborokban, szőrmefarmokon, tejüzemekben és még sorolhatnánk, de ugyanúgy a pszichés bénultság mechanizmusa dolgozik azon sok milliárd ember elméjében is, aki asztalhoz ül, bevásárol, cipőt választ, stb.

Elliot Aronson, neves szociálpszichológus úgy értelmezi a pszichés bénultság fogalmát, mint a bennünk feszülő ellentmondás csillapítását vagy elfojtását. Ezt a bennünk feszülő ellentmondást nevezik a pszichológusok kognitív disszonanciának. Ez a bonyolult szó csupán annyit jelent, hogy van a fejünkben két egymásnak ellentmondó információ, ami nyilvánvalóan feszültséget kelt. Jelen esetben például az, hogy a) részt veszünk egy erőszakos cselekedetben és b) hogy jó emberek vagyunk, s mint olyanok, a társadalmi normáknak megfelelően elítéljük az ártatlanokkal, a kiszolgáltatottakkal szembeni kegyetlenkedést. Az ellentmondás lényegében a viselkedésünk és az énképünk között feszül. Senki nem szereti az ilyen ambivalenciát, tehát szabadulni szeretnénk tőle. Első körben két dolgot tehetünk: vagy megváltoztatjuk a viselkedésünket, vagy megváltoztatjuk az énképünket. Tehát vagy felhagyunk az erőszakos viselkedéssel, vagy beismerjük, hogy kegyetlen, erőszakos emberek vagyunk. Az esetek többségében egyik sem tűnik könnyen járható útnak. Az ember azonban találékony állat és kifejlesztett egy halom stratégiát arra, hogy se a viselkedésén, se az énképén ne kelljen változtatnia. Például megmagyarázzuk, miért nincs más választásunk, mások felelősségét hangoztatjuk, hogy a magunké kisebbnek tűnjön, vagy igyekszünk elterelni róla a gondolatainkat, kerüljük mindazt, ami eszünkbe juttathatja, stb. Ezeket a módszereket nevezik a pszichológusok én-védő stratégiáknak, vagy más néven elhárító mechanizmusoknak.

Elhárító mechanizmusok alatt Sigmund Freud lánya, **Anna Freud** az olyan nem tudatos stratégiákat értette, melyekkel a negatív vagy kellemetlen érzelmeiket kezelik az emberek. A teljeség igénye nélkül néhány fontos példa:

- **elfojtás**: a fájdalmas vagy félelmetes tartalmakat kiszorítja a tudatból
- **racionalizáció:** ésszerű érvekkel helyesnek igyekszik beállítani egy cselekedet
- **reakcióképzés**: úgy rejti el maga elől a valódi érzését, hogy az ellentétébe fordítja és az ellentétes érzést felerősítve éli át
- **projekció**: a kérdéses érzést vagy esetleg egy tulajdonságot felerősített formában valaki másnak tulajdonítja
- **intellektualizáció**: a helyzet szigorúan érzelemmentes, absztrakt felfogása, az érzelmek leválasztása a gondolatokról
- **tagadás**: elutasítja a probléma felismerését
- **áttolás:** az érzés valamilyen más tárgy fele terelődik el

Mit jelent mindez számunkra, akik az állatkínzás megrendelőit, vagyis önmagunkat szeretnénk megérteni?

Elfojtás az is, hogy igyekszünk nem gondolni rá, mit eszünk. Leülünk az asztalhoz és nem gondolunk rá, hogy a tányéron fekvő tárgy egy holttest darabja, amely egy valaha élt érző lény testéből lett kivágva. Elfojtjuk, elnyomjuk, nem gondolunk rá, mert zavaró, kellemetlen lenne.

Racionalizáció az is, ha valaki azokat a táplálkozás tudományi tévhiteket hangoztatja, melyek az állati termékek fogyasztását az ember létszükségletének állítják be. Vagy azt mondja, ha nem lennének állatkertek, bizonyos állatfajok kihalnának. Vagy azt mondja, ha nem lenne gyapjú ipar, kihalnának a birkák. Logikusnak tűnő racionális érvekkel takarózni: ezt jelenti a racionalizáció. Sajnos a társadalmunkban elterjedt tévhitek és félretájékoztatások ezeket az elhárításokat támogatják.

Reakcióképzés az is, amikor valaki azzal rejti el az állatokkal kapcsolatos együttérzését, hogy éppen az ellenkezőjét hangoztatja, ezzel nagyon gyakran találkozunk húsevés témájában. Az emberek, különösen az állatokat nagyon szerető emberek hajlamosak hangoztatni, mennyire imádják ezt vagy azt az ételt, képtelenek lennének nélküle élni és nem érdekli őket, honnan van.

Projekció az is, amikor a saját érzéseit valaki másban véli felfedezni, így például az állatvédőkben a túlzott empátiát gúnyolja, szintén nagyon gyakori.

Itt álljunk meg egy percre! Sokan leállunk vitázni azokkal, akik szerint az állatok használata és megölése elfogadható dolog. Szerintünk természetesen olyasmi, ami ellen küzdeni kell, szerintük pedig ez az élet rendje. Legalábbis ez a leosztás a vitában. Valójában azonban bennük ugyanúgy ott dolgozik az a bizonyos hang, az empátia hangja, ami utálja a szenvedést, ami együtt szenved az áldozattal. Ott a fejükben az ellentmondás, az ambivalencia. Ha vitatkozni kezdünk, akkor az ellentmondás kikerül a „saját fejükből” és máris ott feszül kettőnk között. Te hangoztatod az ellenérveket, ő pedig hangoztatja a mellette szólókat, s teljesen elfelejti, hogy az ellenérvek az ő fejében is ott dolgoztak. Az egész vitát valójában azért kezdte, hogy önmagát meggyőzze, mert elbizonytalanodott. Nem ellened beszél és nem is az állatok ellen. Saját magával vitatkozik. Akkor is, ha gúnyolódik, akkor is, ha téged sérteget. Valójában csak az elhárító mechanizmusait támogatjuk, ha agresszívan vitatkozni kezdünk. Amit ezzel szemben tennünk kell, az az, hogy segítünk az egyénnek felismerni, hogy egy ellentmondás feszül a lelkében. A változás motorja ez a feszültség. A változás belülről indul és azok a bátor emberek járnak az élen, akik merték felismerni: ahogy eddig viselkedtem, azzal meghazudtoltam saját magamat. Nem könnyű úgy kommunikálni, hogy ne az ellenállása erősödjön, nagyon gyakran nem is sikerül és nincs is rá univerzális recept, de meg kell próbálni.

„Ne legyőzni igyekezd ellenfeleidet, hanem észhez téríteni” Gandhi

Ez csak néhány példa volt, s most következnek azok a kutatások, amik kifejezetten állatok és állatkínzás témakörében vizsgálták az elhárításokat.

Az egyik a fogyasztók, a másik a gazdasági és kísérleti állatokkal dolgozó emberek elhárító mechanizmusait vizsgálta.

Melanie Joy bostoni pszichológus és állatvédő doktori kutatásában hétköznapi, azaz vegyes táplálkozású emberekkel beszélgetett a húsevésről és azt találta, hogy interjú alanyai számos különböző elhárítást alkalmaztak, amikor a húsevés témája került terítékre. A tény, hogy állatok fogyasztásával azok halálában vesznek részt, konfliktusban állt azzal az alapvető véleményükkel, hogy szükségtelenül szenvedést okozni helytelen. (Mivel ma már mindenki tudja, hogy milliók élnek hús nélkül, nehezen tagadható az állítás, hogy a hús szükségtelen.) Ott áll tehát az ember a konfliktussal: jó embernek tartom magam, mégis megeszem az állatokat. A konfliktus enyhítésére használt elhárító technikák előfordulási gyakoriság szerinti sorrendben a következőek voltak Joy szerint:

1. dichotomizáció: Azt mondja, vannak ehető és nem ehető állatok.
2. igazolás: Különböző magyarázatokat kreál, pl.: az ember a tápláléklánc tetejére tartozik, vagyis természetes dolog a húsevés; az állatokat, akiket megeszünk, direkt erre a célra tenyésztették, tehát arra valók, hogy megegyük őket; az ember évezredek óta eszik állatokat; az evolúció során alakultunk ilyenné; az állatok túlszaporodnának, ha nem ennénk meg őket.
3. disszociáció: Kizárja a tudatból a zavaró gondolatokat és érzelmeket. Nem akar rá gondolni, nem akarja érezni. Kerüli például az olyan húsfélét, amin túl nyilvánvalóan látszik, hogy egy állatból származik. Mélyinterjú során azonban rendszerint előkerül a szőnyeg alól a bűntudat és a szégyen.
4. elkerülés: Szándékosan kerüli a témában megtalálható információkat. Nem olvas el, vagy hallgat meg olyan érvelést, ami az állatok szenvedéséről szól vagy a vegetáriánus életmód egészségességét ecseteli. Ha azt ajánlod, nézzen meg egy vágóhidas felvételt, elutasítja, mert nem akarja elsírni magát.
5. tagadás: Magát az állatkínzás tényét tagadja. Azt állítja, hogy az állatoknak nincsen rossz soruk, például a liba szereti, ha tömik, vagy a vágóhidak ma már humánusan működnek.
6. objektivizáció: Tárgyként tekint az állatokra, mintha azok nem éreznének, vagyis amolyan mozgó zöldségek lennének.
7. racionalizáció: Indokot keres az ellenkező érzéseire, például csak azért undorodik a báránytól, mert egyszer félig nyersen szolgálták fel.
8. megszokás: Rutinná válik a cselekvés, s mint olyan, nem foglalkozik a miértekkel.

Minél okosabb egy ember, annál meggyőzőbben tudja kiszínezni ezeket az alapvetően egy kaptafára készülő torzításokat. Mind arról szól, hogy az ember menekül a saját empátiája elől, menekül az ellentmondás elől. Sajnos a sok elterjedt tévhit miatt bőven van is mire hivatkoznia az embereknek, amikor a viselkedésüket akarják racionalizálni. Az egész állathasználat úgy van kialakítva, hogy segítsen az embereknek nem érezni az ambivalenciát. A hentes boltok cégtábláján mosolyognak a malacok, soha nem mutatnak vágóhídról készült felvételeket a híradóban, és mind azt tanultunk az iskolában, hogy „a tej élet, erő, egészség”.

Serpell 1999-ben állatvédelmi tanulmánykötetében beszámolt farmerekkel és kísérleti állatokkal dolgozó labor technikusokkal készített interjúiról. Interjúinak fókuszában az emberek állatokkal kapcsolatos attitűdje állt. Serpell azt találta, hogy mindkét csoport bőséggel használt különböző elhárító mechanizmusokat (pl.: elkerülés, igazolás, racionalizáció, disszociáció, túláltalánosítás és objektivizáció). Ezen mechanizmusok

segítségével próbáltak ezek felülemelkedni a belső ambivalencián. Például nem tartották felelősnek magukat az állatoknak okozott szenvedésért, hanem vagy a feletteseiket vagy a fogyasztókat okolták. Hogy bűntudatukat csökkentsék, jellemzően kiválasztottak egy-egy állatot, akivel kivételeztek, jobban bántak és közelebbi kapcsolatba kerültek, olykor az illető nevet is kapott, az összes többi állatot azonban rendkívül távolságtartóan kezelték. Mindeközben úgy tekintettek önmagukra, mint aki felsőbbrendű célokért teszi, amit tesz.

Az emberi felsőbbrendűség ideológiája

A speciesism (magyarul fajizmus vagy embersovinizmus) fogalmát Richard D. Ryder, brit pszichológus alkotta 1973-ban. Ryder definíciója szerint a speciesism nem más, mint az a széles körben elterjedt diszkrimináció, melyet az ember más fajokkal szemben alkalmaz. Ryder ezt a rasszizmus egy formájának tartja, hiszen akár csak a rasszizmus ismert formájában, itt is fizikai tulajdonságaik alapján tulajdonítunk különböző erkölcsi értéket más fajok tagjainak. Akárcsak a diszkrimináció más fajtáinál, ez is alábecsüli a diszkriminált és diszkrimináló közti hasonlóságokat és túlbecsüli a különbségeket. Ryder könyvében kifejti a hasonlóságokat a rabszolgatartás és a zsidóüldözés, valamint speciesism között.
David Nilbert 2003-ban a szociológia látókörének kiterjesztéséért emelt szót és szintén a faji és a nemi előítéletekkel állítja párhuzamba a speciesism-t.
Richard Dawkins 2007-ben párhuzamot von a korábbi rasszista attitűdök és előfeltevések, illetve a jelenleg is társadalmi normának tekinthető más fajokkal szembeni diszkrimináció között. Andrea M. Karkowksi 2008-ben megalkotta a Speciesism Scale-t, vagyis egy kérdőívet a más fajokkal szembeni diszkrimináció mérésére. Az emberi felsőbbrendűség ideológiája olyan mélyen beleivódott a mindennapjainkba, hogy a többség teljesen természetesnek és helyénvalónak veszi. Ezek a kutatások arról szólnak, semmivel sem helyénvalóbb dolog valakit értéktelenebbnek tartani magunknál, azért mert nem ember, mint azért, mert nem fehér ember, vagy mert nem férfi. Ugyanerről volt szó az állatok jogairól szóló fejezetben is. Nagyon jó hír, hogy egyre több pszichológus kutatja a témát.

Az erkölcsi fejlődés

Már a fejlődéslélektan nagy öregje, Jean Piaget is nagy érdeklődéssel kutatta az erkölcsi fejlődést, bár ő főként gyerekekben. Az erkölcs fejlődésének 3 szakaszát különítette el: premorális, heteronóm és autonóm.

Az első szakaszban a gyermek még nem érti, mi helyes és mi helytelen. A második szakaszban aszerint dönti el, hogy mások mit mondanak, vagyis magáévá teszi a társadalmi normákat. A harmadik szakaszban már képes arra, hogy önállóan döntsön róla, mit tart helyesnek és mit helytelennek.

Hasonló eredményekre jutott egy másik nagy pszichológus, Kohlberg, csak ő így nevezte el a szakaszokat: prekonvencionális, konvencionális és posztkonvencionális. Állatvédelmi szempontból az emberek többsége a 2. szinten áll, vagyis elfogadja a társadalmi normát. Esetünkben a norma kimondja, hogy az ember felsőbbrendű az állatnál, az emberi élet fontosabb. A harmadik szakaszban, ahová Kohlberg szerint az emberek töredéke jut csak el, az egyén túllép a társadalmi konvenciókon, és saját maga dönti el, mit tart helyesnek és helytelennek. Pontosan erre van szüksége annak, aki ki akar szállni a közvetett állatkínzásból: megkérdőjelezni az aktuális társadalmi normát, információkat gyűjteni és meghozni a saját szabályait. Egy olyan társadalomban, ahol az állatkínzás mindennapos rutinnak számít és az ezt igazoló kreált elméleteket tálcán kínálják számunkra már óvodás kortól, nem mindenki jut el magától arra a szintre, hogy fel merje tenni a kérdést: biztos, hogy ez így helyes? Innen nézve az állatvédelem valahol az erkölcsi fejlettség mutatója is.

Innen nézve az erkölcsi fejlettség, úgy tűnik, attól is függ, mennyiben merünk kilógni a sorból. Ezért fontos megemlíteni egy **Ash** nevű pszichológus régi klasszikus kísérletét a konformizmusról. Egy terembe beültetnek 10 embert. Közülük 9 beavatott személy, 1 a kísérleti alany, de ő persze azt hiszi, mind egyformán résztvevők. Bejön a kísérletvezető és felrajzol a táblára két vonalat, egy 30 és egy 50 centiset. Azt kéri, tegye fel a kezét, aki szerint az előbbi a hosszabb. A beépített személyek felteszik a kezüket. Mit tesz a kísérleti személy? Felteszi a kezét.

Az emberek többsége felteszi a kezét. Variálgatták a helyzetet és azt találták, például minél több a beavatott személy, vagy minél kisebb a két vonal közti különbség, annál valószínűbb, hogy a kísérleti alany felteszi a kezét. Nem bízik magában, vagy nem akar kilógni a sorból. Ez a konformizmus. Az emberek többsége nem akar kilógni a sorból. De valakinek mégiscsak el kell kezdeni. Minél többen lógunk ki, annál könnyebb lesz az utánunk jövőknek. S előbb utóbb megfordul az arány, amint azt az alábbi bájos kis képregény is mutatja.

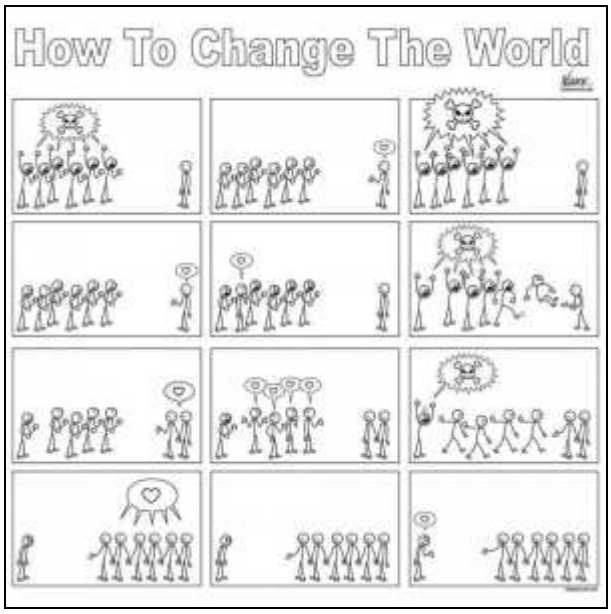

A változás lélektana

Pszichológiai szempontból nagyon izgalmas kérdés, hogyan válik az egyén képessé arra, hogy egy világméretű trendnek ellene menjen. Hamilton 1993-ban azt találta, hogy a vegánok eleve nyitottabbak az alternatív, tehát a megszokottól eltérő dolgokra az élet más területein is, ez azonban így önmagában még igen sovány magyarázat volna.

Vegánná válni egy folyamat, egy utazás, ahogy **Barbara McDonald** 1999-ben írta. McDonald vegánokkal készített mélyinterjút arról, náluk hogyan zajlott le ez a folyamat. Kutatása eredményeit Mezirow *átalakulási tanulás elméletének* kereteibe helyezte. Mezirow szerint mindenféle személyi változásnál, formálódásnál általánosíthatóak a következő lépcsőfokok vagy szakaszok:

1. kiváltó élmény, impulzus vagy dilemma
2. önvizsgálat, addigi előfeltevések kritikus újraértékelése
3. annak felismerése, hogy mások is osztoznak a dilemmában
4. új cselekvési lehetőségek, új szerepek felfedezése
5. új tudásanyag és készségek elsajátítása
6. új szerepek próbálgatása, társas kapcsolatok újraértékelése
7. az új perspektíva integrálása az egyén életébe

A fentiekből és vegánokkal készített mélyinterjúkból McDonald az alábbi elemeit azonosította a vegánná válás folyamatának:

1. **Katalitikus élmény**, ami lehet egy film, egy könyv, egy cikk, egy kép, egy beszélgetés vagy egy találkozás egy állattal.
2. **Elfojtás**, ami tarthat pár órán vagy pár éven át is. Ilyenkor az ember megpróbálja elfojtani, amit megtudott, amire rádöbbent és tovább élni az életet a társadalomban uralkodó ideológia szerint.
3. **A szándék** megszületése. Amikor az elfojtás kudarcot vall és az egyén elindul egy másik úton.
4. **Tanulás**, vagyis részben információszerzés az állathasználattal összefüggő környezetpusztításról, éhező emberekről, egyéni egészségről és az állatkínzásról, részben pedig a vegán életmódhoz szükséges tudásanyag és készségek elsajátítása.
5. **Döntés.**
6. **Új világnézet** integrálása a mindennapokba.

A megkérdezett vegánok többsége már előzőleg is nagyon szerette az állatokat és a természetet, de nem foglalkozott a hasonlósággal a saját társállata és az elfogyasztott állatok között. Az állatszeretetük többnyire csak a társállataikra terjedt ki. Mindannyian vegyes táplálkozásúként nőttek fel. Ketten vegyes táplálkozásúból egyből vegánná váltak, tízen pedig előzőleg vegetáriánusok voltak általában 1-2 évig, néha tovább. Az egyéni történetekben közös, hogy fontos szerepet játszott a vegán irodalom olvasása a folyamat minden szintjén. Általában internetes, ritkábban nyomtatott formában találták meg ezeket az anyagokat.

Minden résztvevő történetében fontos lépés volt a társas támogatás megtalálása más vegánok személyében.

McDonald azt vallja, hogy a vegán ismeretterjesztésben tevékenykedőknek nem szabad elkeseredniük, ha ellenállásba ütköznek. Arra kell koncentrálnunk, hogy elvessünk egy magot, ami majd kicsírázik az egyénben, amikor megfelelőek lesznek a körülmények. Nehéz dolog ez, hiszen mi állatvédőként annyi rettentő dologról értesülünk, aminek súlya nyomja a mellkasunkat, hogy egyre csak sürgetnénk a változást, szeretnénk lerombolni az állattartó telepeket és megszüntetni mindezt már holnap, már ma, már tegnap. S mégis türelmesnek lenni? Elfogadni, hogy nem erőltethetünk senkit? Csak ülünk a fenekünkön és türelmesen bánunk az emberekkel, akiknek döntései nyomán ebben a pillanatban is sok százan halnak meg és milliárdok szenvednek? Nem. Nem ülünk tétlenül. Minden erőnkkel keresnünk kell a módját, hogy informáljuk, akit csak lehet és segítsük azokat, akikben már megindult a változás.

Rachel MacNair 2001-ben Barbara McDonald kutatásából indult ki, de több új megállapítással kiegészítette 385 fős kvantitatív és két kis csoportos kvalitatív kutatása alapján. MacNair szerint két fontos része van a vegánná válásnak:

- az elhatározás megszületése
- a vegán életforma megvalósításához szükséges készségek elsajátítása

Ez a két folyamat mindenkinél megtalálható, de különféle sorrendben vagy együttműködésben. Van, aki előbb meghoz egy komoly döntést és csak utána sajátítja el a vegán életmódhoz szükséges tudást és készségeket, van, akinél ez fordítva működik, tehát előbb kezd el ismerkedni például receptekkel, és csak utána köteleződik el. Vannak, akik előbb a hústól zárkóznak el, aztán tojástól, tejtől és így tovább, vannak, akik más sorrendben és vannak, akik mindent egyszerre hagynak el. Van, akinél a folyamat része a visszaesés és újra próbálkozás, mások inkább jó előre felkészülnek, s csak akkor hozzák meg a nagy döntést, amikor már minden készségük kialakult.

Saját kutatásaim

2011-ben 50 vegetáriánus és 50 vegyes táplálkozású felnőttet kérdeztem meg arról, miért az, ami, illetve arról, milyen különbséget lát a tányérjára kerülő, és a tányérjára nem dolgok között. A vegetáriánusoknak a hús és az egyéb állati eredetű termékek (tej, tojás, méz) közti különbséget kellett meghatározniuk, míg a vegyes táplálkozásúaknak a mi kultúránkban étkezésre használt állatok és társállatok közti különbséget. Ám még mielőtt ebbe belementünk volna, megkérdeztem mindkét csoportot, mivel magyarázza választott étrendjét.

A leggyakrabban adott indok a vegyes táplálkozásra a megszokás volt: *ezt tanultam, így szocializálódtam, így szoktam meg, így nőttem fel*, stb. Sokan hivatkoztak arra, hogy szeretik a húst. Meglepően kevesen érveltek azzal az igen elterjedt tévhittel, hogy a húsevés az egészség szempontjából elengedhetetlen. Elvétve felmerültek olyan válaszok, hogy idő- és energiaigényes lenne elsajátítani a húsmentes recepteket.

Arra a kérdésre, hogy tulajdonképpen miben is különböznek az elfogyasztott és a társként kezelt állatok, az 50 résztvevő közül egy sem adott valódi választ. Sokkal inkább azt magyarázták, miért is esszük meg azokat, akiket meg szokás enni. A megkérdezettek fele azt írta, csupán a kultúránktól függ, hogy melyik állat, melyik csoportba tartozik. A megkérdezettek 20%-a nyíltan kimondta: nincs különbség. További 20%-uk azt írta, hogy az a különbség, hogy a társállatokhoz érzelmi kapcsolat fűz. Tehát tulajdonképpen nem az állatokról írt, hanem a hozzájuk fűződő viszonyunkról.

A vegetáriánusok többsége az állatok iránti szeretetből fakadóan hagyta abba a húsevést, kisebb részük az egészsége vagy a környezetvédelem érdekében. Tehát többségében etikai vegetáriánusokkal volt dolgom, akik szeretik az állatokat és ódzkodnak attól, hogy bármilyen formában részt vegyenek azok leölésében. „*Azért vagyok vegetáriánus, mert nem akarom, hogy miattam megöljenek állatokat.*”

Az arra adott válaszaik, hogy miért utasítják el a vegán életmódot, azaz miért fogyasztanak állati eredetű termékeket, jóval nagyobb százalékban alapultak tévhiteken, mint a vegyesek válaszai arra, hogy miért nem akarnak vegák lenni. A leggyakrabban adott válasz az volt, hogy a húson kívül más állati eredetű termékhez *nem kell ölni*. Elvétve felmerült olyan válasz is, hogy a tej és tojásipar egy amolyan win-win helyzet, ahol mindkét fél profitál, hiszen a tehénnek fáj, ha nem fejik meg. Jó részük azzal indokolta, hogy a tejtermékek és a tojás szükséges az egészséges élethez. Jelentős részük egyszerűen élvezeti okokból nem kíván lemondani az állati eredetű termékekről. A válaszadók alig több, mint egy tizede pedig nehéznek tartja a vegán életmódot.

Az a tévhit, hogy a hús, illetve az egyéb állati eredetű termékek elhagyása káros hatással van az egészségre: nagyjából azonos mértékben jelent meg mindkét csoportban. Ez nem volt meglepő eredmény, hiszen mindannyian azt tanultuk az iskolában és a szüleinktől, hogy fehérje csak állatokban van. Inkább azon csodálkoztam csak, hogy a válaszadók kevesebb, mint fele említette csak ezt, mindkét csoportban.

Az élvezeti indoklás („mert finom”; „mert szeretem”) szintén jelentős volt, de a vegyeseknél kicsivel többször jelent meg. Abban viszont jelentős különbség van, hogy mi a leggyakrabban megjelenő indoklás. A vegyesek a MEGSZOKÁST említik leggyakrabban, ami tulajdonképpen vitathatatlan tény. A vegetáriánusok viszont azt írják, az állati eredetű egyéb termékekért NEM KELL ÖLNI.

A fenti kérdőíves kutatást követően Barbara McDonald nyomdokaiba lépve magam is mélyinterjúkba kezdtem. Interjúalanyaim felnőtt, főként huszonéves, felsőfokú végzettséggel rendelkező városi vegetáriánusok voltak.

Hosszan beszélgettünk arról, hogyan s miért lettek vegetáriánusok, de most ezt kihagyva csak arra a kérdésre való válaszaikat szeretném összefoglalni, hogy miért álltak meg a vegetáriánus életmódnál és miért nem léptek tovább a vegán életmód felé?

35%-ukban nem merült fel még ez a lehetőség

20%-uk próbálta, de abbahagyta

45%-uk pedig célként tartja számon, de egyelőre túl nehéznek tartja

Azokat, akikben nem merült fel eddig az, hogy vegánok legyenek, két meglehetősen homogén csoportra lehet osztani: (1) Egyik részük azzal magyarázta ezt, hogy a húsiparon kívüli állathasználat nem igazán állatkínzás, azaz messze nem annyira rossz az állatnak, mint az, ha a húsáért megölik. (2) Másik részük pedig azért nem gondolt még rá, hogy vegán

legyen, mert nem érzi a belső késztetést. Ők kivétel nélkül olyan emberek voltak, akik nem állatvédelmi okokból lettek vegetáriánusok, hanem mert életük egy pontján elkezdték úgy gondolni, hogy szervezetüknek nem tesz jót a hús, vagy nem kívánják

Voltak, akik próbáltak már vegán étrenden élni, majd feladták. Többségük csak néhány hónapig próbálkozott, s főleg azért hagyott fel vele, mert leküzdhetetlennek érzékelt nehézségekbe ütközött, például: *„Akkoriban nagyon lefogytam, a fehérje- és szénhidrátmentes életmód miatt, ami nem tett jót az önképemnek, viszont jóval több energiám és erőm volt akkoriban, kevés alvásigénnyel. Csak esztétikai okai voltak annak, hogy az ovo-lakto életmód mellett döntöttem ”*

A vegetáriánusok közel fele viszont azért nem vegán, mert nehéznek tartja. *„Tök jó, amit csinálnak, de nagyon nehéz lehet vegánnak lenni.”* vagy:*„Ez egy olyan dolog, amihez nem vagyok elég erős.”* Többeknél olyan félelmek merültek fel, hogy idő-, pénz-, és energiaigényes. Másoknál a társas támogatás hiánya jelenik meg, mivel sok év alatt kialakult egy toleráns családi légkör, vagy egy vegetáriánus baráti kör, s attól tartanak, ha vegánok lennének, majdhogynem elölről kezdhetnék. *„Azt is nehezen fogadta el a családom, hogy nem eszem húst. Ha mást sem ennék, azt már végképp nem tolerálnák.”* Volt, akinél csak az információk és hamar elsajátítható készségek hiánya számított akadálynak: *„Szeretek főzni és az is egy korlátozás, hogy a húst kiiktassam, de ha még a tejtermékeket is kiiktatom, akkor mi marad?”*

A vegetáriánusok egy kis része nyíltan kimondja, hogy *bűntudata* van, vagy, hogy *félmegoldásnak* tarja a jelenlegi étrendjét. Meglepően sokan átmeneti fázisként tartják számon azt, ahogyan most élnek! Például:*„Még nem menne, de törekszem rá.”*

Az eddigiek alapján úgy gondolom, nincs olyan visszatartó erő, amit ne lehetne eloszlatni érvek, összefüggések megosztásával, vagy gyakorlati tanácsokkal, segítséggel. Az embereknek első sorban arra van szükségük, hogy rámutassunk, mi a probléma az állathasználattal, majd pedig társas támogatásra és gyakorlati segítségre. Nem csak az elhatározásnak kell megszületnie, hanem utána, vagy akár azzal párhuzamosan át kell alakítani alapvető szokásokat. Ritka, aki minderre egyedül képes, de nem is jár senki egyedül ezen az úton. Tapasztalataim szerint a vegánok többsége lelkesen segít mindenkit, aki a témában tanácsot, segítséget kér. Lásd például a Nem vagy egyedül című fejezetet!

9. A jövő hangjai

Vegán gyerkőcök és kamaszok

Josie, 4 éves vegán kislány:

- Miért vagy vegán?

Mert az állatoknak fáj, ha meg akarjuk őket enni. Nagyon-nagyon fáj nekik, véreznek és meghalnak.

- Mi a kedvenc gyümölcsöd?

Az eper.

- Mi a kedvenc zöldséged?

A karfiol és a kukorica.

- Mit gondolsz, vegán leszel akkor is ha nagy leszel?

Igen, mert a húst utálom, és a tej a bociknak van.

- Mi a kedvenc reggelid?

Minden.

- Mi a kedvenc állatod?

Minden állat.

- Melyik a kedvenc éttermed?

A Thai étterem.

- Mi a legnehezebb dolog egy vegán életében?

Rendet rakni a szobámban.

- Mi a legkönnyebb dolog egy vegán életében?

Megenni mindent, amit szeretek.

- Mit tanácsolsz azoknak, akik vegánok szeretnének lenni?

Nem szabad húst enni. Semennyit sem. Legyetek vegánok, ahogy mi is.

Gianna, 6 éves vegán kislány:

- Mit jelent az, hogy vegán?

Csak zöldségeket eszünk.

- Mi a kedvenc ételed?

Az első a tofu, a második a szószos tészta.

- Nehéz vegánnak lenni?

Nem.

- Ha nagy leszel, akkor is vegán leszel?

Persze.

Bence, 10 éves vegán fiú válaszai:

- Mióta vagy vegán?

Mióta megszülettem.

- Mit jelent szerinted az a szó, hogy vegán?

Azt jelenti, hogy nagyon egészséges dolgokat eszünk, például sok zöldséget, és nem vagyunk kegyetlenek az állatokkal.

- Miért vagy vegán?

Mert az anyukám és apukám is vegán és mert szeretem az állatokat.

- Mit szólnak a barátaid hozzá, hogy vegán vagy?

Próbálják megszeretni, amiket én eszem, de azért mégis húst akarnak enni.

- Nehéz vegánnak lenni?

Nem nehéz, de néha mégis, mert nem szeretem a cukkínit és a spárgát.

Connor, 10 éves vegán kisfiú:

- Mit jelent az, hogy vegán?

Az, hogy nem használsz, és nem eszel semmit, amit állatoktól vettek el.

- Mi a kedvenc kajád?

A tacos.

- Nehéz vagy könnyű vegánnak lenni? Vagy is-is?

Szerintem nem nehéz.

- Ha felnőtt leszel, akkor is vegánként fogsz élni?

Igen. Nyers vegán szeretnék lenni.

Jessie, 10 éves vegán kislány:

- Miért vagy vegán?

Azért vagyok vegán, mert nem helyes, hogy miattunk bántsák az állatokat.

- Mit jelent neked az, hogy „vegánnak lenni”?

Olyan dolog, amit mindenkinek meg kéne tennie.

- Könnyű vagy nehéz vegánnak lenni? Vagy esetleg mindkettő?

Könnyű, mert kevesebb pénzbe kerül és jobb az íze.

- Hogyan viszonyulnak az életmódodhoz a nem vegan barátaid?

Néha idegesítenek, cukkolnak vele, néha elviccelődünk, de többnyire vitatkoznak velem.

- Mindig vegán leszel?

Igen, örökre.

- Mit tanácsolnál azoknak, akik fontolgatják, hogy vegánok legyenek?

Azt, hogy vegyenek zöldségeket és gyümölcsöket és szerezzenek be szakácskönyvet, hogy megtanulják helyettesíteni a megszokott kajáikat.

Cathlyn, 11 éves kislány:

- Mit jelent az, hogy vegán?

Az, hogy tényleg szeretjük az állatokat és nem használjuk őket.

- Mindig vegán voltál?

Nem, csak két éve. Akkor lettünk mindannyian vegánok. A szüleim elmagyarázták, hogy nem bántjuk többet az állatokat.

- Nehéz volt?

Nem, otthon nem. De a tanárok nem értették. Az iskolában eleinte sajtszószt tettek a salátámra, de már nem tesznek, és amikor a többiek tejet kapnak, mi a testvéreimmel narancslevet.

- Az iskolatársaid nem cikiztek emiatt?

Nem. Sokan szeretnének vegánok lenni, mert szeretik az állatokat, csak a szüleik nem engedik. De van, akinek néha vesznek vegán kaját.

- Van kedvenc ételed?

A lópatkó nevű szendvics. Van rajta mindenféle, meg növényi sajtból szósz.

- Ha felnőtt leszel, akkor is vegán leszel?

Persze.

Jamison, 17 éves vegán lány:

- Mikor lettél vegán?

3 évvel ezelőtt. Előtte két éve már nem ettem húst. Akkor tértem át a vegán életmódra, amikor világossá vált számomra, hogy azzal, hogy nem eszem húst, még nem vontam ki magam minden állatkínzásból.

- Mit jelent számodra az, hogy vegán?

Azt jelenti, hogy az ember próbál nem ártani az állatoknak, amennyire csak lehetséges. Ez nem csak egy étrend, hanem egy életforma.

- Nehéz dolog vegánnak lenni?

Nem, sőt, nagyon-nagyon könnyű. Így 3 év után már egyszerűen csak természetes.

- Van ebből gondod a suliban?

Igen, elég sokan direkt cukkolnak, de vissza is szólok nekik, például hogy nem az én ereim fognak fiatalon elmeszesedni.

- A szüleid ki vannak békülve a döntéseddel?

Eleinte azt hitték, ez csak egy korszak, de most már egyre inkább elhiszik, hogy egy életre szól. Anyukám nagyon támogató, mindig vesz nekem tofut, falafelt, és egy csomó finom zöldséget. Apukám szeretne vegetáriánus lenni, csak nem bír lemondani a húsról. De élvezettel eszi, amiket főzök, és noha amúgy sokat vitázunk, soha nem a vegán életmódról.

Adél, 18 éves vegán lány:

- Mióta vagy vegán?

Kb fél éve. Előtte már két évig vegetáriánus voltam. Jelenleg a nyers vegánnal ismerkedem, gondolom a következő lépés az lesz.

- Miért döntöttél így?

Nem tudom pontosan megmondani, egyszerűen jött egy gondolatom evés közben, nem tudom igazán megmagyarázni. Korábban húst ettem hússal. Aztán eltelt fél év vagy még több és láttam az Earthlings című filmet, aztán interneten egyre több vegánt ismertem meg, így érett tovább a gondolat a veganizmus felé.

- Hogy viszonyulnak a dologhoz a kortársaid?

Nagyon változó. Voltak olyanok, akik követtek, így új barátságok alakultak ki, illetve régiek mélyültek el. Voltak, akiket egyáltalán nem érdekelt. Aztán voltak, akik provokáltak, gúnyolódtak, mondták, hogy ez csak múló hóbort, hogy egészségtelen stb. A környezet reakciója sok mindentől függ, de szerintem az embereknek nem a veganizmussal van problémája, hanem vagy velem, vagy talán leginkább saját magukkal…

Egykor ők is vegán gyerkőcök voltak:

Hiába a rengeteg egészséges vegán gyerkőc és tizenéves, ettől még mindig mondhatják nekünk szkeptikus embertársaink, hogy ezek a szerencsétlenek csak a szüleik áldozatai, s majd felnőtt korukban „kijön rajtuk a hatása”! „Tuti nem lehet így rendesen felnőni!!”

Nos, jelentem: egészen sokan felnőttek már így és kutya bajuk. Egyik külföldi aktivista társunk a blogján egész kis csokrot fűzött olyan emberek rövid élettörténeteiből, akik már eleve vegán szülőktől fogantak, vegán családokban nőttek fel és mai napig elkötelezett, lelkes, állatbarát vegánok. Csak azt a 3-at szeretném megmutatni közülük, akik számomra a legszimpatikusabbak.

Kishema Pendu Malik 34 éves, Las Vegasban él, fitness oktató, koreográfus, táncos és kineziológus.

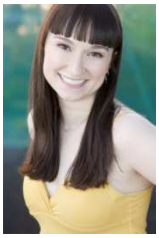

Adair Moran, 29 éves színésznő, Victoria Moran, vegán aktivista és írónő lánya. Honlapja: www.adairmoran.com

Anne Dinshah 42 éves, New Yorkban él, a képen a kisfiával látható. Honlapja: www.americanvegan.org

Így lettem vegán – rövid beszámolók felnőttektől

“Pár éve napi 3-szor ettem húst. Véletlenül találkoztam egy vegetáriánus lánnyal, és ő készített egy remek vacsorát, ennek hatására elhagytam a húsevést. Alig fél évvel később találkoztam egy állatvédő vegán bloggal és elhagytam minden állati eredetű terméket. Csináltam azóta egy Vegán Receptek nevű facebook oldalt, hogy megmutassam az embereknek, milyen könnyen lehet állati eredetű összetevők nélkül is finomat készíteni.” Kata, 29

„Az én szememet Gary Yourofsky (youtube-on megtalálható) előadása nyitotta fel, mely a vegyes táplálkozási forma negatív egészségügyi, etikai és gazdasági hatásairól szól. A videó megnézése után azonnal át is tértem erre az életmódra és azóta mind lelkileg, mind pedig fizikailag is érzékelem a pozitív hatásait. Mottóm: "Te magad légy a változás, amit látni szeretnél a világban". Edina, 24

“Hogy hogyan lettem vegán? Szerintem empátia-készség az egész nyitja. És hogy ezért mennyire vagyunk hajlandóak kimozdulni a komfortzónánkból. Valószínűleg 100 évvel ezelőtt nem lettem volna vegán, talán még vegetáriánus se. De mára már annyira elidegenedtünk a természettől, hogy az, amit ma nagyipari állattartásnak hívnak, elfogadhatatlan számomra. Mérgezzük magunkat és mérgezzük a világot, de mindenekelőtt iszonyú kínokat okozunk érző lényeknek, és ez szinte senkit sem érdekel. Nos, engem igen.” Éva, 28

„18 éves koromban lettem vegetáriánus. Majd 28 évesen láttam egy videót Gary Yourofski-tól. Ennek hatására megértettem, hogy lelkiismereti, társadalmi, gazdasági, környezeti, egészségi és erkölcsi szempontból is az a legjobb, ha azonnal vegán életmódra váltok. Az átállás azonnali volt, mindenféle átmenet nélkül. A videó után felhívtam a párom, és közöltem vele: mostantól vegán vagyok! 3 nap múlva ő is átállt.” Bálint, 29,

„Kb. 14 éve vegetáriánus voltam, mikor összeismerkedtem egy krisnás fiúval. Tőle tudtam meg, hogy ők tejterméket igen, de tojást nem fogyasztanak, és hajtott a kíváncsiság, úgyhogy egyik este elkezdtem tojás nélküli receptek után kutatni. Ekkor botlottam bele egy állattartással kapcsolatos videóba. Majd megnéztem még egyet arról, hogy milyen körülmények között élnek, és milyen bánásmódban van részük és rájöttem, hogy vegetáriánusként ugyanúgy része vagyok annak a szenvedésnek, mint a húsevők, semmiben nem különbözöm tőlük.” Timi, 37

„18 évesen lettem vegetáriánus, de már akkor tudtam, hogy vegán szeretnék lenni. Mivel ez idő tájt még édesanyámmal éltem, nem szerettem volna őt „zsarolni” ezzel, csak két év múlva tértem át a vegán életvitelre, mikor teljes mértékben önálló lettem. A punk-hardcore szubkultúra révén kerültem kapcsolatba az etikai és morális értékrenden alapuló vegán életmóddal. Félreértés ne essék, ezt nem magunkért vagy az egészségünkért csináljuk, csak is az állatokért.” Laci, 27

„Azután lettem vegetáriánus, hogy végignéztem az Earthlings című filmet. Idővel beláttam, hogy az etikai alapú vegetarianizmus csak egy lépcsőfok a megértésben, onnan egyenes út vezet a vegán életmódhoz. Ha valaki őszintén odafigyel a környezetére, empatikusan próbál viszonyulni a többi élőlényhez, akkor ez így ésszerű. De puszta önzésből is: az emberi faj számára már rövidtávon is ez az egyetlen ismert ökológiailag fenntartható életforma”. Balázs, 37.

„Húsevőből lettem vegán egyik napról a másikra, négy évvel ezelőtt. Van egy kiskutyám, aki egyszer épp az ölemben hevert, miközben libacombot ettem, és észrevettem, hogy gyakorlatilag ugyanolyan a két lény lába, és az egyiket csókolgatom, meg orvoshoz viszem, ha beteg, a másikat meg megeszem. Erre rá úgy egy évvel lettem vegán, még egy ideig hordoztam magamban a tudatot, hogy egyszer majd valószínűleg áttérek erre az életformára. Aztán egy napon a kedvesem rám nézett reggeli közben és azt mondta: "Mi lenne, ha vegánok lennénk?". Én meg azt feleltem: "Nem tudod, mióta várok erre a kérdésre!" Kristóf, 31

„Amikor megnéztem a Földlakók (Earthlings) című filmet, már 2-3 éve vegetáriánus voltam. Akkor kezdtem el először gondolkozni rajta, hogy még van hova fejlődni, és átálltam a házi tojás és házi tejtermékek fogyasztására, gondolván, azok kevesebb szenvedéssel járnak. Később vallási meggyőződésből a tojást is elhagytam, de Gary Yourofsky videója tette fel az i-re a pontot és akkor felhagytam a tejtermékekkel is.” Nóra, 24

„9 évvel ezelőtt egy drogériába a kezembe nyomtak egy szórólapot, amint ezt állt: állatkísérletek nélkül állítjuk elő termékeinket. Nem tudtam, mit jelenthet ez. Hazaérvén rákerestem az "állatkísérletek" szóra. Egyik oldalról a másikra kerültem, egyre döbbentebben olvastam az információkat a fogyasztói viselkedésemmel járó összefüggésekről. Egész éjjel videókat néztem (Earthlings; Das Brüllen der EU Rinder; Meet your meat; Tod im Labor stb.) Reggel kisírt szemekkel, vegánként mentem aludni.” Patrícia, 34

„Bő 10 éve már, hogy húst nem eszem. Vegán (vagy ahogy én hívom: épeszű) fél évvel ezelőtt lettem. Láttam egy előadást a youtube-on, aminek a pofátlan címe felkeltette az érdeklődésemet. A tartalma hiányzó ismereteket pótolt. A végkövetkeztetésem pedig ugyanaz lett, mint amire Yourofsky jutott.” Dani, 31

„Vitába keveredtem facebookon néhány spanyol vegánnal… végül a képembe toltak néhány videót, aztán én is elkezdtem keresgélni. Először csak a húst akartam elhagyni, mondván jobb lesz az lépcsőzetesen az egészségem szempontjából, de egy hét után már képtelen voltam tojást és tejterméket fogyasztani. Ennek 3 éve. Életem egyik legjobb döntése volt, néha csak azt sajnálom, hogy nem előbb történt.” Barbara, 39

Felhasznált anyagok:

Könyvek:

- Albert Schweitzer: Az élet tisztelete (URSUS, 1999)
- Bob and Jenna Torres: Vegan freak: being vegan in a non-vegan world (PM Press, 2010)
- Frank A. Oski M.D.: A tejről őszintén – Méreg vagy gyógyszer (2007, Mandala-Véda Könyvkiadó)
- Frank R. Ascione: Animal abuse and youth violence (Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2001)
- Gary Francione: Animals as persons (Columbia University Press, 2008)
- Hans Ruesch: Slaughter of the innocent (Slingshot Publications, 2003)
- Jane Goodall & Marc Bekoff: Az utolsó pillanat (GABO Könyvkiadó, 2003)
- Joan van Roojen: Napeledel (Napeledel Könyvkiadó, 2010)
- Kath Clements: Why vegan (Heretic Books, 1995)
- Melanie Joy: Psychic numbing and meat consumption: the psychology of carnism (PhD disszertáció, 2003)
- Melanie Joy: Why we love dogs, eat pigs and wear cows (Conary Press, 2010)
- Milly Schar-Manzoli: Holocaust (ATRA-AG STG, 1999)
- dr Oláh Andor (szerk.): Reformkonyha (Magyar Mezőgazdasági Kiadó, 1990)
- Reisinger Orsolya: Mérlegen a vegetarianizmus (Oltalom Alapítvány, 2003)
- Richard D. Ryder: A tudomány áldozatai (Európa Könyvkiadó, 1996)
- Robin Asbell: Big Vegan (Chronicle Books, 2011)
- Ruby Roth: Vegan is love: Having heart and taking action (North Atlantic Books, 2011)
- Sarah Taylor: Hogyan legyek vegán? (Bioenergetic Kiadó, 2011)
- Sandra Hood: Feeding your vegan infant with confidence (Vegan Society, 2005)
- Takács-Sánta András: Kiútlehetőségek a környezeti válságból – Vázlat a közlegelők tragédiája elkerülésének lehetőségeiről. *Kovász XIII(1-4)*, 3-12.
- Vensanto Melina és Brenda Davis: Becoming Vegan (Book Publishing Comapny, 2000)
- Victoria Moran: Compassion: the ultimate ethic (1985)
- Winkler Róbert: Kutya utónévkönyv (Tericum Kiadó, 2005)
- Zoltán Ödön: Az állatvédelem jogi rendje (KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2000)

Filmek és előadások:

- Making the connection – film (Vegan Society)
- Vegan to cool the planet – film (Superem Master TV)
- 101 reasons to go vegan - előadás (Animal Right Foundation Florida)
- Gary Yourofsky: Best speech you have ever heard – előadás

- Zöld? Állatvédő? Vegán! – Lehel Csaba előadása

Mind az 5 felhasznált filmet/előadást megtalálod magyarul vagy magyar felirattal a youtube **Vegán videó kincsestár** nevű csatornáján, további szuper interjúkkal és kisfilmekkel együtt!

Honlapok:

- www.alternativenergia.hu
- www.archivum.hvg.hu
- www.compassionatespirit.com
- www.contergan.grunenthal.info
- www.evolvecampaigns.org.uk
- www.fao.org
- www.feherkeresztliga.hu
- www.globalisfelmelegedes.info
- www.greenpeace.hu
- www.gentleworld.org
- www.halaszat.blog.hu
- www.humusz.hu
- www.index.hu
- www.nilnocere.hu
- www.okoszolgalat.hu
- www.peacefulprairie.org
- www.reefbase.org
- www.sanitary.hu
- www.thecovemovie.com
- www.thevegantruth.blogspot.com
- www.veganforradalom.info
- www.vierpfoten.hu
- www.veganlinda.blogspot.com
- www.worldwatch.org
- www.zoldbolt.hu
- www.zug.hu

Köszönet

Szívből köszönöm a segítséget Adélnak, Andrasev Szonjának, Anga Lacinak, Bugram Edinának, a Cicatappancs FC csapatának, Eisenbeck Tomának, Erica Floydnak és családjának, Gary L. Francione-nak, Geszti Daninak, Görbe Alidának, Gyimothy Barbarának, Hercsuth Évának, Horváth Évinek, Iván Katinak, Jamison Osualdininek, Jenn és Jessie Kellernek, Kakuk Bálintnak, Kis Katának, Körmendy Évának, Lehel Csabának, Ligetfalvi Nórának, Patríciának, Pálfi Balázsnak, Steiner Kristófnak, Tóth Szilvinek, Veres Bencének, Veres Ildikónak és Zona Tímeának.

Valamint köszönöm 3 csodás kutyámnak a türelmet, amivel elviselték, hogy az írás miatt az utóbbi hónapokban kevesebbet sétáltunk. Bepótoljuk!

Ha elolvastad, add tovább!